

LUKA

Ühoro wa Gütongoria

¹ Andū aingī nīmarīkītie kwandīka ühoro wa maündū marīa mahingītio gatagatī-inī gaitū, ² o ta ürīa twaheirwo ühoro wamo nī arīa meyoneire maündū macio kuuma o kīambīriria marī aira na ndungata cia ühoro ūcio. ³ Nī ūndū ūcio, tondū niī mwene nīndūrītie maündū macio mothe wega kuuma kīambīriria-rī, ngakīona arī wega o na niī ngwandikīre mūtaratara mwega wa maündū macio, wee mūnene mūgaathe Theofilo, ⁴ nīgeetha ūmenye na ma maündū marīa warutirwo.

Gūciarwo kwa Johana Mūbatithania Kūmenyithanio

⁵ Na rīrī, hīndī irīa Herode aarī mūthamaki wa Judea, nī kwarī mūthīnjīri-Ngai wetagwo Zakaria, warī wa gīkundi kīa athīnjīri-Ngai kīa Abija; mūtumia wake eetagwo Elizabethi na aarī wa rūciaro rwa Harūni. ⁶ O eerī maarī arūngīrīru maitho-inī ma Ngai, na nīmathīkagīra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarī na ūcuuke. ⁷ Nao matiarī na twana tondū Elizabethi aarī thaata; na eerī maarī akūrū mūno.

⁸ Na rīrī, mūthenya ūmwe Zakaria nīarutaga wīra wa mūthīnjīri-Ngai arī mbere ya Ngai, tondū rīarī ihinda rīa gīkundi gīake gütungata-rī, ⁹ nīathuurirwo na njīra ya gūcuukīrwo mītī, kūringana na mūtugo wa ūthīnjīri-Ngai, athīi thīinī wa hekarū ya Mwathani agacine ūbumba. ¹⁰ Na rīrīa ihinda rīa gūcina ūbumba rīakinyire, kīrīndī gīothe kīrīa kīonganīte nī ūndū wa kūhooya, nī kīahooyagīra na kūu nja.

¹¹ Hīndī ūyo mūraika wa Mwathani akiumīrīra Zakaria, na akīrūgama mwena wa ūrīo wa kīgongona kīrīa gīa

gūcinīra ūbumba. ¹² Rīrīa Zakaria aamuonire, akīhahūka na akīiyürwo nī guoya. ¹³ No mūraika ūcio akīmwīra atīrī: “Zakaria, tiga gwītigīra; mahooya maku nīmaiguītwo. Mūtumia waku Elizabethi nīagagūciarīra mwana wa kahī, nawe nīūkamūtua Johana. ¹⁴ Nīūgakena na ūcanjamūke, nī ūndū wake na andū aingī nīmagakenio nīgūciarwo gwake, ¹⁵ nīgūkorwo nīagatuīka mūndū mūnene maithoinī ma Mwathani. Ndarī hīndī akaanyua ndibei o na kana kīndū o kīngī kīgagatu kīngītūma mūndū arīo, na nīakaiyürwo nī Roho Mūtheru kuuma o gūciarwo gwake. ¹⁶ Nake nīakagarūra andū aingī a Isiraeli macookerere Mwathani Ngai wao. ¹⁷ Na nīagathīi mbere ya Mwathani arī na roho na hinya wa Elija, nīguo agarūre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arīa aremi amagarūre magīe na ūūgī wa andū arīa athingu, nīgeetha ahaarīrie andū mahote gweterera Mwathani.”

¹⁸ Zakaria akīūria mūraika ūcio atīrī, “Ingīmenya ma ya ūhoro ūcio atīa? Niī ndī mūthuuri mūkūrū o na mūtumia wakwa arī na mīaka mīingī.”

¹⁹ Mūraika ūcio akīmūcookeria atīrī, “Niī nī nī Gaburieli, ūrīa ūrūgamaga mbere ya Ngai, na nī gūtūmwo ndūmītwo ngwarīrie na ngwīre ūhoro ūyū mwega. ²⁰ Na rīu nīūgūkira ūremwo nī kwaria nginya mūthenya ūrīa ūndū ūcio ūkaahinga, tondū ndūnetīkia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rīrīa rīagīriire rīakinya.”

²¹ Hīndī īyo yothe, andū nīmetereire Zakaria na makari-gagwo nī kīrīa gīatūmīte aikare mūno ūguo thiīnī wa hekarū.* ²² Rīrīa oimire, ndaigana kūhota kūmaarīria; magīkīmenya atī nīonete kīoneki arī thiīnī wa hekarū, nīgūkorwo no kūmaheneria aamahenagīria na guoko, agīkara o ūguo atekūhota kwaria.

* 1:21 Andū meetereire Zakaria oime Handū-harīa-Hatheru oke amarathime na kīrathimo kīa Harūni kīrī kīrī Ndar 6:24-26.

²³ Rīrīa ihinda rīake rīa gūtungata[†] rīathirire-rī, akīnūka gwake mūciī. ²⁴ Thuutha ūcio Elizabethi mūtumia wake akīgīa nda, na handū ha mīeri ītano agīikara ehithīte. ²⁵ Akiuga atīrī, “Nī Mwathani ūnjikīire ūū. Matukū-inī maya nīanjikīte wega na akanjehereria thoni cia kūmenwo nī andū.”

Gūciarwo kwa Jesū Kūmenyithanio

²⁶ Naguo mweri wa ītandatū wa Elizabethi gūkorwo arī na nda-rī, Ngai nīatūmire mūraika Gaburieli athīi Nazarethi itūūra rīarī kū Galili, ²⁷ akīmūtūma kūrī mūirītu gathirange worītio nī mūndū wetagwo Jusufu, wa rūciaro rwa Daudi. Mūirītu ūcio gathirange eetagwo Mariamu. ²⁸ Mūraika ūcio akīmuumīrīra, akīmwīra atīrī, “Nīndakūgeithia, wee ūrathimītwo mūno! Mwathani arī hamwe nawe.”

²⁹ Nake Mariamu agīthīnīka mūno nī ūndū ūcio, na akīgega akīrigwo nī ūhoro wa ngeithi icio. ³⁰ Nowe mūraika ūcio akīmwīra atīrī, “Mariamu tiga gwītigīra, nīgūkorwo nīkinyīrwo nī wega wa Ngai. ³¹ Nawe nīūkūgīa nda na nīūgaaciara mwana wa kahīi, nawe nīūkamūta Jesū. ³² Nake nīagatuīka mūnene na ageetagwo Mūrū-wa-Ūrīa-Ūrī-Igūrū-Mūno. Mwathani Ngai nīakamūhe gītī kīa ūnene kīrīa gīa ithe Daudi, ³³ nake nīagathamakīra nyūmba ya Jakubu nginya tene; ūthamaki wake ndūgaathira o na rī.”

³⁴ Mariamu akīuria mūraika ūcio atīrī, “Ūndū ūyū ūngīhoteka atīa, kuona atī ndī o mūirītu gathirange?”

³⁵ Nake mūraika ūcio akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Roho Mūtheru nīagooka igūrū rīaku naguo hinya wa Ūrīa-Ūrī-Igūrū-Mūno nīūgakūhumbīra, nī ūndū ūcio mwana ūrīa ūgaaciawo nī mūtheru na ageetagwo Mūrū

[†] 1:23 Mūthīnjīri-Ngai aatungataga hekarū-inī kiumia kīmwe harī mīeri ītandatū, nī kuuga maita meerī harī mwaka ūmwe.

wa Ngai. ³⁶ O na Elizabethi, ūrĩa wa mbarĩ cianyu, o nake nĩekügĩa kaana arĩ mukürũ, o ūcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgükorwo rĩu arĩ na nda ya mĩeri itandatũ. ³⁷ Nĩgükorwo gütirĩ ūndũ ūngirema Ngai.”

³⁸ Nake Mariamu akimücookeria atirĩ, “Nii ndi ndungata ya Mwathani. Ndirogïkwo o ta ūguo woiga.” Hindî ūyo mûraika akimûtiga agithi.

Mariamu Guceerera Elizabethi

³⁹ Matukü-ini o ro macio, Mariamu akiihaariria, agithi ahiühîte nginya itüura riari büruri ūrĩa ūrĩ irima wa Judea, ⁴⁰ agitoonya muciï gwa Zakaria, na akigeithia Elizabethi. ⁴¹ Ririä Elizabethi aiguire ngeithi cia Mariamurĩ, kaana gake gakiambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akiyürwo nĩ Roho Mûtheru. ⁴² Akianirira na mûgambo münene, akiuga atirĩ, “Wee wî mûrathime gatagatĩ ka atumia othe, nako kaana karĩ ūgaaciara nîkarathime! ⁴³ No nî kii gitümite njikwo wega ūu, ati nyina wa Mwathani wakwa no ooke künjeerera? ⁴⁴ Ndaigua mûgambo wa ngeithi ciaku wakinya matü-ini makwa, nako kaana karĩ karĩ nda yakwa kambarara nî ūndũ wa gûkena. ⁴⁵ Kûrathimwo-ri, nî mündü ūcio wîtikitie ati maündü maria Mwathani amwîrite nîmakahingio!”

Rwimbô rwa Mariamu

⁴⁶ Nake Mariamu akiuga atirĩ:
“Ngoro yakwa nîragooca Mwathani,
⁴⁷ naguo roho wakwa nîrakenera Ngai Mûhonokia
wakwa,
⁴⁸ nîgükorwo nîaririkanîte
kwînyihia kwa ndungata yake.
Kuuma rîu njiarwa ciothe irînjîtaga mûrathime,
⁴⁹ nîgükorwo Úcio ūrĩ Hinya nîanjîkîire maündü
manene,
narîo rîntwa rîake nî rîtheru.

- ⁵⁰ Tha ciake nñikinyagíra arña mamwñtigagíra,
kuuma njiarwa nginya njiarwa.
- ⁵¹ Niekíte maündü ma hinya na guoko gwake;
na arña etíi aharaganagia meciiria ma ngoro ciao.
- ⁵² Níaharürükítie aathani kuumá ití-iní ciao cia ûnene,
no agatüügíria arña menyiihagia.
- ⁵³ Níahüünítie arña ahütu na maündü mega,
no arña itonga akamaingata matarí na kíndü.
- ⁵⁴ Níateithítie Israeli ndungata yake,
akarirkana ühoro wake wa kúiguaníra tha,
- ⁵⁵ o ta ürña eerire maithe maitü,
atí níakaiguíra Iburahímu hamwe na njiaro ciake tha,
nginya tene.”
- ⁵⁶ Nake Mariamu agíkara na Elizabethi ta míeri ítatü,
agícooka akíinüka kwao.

Güciarwo kwa Johana Mübatithania

⁵⁷ Na ríri, ihinda ría Elizabethi ríakinya ría gúciara,
agíciara kahíi. ⁵⁸ Andü a itüüra ríake na a mbarí ciao
makiigua atí Mwathani níakíríriirie kumüiguíra tha, nao
magíkena hamwe nake.

⁵⁹ Müthenya wa ínana wakinya, magíuka níguo
maruithie kaana kau, nao meendaga gúgatua Zakaria
o ta ürña ithe eetagwo, ⁶⁰ no nyina akíaria, akiuga atíri,
“Aca! Gegwítwo Johana.”

⁶¹ Nao andü makímwíra atíri, “Gütirí mündü wa mbarí
cianyu wítagwo ríitwa ríu!”

⁶² Nao makíuria ithe ürña angíenda gatuuo na ûndü
wa kumüheneria na moko. ⁶³ Akímeetia kahengere ga
kwandíkwo, nake akíandika atíri, “Ríitwa ríako ní Jo-
hana.” Naguo ûndü úcio ükígegia andü othe. ⁶⁴ O híndí
íyo akíhingüka kanua, naruo rürímí rwake rükíregera,
akíambíríria kwaria, akígooca Ngai. ⁶⁵ Nao andü othe
a itüüra makíiyürwo ní guoya, makaaragia ühoro wa

maündū macio mothe, namo makihunja bürūri-inī ūcio wothe wa irīma wa Judea. ⁶⁶ Nao arīa othe maiguire ūhoro ūcio makigegio nīguo makūria atīrī, “Kaī kaana gaka gagaatuīka ū? Nīgūkorwo guoko kwa Mwathani kwarī hamwe nako.”

Rwimbō rwa Zakaria

- ⁶⁷ Nake ithe Zakaria akiiyūrwo nī Roho Mūtheru, akīratha ūhoro, akiuga atīrī,
- ⁶⁸ “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogocwo, tondū nīokīte na agakūūra andū ake.
- ⁶⁹ Nīatwambararīrie rūhīa rwa ūhonokio thīmī wa nyūmba ya Daudi, ndungata yake
- ⁷⁰ (o ta ūrīa aarītie matukū ma tene na tūnua twa anabii ake atheru),
- ⁷¹ rwa gūtūhonokia kuuma kūrī thū ciitū, na kuuma kūrī guoko kwa arīa othe matūmenaga,
- ⁷² nīguo aiguīre maithe maitū tha, na aririkane kīrikanīro gīake gītheru,
- ⁷³ o mwīhītwā ūrīa eehītīire ithe witū Iburahīmu:
- ⁷⁴ atī nīagatūhonokia kuuma guoko-inī gwa thū ciitū, na atūhotithie kūmūtungatagīra tūtarī na guoya,
- ⁷⁵ tūrī atheru na athingu mbere yake matukū-inī maitū mothe.

- ⁷⁶ “O nawe, kaana gakwa, nīūgetagwo mūnabii wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno; nīgūkorwo nīūgaathīiaga mbere ya Mwathani nīguo ūmūthondekagīre njīra ciake,
- ⁷⁷ na ūmenyithie andū ake ūhoro wa ūhonokio nī ūndū wa kūrekerwo mehia mao,
- ⁷⁸ na tondū wa tha nyingī cia Ngai witū, tha icio nīigatūma riūa rītūrathīre kuuma igūrū,
- ⁷⁹ nīgeetha rīarīre arīa matūūraga nduma-inī,

o na arĩa matũüraga kĩruru-inĩ gĩa gíkuū,
nĩguo rítongorie magûrû maitû njíra-inĩ ya thayû.”

⁸⁰ Nako kaana kau gagíkûra, na gakígĩa hinya roho-inĩ wako; nake agítüüra werü-inĩ nginya híndî írĩa eyumíririe kûrî andû a Isiraeli.

2

Güciarwo kwa Jesû

¹ Na ríri, matukü-inĩ macio, Kaisari Augusto níarutire watho atî andû othe a mabûrûri mothe marĩa maathanagwo nî Aroma matarwo. ² (Ríri níri ñiarî itarana rĩa mbere ríria riataranirwo híndî írĩa Kuirinio aarî barûthi wa Suriata.) ³ Nao andû magíthiï kwíyandíkithia o mündû itüüra-inĩ ríake mwene.

⁴ Nî undû ūcio Jusufu o nake akfambata kuuma itüüra rĩa Nazarethi kuu Galili, agíthiï Judea, agíkinya Bethilehemu itüüra rĩa Daudi, tondû we aarî wa nyumba o na wa mbarî ya Daudi. ⁵ Nake aathiire kuo nígeetha makeyandíkithie marî na Mariamu, müiritu ûrĩa endaga kûhikia, nake aarî müritû. ⁶ Na híndî írĩa maarî o kuu, ihinda rĩa mwana güciarwo rígikinya, ⁷ Nake Mariamu akírigithatha kaana ga kahîi. Agíkooha na taama, agígakomia thînî wa mûharatî tondû nímagíte handû ha kûraara thînî wa nyumba ya ageni.

Aríithi na Araika

⁸ Na kuu bûrûri ūcio, nî kwarî aríithi maikaraga mígunda-inî, maikarîtie mahiû mao útukû.* ⁹ Mûraika wa Mwathani akímoimírîra, naguo riiri wa Mwathani úkímathererera hau maarî, nao makînyiitwo nî guoya. ¹⁰ No

* 2:8 Mahiû ma kûrutwo magongona maaríthagírio gûkuhî na Bethilehemu mwaka wothe. Aríithi maamaroraga matikaiywô kana marîo nî nyamû.

mūraika ūcio akīmeera atīrī, “Tigai gwītigīra. Ndamūrehera ūhoro mwega na wa gīkeno kīnene, ūrīa ūgaatuūka wa andū othe. ¹¹ Ūmūthī itūūra-inī rīa Daudi, nīmūciarīirwo mūhonokia; nake nīwe Kristū ūrīa Mwathani. ¹² Na rīrī, kīrīa kīrīmūmenyithia ūhoro ūcio nī gīkī: Nīmūrīona gakenge koheetwo na taama gakometio thīnī wa mūharatī.”

¹³ Na o rīmwē hakiumīra gīkundi kīnene kīa araika a igūrū hamwe na mūraika ūcio, makīgooca Ngai, makiuga atīrī,

¹⁴ “Ngai arokumio kūu igūrū mūno,
naguo thayū ūrogīa gūkū thī kūrī andū arīa ake-nagīra.”

¹⁵ Na rīrīa araika acio maamatigire magīcooka igūrūrī, arīithi acio makīrana atīrī, “Nītūthīi Bethilehemu tūkoone ūndū ūcio wīkīkīte, ūcio Mwathani aatūhe ūhoro waguo.”

¹⁶ Nī ūndū ūcio magīthīi mahiūhīte, magīkora Mariamu na Jusufu o na gakenge kau gakometio thīnī wa mūharatī.

¹⁷ Na maarīkia gūkoona, makīmemerekia ūhoro ūrīa maa-heetwo ūkonīi kaana kau, ¹⁸ nao arīa othe maūiguire makīgēgio mūno nī maūndū marīa arīithi acio maameeraga. ¹⁹ Nowe Mariamu akīiga maūndū macio mothe ngoro-inī yake, na agīkara akīmeciiragia. ²⁰ Nao arīithi acio makīhūndūka, magīkumagia na makīgoocaga Ngai nī ūndū wa maūndū macio mothe maiguīte na makoona, o ta ūrīa meerīitwo.

Jesū Gūtwarwo Hekarū

²¹ Mūthenya wa kanana wakinya, rīrīa ihinda rīako rīa kūrúa rīakinyire-rī, kaana kau gagītuuo Jesū, rītwa rīrīa mūraika aakaheete mbere ya nyina kūgīa nda yako.

²² Na rīrī, rīrīa ihinda rīao rīa gūtherio rīakinyire kūringana na Watho wa Musa-rī,[†] Jusufu na Mariamu magīgatwara Jerusalemu nīguo magakaneane harī Mwathani ²³ (o ta ūrīa kwandīkītwo Watho-inī wa Mwathani atīrī, “Irighthathi rīothe rīa kahī nī rīriamūragīrīwo Mwathani”), ²⁴ na marute igongona kūringana na ūrīa Watho wa Mwathani uugīte: “Nī ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī.”

²⁵ Na rīrī, nī kwarī mündū kūu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warī mūthingu na mwītigīri Ngai. Nake aatūire etereire kūhonokio kwa Israeli, nake Roho Mūtheru aarī hamwe nake. ²⁶ Niaguūrīrio nī Roho Mūtheru atī ndagakua atoneete Kristū ūrīa wa Mwathani. ²⁷ Nake agītoonya thīnī wa hekarū atongoretio nī Roho. Na rīrīa aciari a kaana kau ti Jesū, maagatwarire hekarū thīnī nīguo mahingie ūrīa mūtugo wa watho watuīte-rī, ²⁸ Simeoni agīkaiyūkia moko-inī make na akīgooca Ngai, akiuga atīrī:

²⁹ “Mwathani Mwene-Hinya,
rīu rekereria ndungata yaku īthīi na thayū, o ta ūrīa wanjīrīire.

³⁰ Nīgūkorwo maitho makwa nīmonete ūhonokio waku,

³¹ ūrīa ūhaarīrie mbere ya andū othe,

³² ūrī ūtheri wa kūguūrīria andū-a-Ndūrīrī,

o na riiri kūrī andū aku a Israeli.”

³³ Nake ithe na nyina makīgega mūno nī ūndū wa maūndū marīa maaririo igūrū rīako. ³⁴ Simeoni agī-cooka akīmarathima akīira Mariamu, nyina wa kaana kau atīrī, “Kaana gaka nī gatuītwo ga kūgūithia na gūukīria andū aingī thīnī wa Israeli, na gatuīke kīmenyithia kīrīa kīrīmenagīrīrio, ³⁵ nīgeetha meciiria ma ngoro nyingī

[†] 2:22 Mūtumia angīagīre kaana etagīrīra mīthenya mīrongo īna nīguo acooke athīi hekarū akarute igongona rīa gūtherio.

maguūrio. O na ngoro yaku o nayo nīgatheeecwo na rūhiū rwa njora.”

³⁶ Ningī nī kwarī na mūtumia mūnabii, wetagwo Anna mwarī wa Fanueli, wa mūhīrīga wa Asheri. Mūtumia ūcio aarī mūkūrū mūno; aikarire na mūthuuriwe mīaka mūgwanja kuuma ahika, ³⁷ agīcooka agīkara arī wa ndigwa na hīndī īyo aarī na mīaka mīrongo īnana na īna. Nake ndoimaga hekarū-inī, no aatūire kuo ahooyaga Ngai ūtukū na mūthenya, na akehiingaga kūrī irio na akahooyaga. ³⁸ Hīndī o īyo agīuka harīo, agīcookeria Ngai ngaatho, na akīaria ūhoro wa kaana kau kūrī arīa othe meetagīrīra kuona gūkūrwo kwa Jerusalemu.

³⁹ Rīrīa Jusufu na Mariamu maarīkirie gwīka maündū marīa mothe maathanītwo nī watho wa Mwathani-rī, magīcooka Galili, makīinūka itūūra rīao kūu Nazarethi. ⁴⁰ Nako kaana kau gagīkūra, gakīgīna hinuya; gakīiyūrwo nī ūugī, naguo wega wa Ngai warī hamwe nako.

Jesū arī Kamwana thīnī wa Hekarū

⁴¹ Mwaka o mwaka aciari ake nīmathiiaga Jerusalemu nī ūndū wa Gīathī kīa Bathaka.‡ ⁴² Jesū aakinyia mīaka ikūmi na ūrī, makīambata nake magīthīi Gīathī-inī kū kūringana na mūtugo.§ ⁴³ Na Gīathī kū gīathira, rīrīa aciari ake mainūkaga-rī, kamwana kau ti Jesū, gagītigwo na thuutha kūu Jerusalemu, no matiamenyire. ⁴⁴ Nao magīthīi rūgendo rwa mūthenya mūgima, magīciiragia atī aarī gīkundi-inī kīao. Thuutha ūcio makīambīrīria kūmūcaria kūrī andū a mbarī yao o na kūrī arata. ⁴⁵ Hīndī ūrīa mamwaagire, magīcooka Jerusalemu makamūcarie.

‡ 2:41 Arūme othe a Ayahudi na andū a mīcīi yao maagīrīrwo nīgūthīi Jerusalemu ciathī ithatū o mwaka, nīcio Bathaka, na Bendegothito, na Gīathī gīa Ithūnū. § 2:42 Tūmwana twakinyia mīaka ikūmi na ūrī nītwambagīrīria kwīharīria gūtongoria maündū ma ndini.

⁴⁶ Thuutha wa mīthenya ītatū makīmūkora hekarū-inī aikarīte gatagatī ka arutani,* amathikīrīrie na akīmooragia ciūria. ⁴⁷ Ūrīa wothe waiguaga akīaria nīagegagio nī ūmenyo wake na ūrīa aacookagia. ⁴⁸ Rīrīa acari ake maamuonire, makīgega. Nyina akīmūuria atīrī, “Mūriū, ūgūtwika ūguo nīkī? Nīi na thoguo nī tūgūcarītie tūrī na kīeha mūno.”

⁴⁹ Nake Jesū akīmooria atīrī, “Nī kīi gītūmīte mūnjarie? Kaī mūtooī atī njagīrīirwo gūkorwo ndī nyūmba-inī ya Baba?” ⁵⁰ No-o matiataükīirwo nī ūrīa aameeraga.

⁵¹ Nake agīcooka hamwe nao nginya Nazarethi, na nīamathīkagīra. No nyina nīaigaga maūndū macio mothe ngoro-inī yake. ⁵² Nake Jesū agīkūra, akīühīgaga, na akīnenehaga, akīendagwo nī Ngai, o na andū.

3

Johana Mūbatithania Kūhaarīria Njīra

¹ Na rīrī, mwaka wa ikūmi na ītano wa ūthamaki wa Tiberio Kaisari, hīndī ūrīa Pontio Pilato aarī barūthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mūrū wa ithe aathanaga Iturea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene, ² hīndī ūyo Anasi na Kaifa maarī athīnjīri-Ngai arīa anene,* ūhoro wa Ngai nīwakinyīire Johana mūrū wa Zakaria arī werū-inī. ³ Nake agīthīi būrūri wothe ūrīa warī hakuhī na Rūūi rwa Jorodani, akīhunjagia atī andū merire nīguo marekerwo mehia mao nīgeetha mabatithio. ⁴ O ta ūrīa kwandikītwo ibuku-inī rīa mūnabii Isaia atīrī:

* 2:46 Arutani a watho kana Rabii nīo mooī maūndū ma ndini ya Kīyahudi mūno makīria. * 3:2 Anasi aarī mūthīnjīri-Ngai kuuma mwaka wa ītandatū mbere ya gūciarwo gwa Kristū. O na gūtuīka aathani a Roma nīmamweheririe, Ayahudi nīmamwīfīkīrite. Andū a Roma nao maathuurire Kaifa, na nī ūndū ūcio magīkorwo marī athīnjīri-Ngai eerī.

“Nī mūgambo wa mündū ūkwanīrīra werū-inī, akoiga atīrī,
 ‘Haarīriai njira ya Mwathani,
 rūngariai tūcīra twake.[†]
⁵ Mīkuru yothe nīgathikwo,
 nacio irīma ciothe na tūrīma nīkaaraganio.
 Njira iria njogomu nīkarūngario,
 nacio njira iria itarī njaraganu nīkaaraganio.
⁶ Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.’”

⁷ Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamabatithie,
 nake akīmeera atīrī, “Inyuī rūciaro rūrū rwa nduīra!
 Nūū ūmūtaarīte mūrīre marakara marīa makiriī gūūka?
⁸ Ciarai maciaro maringaine na kwīrira. Na mūtikam-
 bīrīrie kwīrira na ngoro cianyu atīrī, ‘Ithe witū nī Ibu-
 rahīmu,’ Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Ngai no atūme
 mahiga maya matūke ciana cia Iburahīmu. ⁹ Ithanwa
 nīrīigītwo itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciaraga
 maciaro mega ūrītemagwo ūgaikio mwaki-inī.”

¹⁰ Nao andū acio makīmūuria atīrī, “Tūkīagīrīirwo nī
 gwīka atīa?”

¹¹ Nake Johana akīmacookeria atīrī, “Mūndū ūrīa ūrī na
 nguo igīrī nīagaīre ūrīa ūtarī, nake ūrīa ūrī na irio nīeke o
 ta ūguo.”

¹² Nao etia mbeeca cia igooti[‡] o nao magīuka ma-
 batithio, makīmūuria atīrī, “Mūrutani, twagīrīirwo nī
 gwīkaga atīa?”

¹³ Nake akīmacookeria atīrī, “Mūtīgetagie mbeeca
 makīria ya ūrīa mwathītwo mwītagie.”

[†] 3:4 Tene njira nīciathondekagwo mūthamaki angīkorirwo agīthīi kūndū.
 Johana Mūbatithania ookīte gūthondeka ngoro cia andū arīa meetereire
 Mūhonokia. [‡] 3:12 Mbeeca cia igooti cionganagio nī Ayahudi o na gūtuīka
 ciarī cia thirikari ya Roma. Andū acio nīmamenetwo mūno nī ūndū wa
 gūteithia Aroma.

¹⁴ Nacio thigari§ ik̄mūuria atīrī, “Na ithuī-rī, twagīrīirwo nī gwīkaga atīa?”

Nake agīcicookeria atīrī, “Mūtigatunyage andū mbeeca na mūtikamaigagīrire igenyo; na ningī iganagwoi nī mūcaara wanyu.”

¹⁵ Na rīrī, andū nīmaikaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūūranagia ngoro-inī ciao kana hihi Johana ahota gūkorwo nīwe Kristū. ¹⁶ Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atīrī, “Nī-rī, ndīmūbatithagia na maaī. No nī kūrī mūndū ūgūūka ūrī na hinya kūngīra, ūrīa nīi itagīrīire kuohora ndigi cia iraatū ciake. We akaamūbatithagia na Roho Mūtheru o na mwaki. ¹⁷ Gitarūrū gīake akīnyiitīte na guoko nīguo atherie kīhuhīro gīake, na acookanīrīrie ngano amīkie ikūmbī rīake, no nīagacina mahuti na mwaki ūtangīhoreka.” ¹⁸ Johana nīataarire andū na ciugo nyīngī na akamahunjagīria Ūhoro-ūrīa-Mwega.

¹⁹ Na rīrī, rīrīa Johana aatetirie Herode ūrīa warī mūthamaki tondū wa kūhikia Herodia, mūtumia wa mūrū wa ithe na nī ūndū wa maūndū marīa mangī mothe mooru eekīte, ²⁰ Herode nīongereire ūndū ūngī mūūru makīria; naguo nī wa kūnyiitithia Johana na kūmuohithia njeera.

Kūbatithio na Rūciaro rwa Jesū

²¹ Hīndī ūrīa andū othe maarīkirie kūbatithio, o nake Jesū nīabatithirio. Na rīrīa aahooyaga, Igūrū rīkīhingūka, ²² nake Roho Mūtheru agīkūrūka akīumbā igūrū rīake arī na mwīrī wahaanaga ta wa ndutura. Naguo mūgambo ūkiuma Igūrū ūkiuga atīrī, “Wee nīwe mūrū wakwa ūrīa nyendete; na nīngenaga mūno nīwe.”

§ 3:14 Atongoria amwe a Ayahudi o na ciikaro imwe ciao nīmetīkīrītio kūgīa na thigari ciao cia kwīgitīra nī thirikari ya Roma. Andū maathūire mītugo ya thigari, no ti wīra wao.

²³ Na rīrī, Jesū akīambīrīria ūtungata wake aarī na ūkūrū wa mīaka ta mīrongo ītatū. Nao andū meeciiragia atī aarī mūrū wa Jusufu,

mūrū wa Heli, ²⁴ mūrū wa Mathati,
 mūrū wa Lawi, mūrū wa Meliki,
 mūrū wa Janai, mūrū wa Jusufu,
²⁵ mūrū wa Matathia, mūrū wa Amosi,
 mūrū wa Nahumu, mūrū wa Esili,
 mūrū wa Nagai, ²⁶ mūrū wa Maathi,
 mūrū wa Matathia, mūrū wa Semeini,
 mūrū wa Joseki, mūrū wa Joda,
²⁷ mūrū wa Joanani, mūrū wa Resa,
 mūrū wa Zerubabeli, mūrū wa Shelathieli,
 mūrū wa Neri, ²⁸ mūrū wa Meliki,
 mūrū wa Adi, mūrū wa Kosamu,
 mūrū wa Elimadami, mūrū wa Eri,
²⁹ mūrū wa Joshua, mūrū wa Eliezeri,
 mūrū wa Jorimu, mūrū wa Mathati,
 mūrū wa Lawi, ³⁰ mūrū wa Simeoni,
 mūrū wa Juda, mūrū wa Jusufu,
 mūrū wa Jonamu, mūrū wa Eliakimu,
³¹ mūrū wa Melea, mūrū wa Mena,
 mūrū wa Matatha, mūrū wa Nathani,
 mūrū wa Daudi, ³² mūrū wa Jesii,
 mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu,
 mūrū wa Salimoni, mūrū wa Nahashoni,
³³ mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni,
 mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu,
 mūrū wa Juda, ³⁴ mūrū wa Jakubu,
 mūrū wa Isaaka, mūrū wa Iburahīmu,
 mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru,
³⁵ mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu,
 mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi,
 mūrū wa Shela, ³⁶ mūrū wa Kainani,
 mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu,
 mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku,
³⁷ mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku,

mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahalaleli,
 mūrū wa Kenani,³⁸ mūrū wa Enoshu,
 mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu,
 mūrū wa Ngai.

4

Jesū Kūgerio

¹ Nake Jesū akiuma kūu Jorodani aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, agītwarwo nī Roho werū-inī, ² kūria aagereirio nī mūcukani matukū mīrongo īna. Ndaariāaga kīndū matukū-inī macio, namo maathira agīkorwo arī mūhūūtu.

³ Nake mūcukani akīmwīra atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, īra ihiga rīrī rītuīke mūgate.”

⁴ Nake Jesū akīmīcookeria atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘To mūgate wiki ūngītūuria mūndū muoyo.’”

⁵ Ningī mūcukani akīmūtwara handū hatūugīru mūno, na gwa kahinda kanini mūno akīmuonia mothamaki mothe ma gūkū thī. ⁶ Agīcooka akīmwīra atīrī, “Nīngūkūhe wathani wa kūu guothe na riiri wakuo wothe, nīgūkorwo nīiheanītwo kūrī niī, na no ndīciheane kūrī mūndū o wothe ūrīa ingīenda kūhe. ⁷ Nī ūndū ūcio ūngīnyinamīrīra ūhooe, mothe megūtuīka maku.”

⁸ Jesū akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ūmūtungatagīre o we wiki.’”

⁹ Nake mūcukani akīmūtwara Jerusalemu, na akīmūrūgamia gathūrūmūndū-inī ka hekarū, akīmwīra atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, wīgūithie thī kuuma haha. ¹⁰ Nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī:

“Nīagaatha araika ake nī ūndū waku

makūmenyerere wega;

¹¹ ningī nīmagakwanīrīria na moko mao,

nīgeetha ndūkaringwo kūgūrū nī ihiga.”

¹² Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Maandīko moigīte atīrī: ‘Ndūkanagerie Mwathani Ngai waku.’”

¹³ Rīrīa mūcukani aarīkirie kūmūgeria na njīra ciotherī, akīmūtiga nginya ihinda rīrīa rīagīrīire rīkoneka.

Jesū Kūregwo Nazarethi

¹⁴ Nake Jesū agīcooka Galili arī na hinya wa Roho, nayo ngumo yake īkīhunja kū būrūri ūcio wothe.

¹⁵ Nake nīarutanaga thunagogi-inī ciao, nao andū othe makīmūkumia.

¹⁶ Na rīrī, nīathiire Nazarethi, kūrīa aarereirwo, na agītoonya thunagogi mūthenya wa Thabatū, o ta ūrīa aamenyerete gwīka. Nake akīrūgama na igūrū athome Maandīko. ¹⁷ Akīnengerwo ibuku rīa gīkūnjo rīa mūnabii Isaia. Akīrīkūnjūra, akīona harīa handikītwo atīrī:

¹⁸ “Roho wa Mwathani arī igūrū rīakwa,

nī ūndū nīanjītīrīrie maguta

nīguo hunjagīrie arīa athīnī ūhoro-ūrīa-Mwega.

Nīandūmīte thiī nyanīrīre kuohorwo kwa arīa moheetwo,
na atī arīa atumumu nīmegūcooka kuona,

na njohorithie arīa mahinyīrīrio,

¹⁹ ningī nyanīrīre mwaka wa gwītīkīrīka wa
Mwathani.”

²⁰ Agīcooka agīkūnja ibuku rīu rīa gīkūnjo, agīcookeria mūmenyereri wa thunagogi, agīkara thiī. Nao andū arīa othe maarī thunagogi makīmūrora. ²¹ Nake akīambīrīria kwaria, akīmeera atīrī, “Ūmūthī maandīko maya nī mahingio mūkītīguagīra.”

²² Nao andū othe makīmūgaatha na makīgegio mūno nī ciugo njega iria cioimaga kanua gake. Makīūrania atīrī, “Githī ūyū tī mūrū wa Jusufu?”

²³ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ti-itherū nī mūkūnjīra thimo ūrīa yugaga atīrī, ‘Ndagītarī, wīihonie wee mwene!

Maündū marĩa tūiguīte atĩ nĩ wekire kũu Kaperinaumu meeke gükü itūūra-inĩ rĩaku.”

²⁴ Aḡthiī na mbere kuuga atĩrĩ, “Nḡumwĩra na ma, gütirĩ münabii w̄itikaḡirwo itūūra-inĩ rĩake. ²⁵ Nḡumwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwarĩ atumia ainḡi a ndigwa Israeli matukū-inĩ ma Elija, r̄ir̄ia iḡurū r̄iar̄i ihinge miāka ītatū na nuthu, na nḡ'aragu nene īk̄iyūra bürūri wothe. ²⁶ No Elija ndaigana gütümwo kūr̄i o na ūmwe wao, tiga kūr̄i mütumia wa ndigwa ūr̄ia watüire itūūra r̄ia Zarefathu kũu bürūri wa Sidoni. ²⁷ Ninḡi nĩ kwarĩ andū ainḡi maar̄i na mangū th̄iin̄i wa Israeli ihinda r̄ia Elisha ūr̄ia münabii, no gütirĩ mündū o na ūmwe wao wahonirio tiga Naamani ūr̄ia Müsuriata.”

²⁸ Andū othe ar̄ia maar̄i th̄iin̄i wa thunagogi nĩ marakarire mūno r̄ir̄ia maiguire ūguo. ²⁹ Maḡiūk̄ira mak̄imūrutr̄ura kuuma itūūra-inĩ r̄iu, mak̄imūtwara rwere-inĩ rwa kar̄ima har̄ia itūūra r̄iu r̄ak̄itwo, n̄iguo mamūkie na kũu k̄ihar̄ur̄uka-inĩ. ³⁰ Nowe Jesū ak̄igerera gatagat̄i-inĩ ka andū, aḡiīthiīra.

Jesū Kūingata Roho Mūūru

³¹ Aḡcooka agiik̄ur̄uka, aḡthiī Kaperinaumu, itūūra r̄iar̄i Galili, na mūthenya wa Thabatū ak̄iamb̄ir̄iria kūruta andū. ³² Nao andū mak̄igega nĩ ūndū wa ūrutani wake, tondū ndūmīrīri yake yar̄i ya wathani.

³³ Na r̄ir̄i, kũu th̄iin̄i wa thunagogi nĩ kwarĩ na mündū war̄i na ndaimono, n̄yo ngoma thūku. Nake ak̄ian̄ir̄ira na mūgambo münene, akiuga atĩrĩ, ³⁴ “H̄i! Ürenda atĩa na ithuī, wee Jesū wa Nazarethi? Üük̄ite gütüniina? N̄ingūūi, we n̄iwe ūr̄ia Mūtheru wa Ngai!”

³⁵ Nake Jesū ak̄im̄kūma, ak̄im̄iīra atĩrĩ, “Kira, na uume th̄iin̄i wake!” Nayo ndaimono īyo īk̄iḡuithia mündū ūcio th̄i hau mbere yao othe, īkiuma na ndīamūtihirie.

³⁶ Nao andū othe makīgega makīurania atīrī, “Kaī ūrutani ūyū ūhaana atīa? Araatha ngoma thūku arī na wathani na hinya, nacio ikoima!” ³⁷ Nayo ngumo yake īkīhunja kūrīa guothe kwariganītie na kūu.

Jesū Kūhonia Andū Aingī

³⁸ Nake Jesū akiuma thunagogi, agīthiī mūciī gwa Simoni. Na rīrī, nyina wa mūtumia wa Simoni aarī mūrūaru mūrimū wa kūhiūha mwīrī mūno, nao magīthaitha Jesū nī ūndū wake. ³⁹ Nī ūndū ūcio, akīinamīrīra harī we, na agīatha mūrimū ūcio uume mwīrī wake, naguo ūkuma. Nake mūtumia ūcio agīukīra o rīmwe na akīambīrīria kūmatungatīra.

⁴⁰ Na rīrīa riūa rīathūaga, andū makīrehera Jesū andū arīa othe maarī na mīrimū ngūrani, nake akīmaigīrīra moko o mūndū o mūndū, akīmahonia. ⁴¹ O na ningī ndaimono ikiuma andū aingī, ikīanagīrīra atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai!” Nowe agīcikaania na agīcigiria ciarie, tondū nīcioī atī nīwe Kristū.

⁴² Na gwakīa-rī, Jesū akiumagara agīthiī kūndū gūtaarī andū. Nao andū makīmūcaria, na rīrīa maakinyire harīa aarī, makīgeria kūmūgīrīria ndakoime kūu amatige.

⁴³ Nowe akīmeera atīrī, “No nginya hunjie Úhoro-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai matūura-inī marīa mangī o namo, nī ūndū nīkīo ndaatūmirwo.” ⁴⁴ Nake agīthiī na mbere na kūhunjia thīnī wa thunagogi cia Judea.

5

Gwīta Atūmwō a Mbere

¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū arūngīi hūgūrūrū-inī cia iria rīa Genesareti, nakīo kīrīndī kīa andū aingī nīkīahatīkanaga kīmūkuhīrīrie nīguo gīthikīrīrie ūhoro wa Ngai, ² nake akīona tūtarū twīrī hūgūrūrū-inī cia iria rīu, tūtīgītīwo ho nī ategi a thamaki, arīa maathambagia neti

ciao cia gūtega. ³ Agītoonya gatarū kamwe, nako kaarī ga Simoni, akīmūthaitha agatoonyatoonyie maaī-inī, kehere hūgūrūrū-inī. Agīcooka agīkara thī, akīambīrīria kūruta andū ūhoro arī gatarū-inī kau.

⁴ Na aarīkia kwaria, akīira Simoni atīrī, “Tware gatarū haaria hariku, mūikūrūkie neti maaī-inī, mūtege thamaki.”

⁵ Nake Simoni akīmūcookeria atīrī, “Mwathi witū, tūrutīte wīra mūritū ūtukū wothe, na tūtinanyiita kīndū o na kī. No tondū nīwoiga ūguo-rī, nīngūikūrūkia neti.”

⁶ Maarīkia gwīka ūguo, makīnyiita thamaki nyingī mūno, nginya neti ciao ikīambīrīria gūtuīka. ⁷ Nī ūndū ūcio makīheneria arīa maarutithanagia wīra nao, arīa maarī gatarū kau kangī moke mamateithie, nao magīuka makīyūria tūtarū twerī ki, o nginya tūkīambīrīria gūtoonyerera maaī-inī.

⁸ Hīndī ūrīna Simoni Petero onire ūguo, akīgūithia maru-inī ma Jesū, akīmwīra atīrī, “Njehererā Mwathani; niī ndī mūndū mwīhia!” ⁹ Nīgūkorwo we na arīa othe maarī nao nīmagegire mūno nī ūndū wa thamaki iria maanyiitīte, ¹⁰ o na Jakubu na Johana, ariū a Zebedi, arīa maarutithanagia wīra na Simoni nīmagegire.

Nake Jesū akīira Simoni atīrī, “Tiga gwītigīra; kuuma rīu ūrītegaga andū.” ¹¹ Nī ūndū ūcio makiumīria tūtarū twao hūgūrūrū-inī cia iria, magītiga indo ciao ciotle, makīmūrūmīrīra.

Mūndū Warī na Mangū

¹² Na rīrī, hīndī ūmwe rīrīna Jesū aarī itūūra-inī rīmwerī, nīguokire mūndū waiyūrītwo nī mangū mwīrī wothe. Na rīrīna onire Jesū, akīgūithia, agīturumithia ūthiū wake thī, akīmūthaitha, akīmwīra atīrī, “Mwathani, ūngīenda-rī, no ūtherie.”

¹³ Jesū agītambūrūkia guoko gwake, akīhutia mündū ūcio, akīmwīra atīrī, “Iī, nīngwenda. Therio!” Na o hīndī īyo akīhonio mangū.

¹⁴ Jesū agīcooka akīmūkaania, akīmwīra atīrī, “Ndū-keere mündū o na ū, no thiī, ūkeyonanie kūrī mūthīnjīri-Ngai, na ūrute magongona marīa Musa aathanire nī ūndū wa gūtherio gwaku, arī ūira kūrī o.”

¹⁵ Na rīrī, ngumo yake īgīkīrīrīria kūhunja makīria, o nginya kīrīndī kīngī ma kīa andū gīgīuka kūmūthikīrīria na kūhonio mīrimū yao. ¹⁶ No Jesū nīeheragīra andū, agathiī kūndū gūtarī andū kūhoera Ngai kuo.

Jesū Kūhonía Mündū Wakuīte Ciīga

¹⁷ Mūthenya ūmwē nī kūrutana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arīa mookīte kuuma matūūra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalemu, maikarīte thī hau. Naguo hinya wa Ngai wa kūhonania warī hamwe na Jesū. ¹⁸ Na rīrī, nīhookire andū makuuīte mündū na kībarī, warūarīte mūrimū wa gūkua ciīga, nao makīgeria kūmūtoonyia nyūmba mamūige harī Jesū. ¹⁹ Na rīrīa maagire njīra ya gwīka ūguo nī ūndū wa ūingī wa andū, makīhaica nyūmba-igūrū magītharia maturubarī, makīmūikūrūkīria mwanya-inī ūcio o arī kībarī-inī, nginya gatagatī-inī ka andū acio makīmūiga o hau Jesū aarī.

²⁰ Rīrīa Jesū onire wītīkio wao, akīmwīra atīrī, “Mūrata, nīwarekerwo mehia maku.”

²¹ Nao Afarisai na arutani a watho makīambīrīria gwīcīria ngoro-inī ciao, makiuga atīrī, “Kaī mündū ūyū arī ū, ūkūruma Ngai? Nūū ūngīhota kūrekanīra mehia, tiga Ngai we wiki?”

²² Nowe Jesū nīamenyaga ūrīa meeciiragia na akīmoo-ria atīrī, “Mūreciiria maūndū macio ngoro-inī cianyu nīkī? ²³ Nī ūndū ūrīkū mūhūthū; nī kwīra mündū, ‘Nīwarekerwo mehia maku,’ kana nī kūmwīra, ‘Ūkīra

wītware'? ²⁴ No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mūndū arī na ūhoti gūkū thī wa kūrekanīra mehia-rī" Akīra mūndū ücio wakuīte ciīga atīrī, "Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī gīaku, ūinūke." ²⁵ O hau hau akīrūgama mbere yao, akīoya kībarī kīrīa akomeire, na akīnūka mūciī akīgoocaga Ngai. ²⁶ Nao andū othe nīmagegire na magīkumia Ngai. Makīiyūrwo nī guoya, makiuga atīrī, "Ūmūthī nītuonete maūndū tūtarī tuona."

Jesū gwīta Lawi

²⁷ Thuutha wa ūguo, Jesū akiumagara na akīona mūndū warī mwītia wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Jesū akīmwīra atīrī, "Nūmīrīra." ²⁸ Nake Lawi agīükīra, agītiga indo ciakte ciothe, akīmūrūmīrīra.

²⁹ Lawi agīcooka akīrugithīria Jesū iruga inene gwake mūciī, na gīkundi kīnene kīa etia mbeeca cia igooti o na andū angī nīmarīanagīra nao. ³⁰ No Afarisai na arutani a watho arīa maarī a gīkundi kīao magītetia arutwo ake makīmooria atīrī, "Mūrīanagīra na mūkanyuuānīra na etia mbeeca cia igooti na andū ehia nīkī?"

³¹ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, "Andū arīa agima mīrītio mabataragio nī ndagītarī, no nī arīa arūaru. ³² Niī ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia, nīguo merire."

Jesū Kūrīrio Kūria Igūrū rīa Kwīhinga Kūrīa

³³ Nao makīmwīra atīrī, "Arutwo a Johana nī meeħinga kūrīa irio kaingī kaingī makahooya, o nao arutwo a Afarisai nīmekaga o ūguo, no aku marīaga na makanyua hīndī ciothe."

³⁴ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, "No mwīre ageni a mūhikania mehinge kūrīa rīrīa e hamwe nao? ³⁵ No rīrī,

ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeehero kuuma kūrī o; matukū-inī macio-rī, nī makeehinga kūrīa irio.”

³⁶ Ningī Jesū akīmahe ūhoro na ngerekano īno, akīmeera atīrī, “Gūtirī mūndū ūngītinia kīraka kuuma harī nguo njerū, agīkīre nguo ngūrū. Angīka ūguo, angīkorwo atarūrīte nguo njerū, nakīo kīraka kīu kīa nguo īyo njerū kīage kwagīrīra nguo īyo ngūrū. ³⁷ Ningī gūtirī mūndū wīkagīra ndibei ya mūhihano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndibei īyo ya mūhihano no ītarūre mondo icio, ndibei īyo īitīke, nacio mundo icio itarūkange. ³⁸ Aca, ti ta ūguo, ndibei ya mūhihano no nginya ūkīrwo mondo-inī njerū. ³⁹ O na gūtirī mūndū thuutha wa kūnyua ndibei ngūrū ūcookaga kwenda ndibei īyo ya mūhihano, nī ūndū oigaga atīrī, ‘Irīa ngūrū nīyo njega.’”

6

Jesū nīwe Mwathani wa Thabatū

¹ Mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū akīgerera mīgūnda-inī ya ngano, nao arutwo ake makīambīrīria gūtua ngira imwe cia ngano, magīcirigitha na moko, makīrīa ngano. ² Afarisai amwe makīmooria atīrī, “Nī kīi kīratūma mwīke ūrīa gūtetikīrītio nī watho mūthenya wa Thabatū?”

³ Jesū akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūrīa Daudi eekire, rīrīa we na arīa maarī nake maarī ahūtu? ⁴ Aatoonyire Nyūmba ya Ngai, akīoya na akīrīa mīgate ūrīa yamūrīirwo Ngai, ūrīa ateetikīrītio kūrīa nī watho tiga no athīnjīri-Ngai meetikīrītio kūmīrīa, na agīcooka akīhe arīa maarī nake ūmwe yayo.” ⁵ Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Mūrū wa Mūndū nīwe Mwathani wa Thabatū.”

⁶ Na rīrī, mūthenya ūngī wa Thabatū nīathiire thunagogi-inī, akīrutana, nakuo nī kwarī na mūndū warī mwonju guoko gwake kwa ūrīo. ⁷ Nao Afarisai na arutani

a watho nīmacaragia ūndū mangīthitangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrora mūno, mone kana nīekūhonania mūthenya wa Thabatū. ⁸ Nowe Jesū, tondū nīamenyaga ūrīa meeciiragia, akīira mūndū ūcio wonjete guoko atīrī, “Ūkīra ūrūgame mbere ya andū othe.” Nī ūndū ūcio agīfūkīra akīrūgama hau.

⁹ Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ngūmūūria atīrī, nī ūndū ūrīkū mwītīkīrie nī watho mūthenya wa Thabatū: nī gwīka wega kana nī gwīka ūūru, nī kūhonokia muoyo kana nī kūūniina?”

¹⁰ Akīhūgūra, akīmarora othe, agīcooka akīira mūndū ūcio atīrī, “Tambūrūkia guoko gwaku.” Nake agīka o ro ūguo; nakuo guoko gwake gūkīhonio biū. ¹¹ Nao makīrakara mūno, makīambīrīria kūūrania ūrīa mangīka Jesū.

Atūmwō arīa Ikūmi na Eerī

¹² Mūthenya ūmwē Jesū nīoimagarire agīthīi kīrīma-inī akahooe, akīraara akīhooya Ngai ūtukū wothe. ¹³ Gwakīarī, agīta arutwo ake moke harī we, agīthuura andū ikūmi na eerī ao, akīmatua atūmwō, nao nī: ¹⁴ Simoni (ūrīa aatuire Petero), na Anderea mūrū wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Baritholomayo, ¹⁵ na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ūrīa wetagwo Zelote, ¹⁶ na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mūisikariota ūrīa wamūkunyāire.

Irathimo na Irumi

¹⁷ Nake Jesū agīikūrūka hamwe nao, makīrūgama handū haari haraganu. Gīkundi kīnene kīa arutwo ake kīarī ho, o na andū aingī mūno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inī cia Turo na Sidoni, ¹⁸ nao mookīte nīguo mamūigue na mahonio mīrimū yao. Nao arīa maanyamaragio nī ngoma thūku makīhonio,

¹⁹ nao andū othe makīgeria kūmūhutia, tondū hinya nīwoimaga thīinī wake na ūkamahonia othe.

²⁰ Nake akīrora arutwo ake, akiuga atīrī:
“Kūrathimwo-rī, nī inyuī athīini,
nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wanyu.
²¹ Kūrathimwo-rī, nī inyuī mūhūūtaga rīu,
nīgūkorwo nīmūkahūūnio.
Kūrathimwo-rī, nī inyuī mūrarīra rīu,
nīgūkorwo nīmūgatheka.

²² Kūrathimwo-rī, nī inyuī hīndī īrīa andū mekūmūmena,
na meyamūre kūrī inyuī, na mamūrume,
na mathūkīrīrie rīītwā rīanyu,
nī ūndū wa Mūrū wa Mūndū.

²³ “Mūthenya ūcio nīmūgakena na mūrūgarūge, tondū mūcaara wanyu nī mūngī Igūrū. Nīgūkorwo ūguo noguo maihe mao meekire anabii.

²⁴ “No rīrī, kaī mūrī na haaro inyuī itonga-ī,
nīgūkorwo nīmūrīktie kwamūkīra kūnyamarūrwo kwanyu.

²⁵ Kaī mūrī na haaro inyuī arīa mūhūūniī rīu-ī,
nīgūkorwo nīmūkahūūta.

Kaī mūrī na haaro arīa mūratheka rīu-ī,
nīgūkorwo nīmūgacakaya na mūrīre.

²⁶ Kaī mūrī na haaro inyuī hīndī īrīa andū othe
mekūmūgaathīrīria-ī,
nīgūkorwo ūguo noguo maihe mao meekaga anabii
a maheeni.

Kwenda Thū

²⁷ “No ngūmwīra atīrī inyuī arīa mūūthikīrīrie: endagai thū cianyu, na mwīkage wega arīa mamūthūire, ²⁸ na ningī mūrathimage arīa mamūrumaga, na mūhooyagīre arīa mamwīkaga ūūru. ²⁹ Na rīrī, mūndū angīkūgūtha rūthīa rūmwē, mūhūgūkīrie rūu rūngī o naru. Na mūndū

angīgūtunya igooti rīaku, ndūkamūgirie kuoya o na kanjū yaku. ³⁰ Mündū o wothe angīkūhooya kīndū mūhe, na mündū o wothe angīoya kīndū gīaku, ndūkamwītie. ³¹ Íkagai andū arīa angī o ūrīa mūngīenda mamwīkage.

³² “Rīu-rī, angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mwakīguna na kī? O na ‘ehia’ nīmendaga arīa mamendete. ³³ Na mūngīkorwo mwīkaga wega o arīa mamwīkaga wega-rī, mwakīguna na kī? Nīgūkorwo ehia o nao nīmekaga o ūguo. ³⁴ Na ningī mūngīkorwo mūkom-bithagia o arīa mwīhokete nīmakamūrīha-rī, mwakīguna na kī? O na ehia nīmakombagīra ehia arīa angī, mehokete nīmakarīhwōciothe. ³⁵ No rīrī, endagai thū cianyu, na mūciīkage wega, o na mūkombithagie mūtekwīhoka gūcookerio kīndū. Hīndī ūyo irīhi rīanyu nīrīkaneneha, na inyuī nīmūgatuīka ariū a Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, nīgūkorwo we nīaiguagīra arīa matarī ngaatho tha o na arīa aaganu. ³⁶ Iguanagīrai tha, o ta ūrīa Ithe wanyu aiguanagīra tha.

Gūtuanīra Ciira

³⁷ “Mūtigaciirithanagie nīgeetha na inyuī mūtikanaciirithio. Mūtigatuanagīre, nīgeetha na inyuī mūtikanatuīrwo. Rekanagīrai, na inyuī nīmūkarekerwo. ³⁸ Heanagai, na inyuī nīmūrīheagwo na gīthimi kīega, gīkindīrītwo, kīinainītio na gigaitīkīrīra, nīkīo mūgaitīrīrwo nakīo nguo-inī. Nīgūkorwo gīthimi kīrīa mūthimanagīra nakīo, no kīo mūrīthimagīrwo nakīo.”

³⁹ Agīcooka akīmahe ngerekano īno, akīmooria atīrī, “Mūtumumu no atongorie mūtumumu ūrīa ūngī? Githī eerī to magūe irima? ⁴⁰ Mūrutwo ti mūnene kūrī mūmūruti, no ūrīa wothe mūrute wega, no atuīke ta mūmūruti.

⁴¹ “Nī kīi gīgūtūma wone kīhuti kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kūrūmbūiya mūgogo ūrīa ūrī riitho

rīaku we mwene? ⁴² Wahota atīa kwīra mūrū wa thoguo atīrī, ‘Mūrū wa baba, reke ngūrute kīhuti kū kīrī riitho rīaku,’ o rīrīa wee wagīte kuona mūgogo ūrīa ūrī naguo riitho rīaku? Wee hinga īno, amba ūrute mūgogo ūcio ūrī naguo riitho, nīguo wonē wega ūhote kūruta kīhuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo.

Mūtī na Maciaro maguo

⁴³ “Gūtirī mūtī mwega ūciaraga maciaro mooru, kana mūtī mūūru ūgaciara maciaro mega. ⁴⁴ O mūtī ūmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andū matituaga ngūyū kuuma mītī-inī ya mīigua, o na kana magatua thabibū kuuma cong'e-inī. ⁴⁵ Mūndū ūrīa mwega aragia maūndū mega kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake, nake mūndū ūrīa mūūru aragia maūndū mooru kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake. Nīgūkorwo kanua gake kaaragia o maūndū marīa maiyūrīte ngoro yake.

Aaki arīa Ogi, na arīa Akiīgu

⁴⁶ “Atīrī, mūnjītaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nīkī, na mūtīkaga ūrīa ndīmwīraga? ⁴⁷ Nīngūmuonia ūrīa mūndū ūrīa ūkaga kūrī niī, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ūrīa ciugīte ahaana. ⁴⁸ Ahaana ta mūndū waakaga nyūmba, ūrīa wenjire mūthingi, akīūrikia na akīwamba igūrū ūrīa ihiga. Hīndī ūrīa kwagūire mūiyūro wa maaī, kīguū gīkīgūtha nyūmba īyo na nditi, no gīti-amīenyenyirie, tondū nīyaakītwo wega. ⁴⁹ No mūndū ūrīa ūiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ūrīa ciugīte, ahaana ta mūndū ūrīa waakire nyūmba ītarī na mūthingi. Na ūrīa kīguū kīagūthire nyūmba īyo, īkīmomoka, naguo mwanangīko wayo warī mūnene.”

¹ Nake Jesū aarīkia kwaria maündū macio mothe andū makīmūiguaga, agītoonya Kaperinaumu. ² No kūu nī kwarī na ndungata ya mūnene-wa-thigari-igana, īrīa mūmīathi eendete mūno, nayo yarī ndwaru hakuhī gūkua. ³ Nake mūnene ūcio wa thigari igana aigua ūhoro wa Jesū, agītūma athuuri a Ayahudi kūrī we makamūūrie oke ahonie ndungata yake. ⁴ Nao maakinya kūrī Jesū, makīmūthaitha magwatīirie mūno, makīmwīra atīrī, “Mūndū ūyū nīagīrīirwo gwīkwo ūguo nīwe, ⁵ tondū nīendete rūrīrī rwitū na nīatwakīire thunagogi.” ⁶ Nī ūndū ūcio Jesū agīthīi nao.

Na marī hakuhī gūkinya mūciī, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtūmīra arata makamwīre atīrī, “Mwathani, tiga gwīthīinia tondū ndiagīrīire wee ūuke gwakwa mūciī. ⁷ O na nokō itanona njagīrīire gūuka kūrī we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. ⁸ Nīgūkorwo niī mwene ndī mūndū wathagwo, na ndī na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thīi,’ nīathiiaga, na ndeera ūngī atīrī, ‘Ūka,’ nīokaga. Na ningī ndeera ndungata yakwa atīrī, ‘Ika ūna,’ nīkaga.”

⁹ Rīrīa Jesū aiguire ūguo, akīgega, akīhūgūkīra kīrīndī kīrīa kīamūrūmīrīre, agīkīra atīrī, “Ngūmwīra atīrī, ndionete mūndū ūrī na wītīkio mūnene ūū Isiraeli guothe!” ¹⁰ Nao andū arīa maatūmītwo magīcooka mūciī magīkora ngombo ūyo ūrī honu.

Jesū Kūriūkia Kamwana ka Mūtumia wa Ndīgwa

¹¹ Ihinda inini rīathira, Jesū agīthīi itūūra rīetagwo Naini, nao arutwo ake na andū gīkundi kīnene magīthīi nake. ¹² Na rīrīa akuhīrīrie kīhingo gīa itūūra rīu, mūndū wakuīte nīarutagwo kuo na aarī mwana wa mūmwe, nake nyina aarī mūtumia wa ndīgwa. Nao andū aingī a itūūra rīu maarī hamwe nake. ¹³ Rīrīa Mwathani onire mūtumia ūcio, akīmūiguīra tha, akīmwīra atīrī, “Tiga kūrīra.”

¹⁴ Agīcooka agīthiī, akīhutia ithandūkū, nao arīa maarīkuuīte makīrūgama. Agīcooka akiuga atīrī, “Mwanake, ndakwīra atīrī, ükīra!” ¹⁵ Mündū ūcio wakuīte agīükīra, akīambīrīria kwaria, nake Jesū akīmūnengerana kūrī nyina.

¹⁶ Andū othe makīiyūrwo nī guoya na makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Mūnabii mūnene nīokīte gata-gatī gaitū. Ngai nīokīte gūteithia andū ake.” ¹⁷ Nayo ngumo ya Jesū īkīhunja Judea guothe o na būrūri ūrīa wagūthiūrūrūfūkīrie.

Jesū na Johana Mūbatithania

¹⁸ Nao arutwo a Johana nīmamūheire ūhoro wa maūndū macio mothe. Nake Johana agīita arutwo ake eerī, ¹⁹ akīmatūma kūrī Mwathani makamūūrie atīrī, “Wee nīwe ūrīa werītwo nīagooka kana tweterere mūndū ūngī?”

²⁰ Nao arutwo acio maakinya kūrī Jesū makīmwīra atīrī, “Johana Mūbatithania aatūtūma kūrī we tūkūūrie atīrī, ‘Wee nīwe ūrīa werītwo nīagooka kana tweterere mūndū ūngī?’”

²¹ Ihinda-inī o rīu Jesū akīhonia andū aingī arīa maarī na mīrimū, na ndwari, na akīingata ngoma thūku o na agītūma andū aingī arīa maarī atumumu macooke kuona. ²² Nī ūndū ūcio agīcookeria arīa maatūmītwo atīrī, “Cookai mūkeere Johana maūndū marīa muonete na mūkaigua: atī atumumu nī marona, na ithua nīiretwara, na arīa marī na mangū nī marahonio, na andū arīa mataiguaga nīmaraigua, na arīa akuū nīmarariūkio, na Ūhoro-ūrīa-Mwega nīūrahunjīrio arīa athīni. ²³ Kūrathimwo nī mūndū ūrīa ūtarahīngwo nī ūndū wakwa.”

²⁴ Andū acio maatūmītwo nī Johana moima harī Jesū, Jesū akīambīrīria kwarīria andū aingī ūhoro wa Johana,

akīmooria atīrī, “Nī kī mwathiīte kuona werū-inī? Hihi mwathiīte kuona kamūrangi kainainagio nī rūhuho?

²⁵ Angīkorwo ti guo-rī, mwathiīte kuona kī? Hihi nī mündū wīhumbīte nguo njega? Aca, arīa mehumbaga nguo cia goro na magekenia na mīago ya thī maikaraga nyūmba cia ūthamaki. ²⁶ Mwagīthīte kuona kī? Hihi mwathiīte kuona mūnabii? Iī, ngūmwīra atīrī, muonire mündū ūkīrīte mūnabii. ²⁷ Üyū nīwe ūrīa ūhoro wake wandīkītwo atīrī:

“Nīngatūma mūtūmwo wakwa athīi mbere yaku,
nake nīagagūthondekera njīra.”

²⁸ Ngūmwīra atīrī, harī andū arīa manaciarwo nī atumiarī, gūtirī o na ūmwe mūnene gūkīra Johana; no mündū ūrīa mūnini mūno ūthamaki-inī wa Ngai, nī mūnene kūmūkīra.”

²⁹ (Andū othe, o na etia mbeeca cia igooti, rīrīa maiguire ciugo cia Jesū, magītīkīra atī njīra ya Ngai nī ya ma, tondū maabatithītio nī Johana. ³⁰ No Afarisai na arutani a watho makīregana na ūrīa Ngai endaga meke, tondū o matiabatithītio nī Johana.)

³¹ Nake Jesū akiuga atīrī, “Andū a rūciaro rūrū ingī-magerekania na kī? Matarīi ta kī? ³² Matarīi ta ciana ciikarīte ndūnyū igīta iria ingī, igaciīra atīrī:

“Twamūhuhīire mūtūrirū,
mūkīaga kūina;

twamūinīire rwīmbo rwa macakaya,
no mūtiarīrire.”

³³ Nīgūkorwo Johana Mūbatithania ookire atekūrīna na atekūnyua ndibei, na inyuī mūkiuga atīrī, ‘Arī na ndaimono.’ ³⁴ Mūrū wa Mündū ookire akīrīaga na akīnyuuaga, na inyuī mūkiuga atīrī, ‘Onei mündū mūkoroku na mūrīnū, mūrata wa etia mbeeca cia igooti na “ehia”.’ ³⁵ No ūugī nīūmenyekaga nī wa kīhooto nī ciana ciaguo ciothe.”

Jesū Gūitīrīrio Maguta nī Mündū-wa-nja warī Mwīhia

³⁶ Na rīrī, Mūfarisai ūmwe nīetire Jesū gwake makarīanīre irio cia hwaī-inī nake, nī ūndū ūcio Jesū agīthīi nyūmba ya Mūfarisai ūcio, agīkara metha-inī.

³⁷ Rīrīa mündū-wa-nja watūūrīte mūtūūrīre wa mehia itūūra-inī rīu aamenyire atī Jesū nīararīa irio nyūmba ya Mūfarisai ūcio-rī, agīuka na cuba wa maguta manungi wega, ³⁸ na akīrūgama thuutha wake, o hau magūrū-inī make, akīrīraga, na akīambīrīria kūmūihūgia nyarīrī na maithori make. Agīcooka akīmūgiria nyarīrī na njuīrī yake, agīcimumunya, na agīciitīrīria maguta manungi wega.

³⁹ Rīrīa Mūfarisai ūrīa wamwītīte onire ūndū ūcio, akīira na ngoro atīrī, “Korwo mündū ūyū nī mūnabii, nīangīamenya ūrīa ūramūhutia nī mündū-wa-nja wa mūthembā ūrīkū, na atī nī mwīhia.”

⁴⁰ Jesū akīmwīra atīrī, “Simoni, ndī na ūndū wa gūk-wīra.”

Nake akiuga atīrī, “Mūrutani, njīra.”

⁴¹ “Kūrī andū eerī maarī na thiirī wa mündū wakombithanagia mbeeca. Ūmwe aarī na thiirī wa dinari magana matano, na ūrīa ūngī dinari mīrongo ītano. ⁴² Na rīrī, gūtīrī o na ūmwe wao warī na mbeeca cia kūmūrīha, nī ūndū ūcio marī o eerī akīmarekera thiirī ūcio. Rīu-rī, acio eerī nūū ūngīmwenda makīria?”

⁴³ Simoni akīmūcookeria atīrī, “Ngwīciiria nī ūrīa warekeirwo thiirī ūrīa mūnene.”

Jesū akiuga atīrī, “Nīwatua wega.”

⁴⁴ Agīcooka akīihūgūrīra mündū-wa-nja ūcio, akīira Simoni atīrī, “Nīūkuona mündū-wa-nja ūyū? Njūkire nyūmba gwaku, no ndūnaahe maaī ma gwīthamba nyarīrī, no nīanjihūgia nyarīrī na maithori make, na acigiria na njuīrī yake. ⁴⁵ Wee-rī, ndūnaamumunya, no

mündū-wa-nja ūyū, kuuma rīrīa ndonyire ndarī aratig-ithīria kūmumunya nyarīri ciakwa. ⁴⁶ Wee-rī, ndūnan-jitīrīria maguta mūtwe, no ūyū nīanjītīrīrie maguta manungi wega nyarīri. ⁴⁷ Nī ūndū ūcio ngūkwīra atīrī, nīarekeirwo mehia make maingī. Nīgūkorwo nīendanīte mūno. No ūrīa ūrekeirwo mehia manini, endanaga o hanini.”

⁴⁸ Jesū agīcooka akīira mündū-wa-nja ūcio atīrī, “Nīwarekerwo mehia maku.”

⁴⁹ Ageni arīa angī makīambīrīria kwīrana atīrī, “Kaī ūyū akīrī ū, ūrarekanīra o na mehia?”

⁵⁰ Jesū akīira mündū-wa-nja ūcio atīrī, “Gwītīkia gwaku nī gwakūhonokia; thiī na thayū.”

8

Ngerekano ya Mūhuri wa Mbeū

¹ Na rīrī, thuutha wa ūguo, Jesū agīthīi matūūra-inī o na tūtūūra-inī akīhunjagia Úhoro-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai. Arutwo ake arīa ikūmi na eerī maarī hamwe nake, ² o na atumia amwe a arīa maarutītwo ngoma thūku na arīa maahonetio mīrimū: nao nī Mariamu (ūrīa wetagwo Mūmagidali), nīwe warutītwo ndaimono mūgwanja; ³ na Joana mūtumia wa Husa, ūrīa warī mūrori wa indo cia Herode; na Susana; na angī aingī. Atumia aya nīmamūtungatāgīra na indo ciao ene.

⁴ Andū aingī nīmathiire na mbere kūngana harī Jesū moimīte matūūra-inī, na rīrīa andū maingīhire mūno akīmahe ūhoro na ngerekano, akīmeera atīrī, ⁵ Mūrīmi nīoimagarire akahure mbeū ciake. Na rīrīa aahuraga mbeū icio, imwe ikīgūa mūkīra-inī wa njīra; ikīrangīrīrio na magūrū, nacio nyoni cia rīera-inī igīūka igīcīrīa. ⁶ Ingī ikīgūa rūnyanjara-inī, na rīrīa ciamerire, mīmera īyo ikīhooha tondū wa kwaga ūigū. ⁷ Nacio mbeū

ingī ikīgūa mīigua-inī, nayo mīigua īgikūranīra nacio na īgicithararia. ⁸ Mbeū ingī nacio ikīgūa tīri-inī mūnoru. Igikūra, igiciara maita igana ma iria ciahaanditwo.

Aarīkia kuuga ūguo, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ūrīa ūrī na matū ma kūigua, nīaigue.”

⁹ Nao arutwo ake makīmūūria ūrīa ngerekano ūyo yoigaga. ¹⁰ Akīmeera atīrī, “Inyuī nīmūheetwo ūmenyo wa kūmenya hitho cia ūthamaki wa Ngai, no arīa angī ndīmaaragīria na ngerekano, nīgeetha,

“maarora, makaaga kuona;

na maiguaga, makaaga gūtaūkīrwo.’

¹¹ “Ngerekano ūyo yugīte atīrī: Mbeū icio nī ūhoro wa Ngai. ¹² Mbeū iria ciagūire mūkīra-inī wa njīra nī andū arīa maiguaga ūhoro wa Ngai, nake mūcukani agooka akeheria ūhoro ūcio ngoro-inī ciao, nīguo matigetīkie mahonoke. ¹³ Nacio iria ciagūire rūnyanjara-inī nī andū arīa maiguaga ūhoro wa Ngai, na makawamūkīra na gīkeno, no makaaga mīri. Metīkagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makaūtiganīria. ¹⁴ Mbeū iria ciagūire mīigua-inī nī andū arīa maiguaga ūhoro, no o magīthiiaga-rī, magatharario nī mīhang’o, na ūtonga, na mīago, nao makaaga gūkūra. ¹⁵ No rīrī, mbeū iria ciagūire tīri-inī ūrīa mūnoru nī andū arīa maiguaga ūhoro marī na ngoro ya ma na njega, makaūtūūria, na nī ūndū wa gūkīrīrīria, magaciaraga maciaro.

Tawa Ūigirīrīwo Handū Igūrū

¹⁶ “Na rīrī, gūtirī mūndū ūgwatagia tawa akaūkunīkīria na irebe, kana akaūiga rungu rwa ūrīrī. No aūigaga handū igūrū, nīguo andū arīa megūtoonya nyūmba math-ererwo nī ūtheri. ¹⁷ Nīgūkorwo gūtirī ūndū mūhithe ūtakaguūrio, na gūtirī ūndū ūrī hitho-inī ūtakamenyeka kana ūtakanīkwo ūtheri-inī. ¹⁸ Nī ūndū ūcio mwīmenyagīrīrei

ūrīa mūthikagīrīria. Ūrīa wothe ūrī na indo nīakongererwo nyīngī; na ūrīa wothe ūtarī nīagatuunywo o na kīrīa arī nakīo.”

Nyina wa Jesū na Ariū a Nyina

¹⁹ Na rīrī, nyina wa Jesū na ariū a nyina na Jesū magīfūka kūmuona, no matingīahotire gūthīi hakuhī nake nī ūndū wa andū kūngīha. ²⁰ Mūndū ūmwe akīmwīra atīrī, “Maitūguo na ariū a maitūguo marūgamīte nja makienda gūkuona.”

²¹ Nake akīmūcookeria atīrī, “Maitū na ariū a maitū nī arīa maiguaga ūhoro wa Ngai na makaūhingia.”

Jesū Kūhooreria Kīhuhūkanio

²² Mūthenya ūmwe Jesū nīerire arutwo ake atīrī, “Nītūringei tūthīi mūrīmo ūrīa ūngī wa iria.” Nī ūndū ūcio magītoonya gatarū magīthīi. ²³ Na rīrīa maathiiaga Jesū akīhītwo nī toro. Na rīrī, kū iria-inī nī kwagīire na kīhuhūkanio kīnene, nako gatarū kau kaarī hakuhī kūrīra maaī-inī, na magīkorwo marī ūgwati-inī mūnene.

²⁴ Nao arutwo magīthīi makīmūkīria, makīmwīra atīrī “Mwathani! Mwathani! Nītūkūrīra maaī-inī!”

Nake Jesū agīkīra agīkaania rūhuho na maaī macio maahūūranaga; namo makūmbī macio ma maaī makīnyihanyiha na gūkīhooreria. ²⁵ Akīuria arutwo ake atīrī, “Witīkio wanyu ūrī ha?”

Nao makīiyūrwo nī guoya na makīgega, makīūrania atīrī, “Kaī mūndū ūyū arī ū? Aathaga huho o na maaī, nacio ikamwathīkīra.”

Jesū Kūhonía Mūndū warī na Ndaimono

²⁶ Makīringa mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, magīkinya rūgongo rwa Agerasi rūrīa rūng'ethanīire na Galili. ²⁷ Jesū aarīkia kuuma gatarū, aakinya thī agītūngwo nī mūndū warī na ndaimono oimīte itūūra-inī. Mūndū ūcio

nĩaikarĩte ihinda inene ategwíkira nguo kana agatũúra nyãmba, no aatüúraga mbírira-ini. ²⁸ Rírĩa mündü ūcio onire Jesù, agikaya na akïigüithia magûrû-ini make, akianírira na mûgambo münene akimûuria atíri, “Urenda atia na nii, wee Jesù, Mûrû wa Ngai-Úrĩa-ûrî-Igûrû-Mûno? Ndagûthaitha, ndukaanyariire!” ²⁹ Nîgûkorwo Jesù nîathîte ngoma iyo thûku yume thiinî wa mündü ūcio. Niyamûnyiitaga kaingi, na o na gütuïka nîoohagwo moko na magûrû na mînyororo, na akarangîrwo-rî, niatuangaga mînyororo iyo yamuohaga, na ndaimono iyo ïgatüma athiï kündü gütarî andü.

³⁰ Jesù akimûuria atíri, “Wîtagwo atia?”

Nake akimûcookeria atíri, “Legioni,” nîgûkorwo aarî na ndaimono nyingi. ³¹ Nacio ndaimono igikirîrîria gûthaitha Jesù ndagaciathe ithiï Irima-rîrîa-Rîtarî-Gîturi.

³² Na rîrî, nî haarî na rûuru rûnene rwa ngûrwe rwarîithagio harûrûka-ini cia kîrima kîarî hakuhî na hau. Ndaimono icio igîthaitha Jesù aciïtikîrie itoonye thiinî wacio, nake agîciïtikîria. ³³ Ndaimono cioima thiinî wa mündü ūcio, igîthiï igîtoonya ngûrwe, naruo rûuru rûu rûkîharûrûka kîhurûrûka kîu na ihenya, rûkîgûa iria-ini, rûkîürîra kuo.

³⁴ Rírĩa andü arîa maarîithagia ngûrwe icio moonire ūrîa gwekîka, makîura, magîthiï kûheana ûhoro ūcio itûura-ini na mîgûnda-ini, ³⁵ nao andü makiumagara makone ûndü ūcio wekikîte. Rírĩa maakinyire harî Jesù na makîona mündü ūcio woimîtwo nî ndaimono aikarîte magûrû-ini ma Jesù, arî na nguo na arî na meciiria mega, magîtigîra mûno. ³⁶ Andü arîa meyoneire ûndü ūcio makîura andü acio angî ūrîa mündü ūcio warî na ndaimono aahonetio. ³⁷ Nao andü othe a rûgongo rûu rwa Agerasi magîthaitha Jesù oime kûu kwao amatige,

nīgūkorwo nīmanyiitīwo nī guoya. Nī ūndū ūcio Jesū agītoonya gatarū agīthīi.

³⁸ Nake mündū ūcio warutītwo ndaimono akīmūthaitha mathiīi nake, no Jesū akīmwatha athīi, akīmwīra atīrī,
³⁹ “Cooka mūciī ūkoige ūrīa wothe Ngai agwīkīire.” Nī ūndū ūcio mündū ūcio agīthīi akīira andū othe a itūura ūrīa Jesū aamwīkīire.

Kairītu Gaakuīte na Mūtumia warī Mūrūaru

⁴⁰ Na rīrī, Jesū aacooka kuuma mūrīmo ūrīa ūngīi wa iria, andū aingī nīmamwamūkīrire tondū nīmamwetereire. ⁴¹ Hīndī iyo mündū wetagwo Jairū warī mūnene wa thunagogi agīuka, akīgūithia magūrū-inī ma Jesū, akīmūthaitha athīi gwake, ⁴² nī ūndū mūirītu wake wa mūmwe warī wa ta mīaka ikūmi na ūrī aarī hakuhī gūkua.

Na Jesū arī njīra-inī agīthīi-rī, andū nīmamūhatīkaga.
⁴³ Gatagatī-inī ka andū acio nī haarī na mūtumia ūmwe watūire oiraga thakame mīaka ikūmi na ūrī, na gūtīrī mündū ūngīamūhonirie. ⁴⁴ Mūtumia ūcio agīuka na thuutha wa Jesū, akīhutia gīcūrī kīa nguo yake, na o rīmwe agītiga kuura.

⁴⁵ Nake Jesū akīuria atīrī, “Nūū ūcio wahutia?” Rīrīa othe maakaanire, Petero akīmwīra atīrī, “Mwathani, andū nīmagūthiūrūrūkīirie na magakūhatīka.”

⁴⁶ Nowe Jesū akiuga atīrī, “Nī harī mündū waahutia, tondū nīndaigua hinya woima thiīnī wakwa.”

⁴⁷ Nake mūtumia ūcio, ona atī ndangīhota kwīhitha, agīuka akīinainaga, akīgūithia magūrū-inī make. Arī hau mbere ya andū othe akīheana gītūmi kīrīa gītūmīte amūhutie na ūrīa aahonirio o ro rīmwe. ⁴⁸ Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Mwarī ūyū, gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone. Thiī na thayū.”

⁴⁹ Na o hīndī īyo Jesū akīaragia, hagikinya mūndū woimīte mūciī kwa Jairū ūrīa mūnene wa thunagogi, akiuga atīrī, “Mwarīguo nīarīkitie gūkua, tiga gūthīinia Mūrutani.”

⁵⁰ Jesū aigua ūguo, akīira Jairū atīrī, “Tiga gwītigīra, wee itīkia tu, na nīekūhona.”

⁵¹ Rīrīa aakinyire kwa Jairū, ndaarekire mūndū o na ūmwe atoonye hamwe nake, tiga o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ūcio. ⁵² Hīndī īyo andū othe no kūrīra maarīraga magīcakayaga nī ūndū wa mwana ūcio. Jesū akīmeera atīrī, “Tigai kūrīra, ti mūkuū, nī gūkoma akomete.”

⁵³ Nao makīmūthererera, tondū nīmooī atī aarī mūkuū.

⁵⁴ Nowe Jesū akīnyiita mwana ūcio guoko, akiuga atīrī, “Mwana wakwa, ūkīra!” ⁵⁵ Na hīndī o īyo agīcookererwo nī muoyo wake, na o rīmwe akīrūgama. Jesū agīcooka akīmeera mahe mwana ūcio kīndū gīa kūrīa. ⁵⁶ Nao aciari ake makīgega mūno, nowe akīmaatha matikeere mūndū o na ū ūndū ūcio wekīkīte.

9

Jesū Gūtūma Arutwo arīa Ikūmi na Eerī

¹ Na rīrī, Jesū aarīkia gwīta arutwo arīa ikūmi na eerī hamwe, nīamaheire hinya na ūhoti wa kūingata ndaimono ciothe na kūhonia mīrimū, ² na akīmatūma mathīi makahunjie ūhoro wa ūthamaki wa Ngai na mahonagie andū arīa arūaru. ³ Nake akīmeera atīrī, “Mūtigakuue kīndū o naki kīa rūgendo; mūtigakuue mūtirima, kana mūhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tiga o iria mwīhumbīte. ⁴ Nyūmba ūrīa yothe mūrītonyaga ikaragai kuo nginya rīrīa mūkoima itūūra rīu. ⁵ Andū mangīkaarega kūmūnyiita ūgeni-rī, mūkaaribariba magūrū manyu rūkūngū rūitīke mūkiuma itūūra

rīao arī ūira wa kūmatuīra ciira.” ⁶ Nī ūndū ūcio makiumagara magīthīī kuuma gatūūra kamwe nginya karīa kangī makihunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega na makihonagia andū kūrīa guothe maathiiaga.

⁷ Na rīrī, rīrīa Herode ūrīa mūthamaki aiguire ūhoro wa maūndū mothe marīa maathiiaga na mbere, nīataangīkire ngoro mūno tondū andū amwe moigaga atī Johana nīariūkite kuuma kūrī arīa akuū, ⁸ na angī makoiga atī Elija nīonekanīte, o na angī makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte. ⁹ No Herode akiuga atīrī, “Johana nīndamūrengithirie mūtwe. Ūyū ndīraigua ūhoro wake-rī, nīwe ū?” Nake akīrrirīria kūmuona.

Jesū Kūhūūnia Andū Ngiri Ithano

¹⁰ Nao atūmwō maacocka, makīra Jesū maūndū marīa mekīte. Nake akīehera kuo, agīthīī nao itūūra rīetagwo Bethisaida, ¹¹ no andū aingī makīmenya ūhoro ūcio na makīmūrūmīrīra. Nake akīmaamūkīra na akīmahe ūhoro wa ūthamaki wa Ngai, na akīhonīa arīa maabatarītio nī kūhonio.

¹² Hwaī-inī arutwo arīa ikūmi na eerī magīūka kūrī we makīmwīra atīrī, “Ingata andū aya nīguo mathīī mīcīī ūrī hakuhi o na mīgūnda-inī mageethe irio na gwa gūkoma, tondū haha tūrī nī werū ūtarī andū.”

¹³ Nake akīmacookeria atīrī, “Maheeī kīndū gīa kūrīa.” Nao makīmwīra atīrī, “Tūrī o na mīgate ūtano na thamaki igīrī, no tūthiire tūkagūrīre andū aya othe irio.” ¹⁴ (Handū hau haarī na arūme ta ngiri ithano.)

Nowe akīra arutwo ake atīrī, “Maikariei thī marī ikundi cia andū mīrongo ūtano ūtano.” ¹⁵ Nao arutwo magīka o ūguo, magīkaria andū othe thī. ¹⁶ Nake akīoya mīgate ūyo ūtano na thamaki icio igīrī, akīrora na igūrū, agīcockia ngaatho na agīcienyūranga. Agīcocka agīcinengera arutwo ake magaīre andū. ¹⁷ Othe makīrīa

makihūūna, nao arutwo makiiyūria ciondo ikūmi na igīrī cia ciényū iria ciatigarire.

Petero Kuumbūra Kristū

¹⁸ Na rīrī, hīndī īmwe Jesū akīhooya arī keheri-inī, arutwo ake magīkorwo marī hamwe nake. Akīmooria atīrī, “Andū moigaga niī nī niī ū?”

¹⁹ Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elija; angī nao makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte.”

²⁰ Nake akīmooria atīrī, “Inyuū na inyuū-rī, mugaga atīa? Mugaga niī nī niī ū?”

Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū ūrīa wa Ngai.”

²¹ Nake Jesū akīmakaania na hinya, akīmeera matikeere mūndū o na ūrīkū ūhoro ūcio. ²² Nake akiuga atīrī, “Mūrū wa Mūndū no nginya one mathīna maingī, na aregwo nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene, o na arutani a watho, na no nginya ooragwo na thuutha wa mīthenya ītatū ariūkio.”

²³ Agīcooka akīmeera othe atīrī, “Mūndū o wothe ūngīienda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, na oyage mūtharaba wake o mūthenya, aanūmagīrīre.

²⁴ Nīgūkorwo ūrīa wothe wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoorwo nīguo, no ūrīa wothe ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūhonokia. ²⁵ Mūndū angīguna nakī angīgwatīra thī yothe, no ate muoyo wake kana orwo nīguo? ²⁶ Mūndū o wothe ūngīconoka nī ūndū wakwa na nī ūndū wa ciugo ciakwa, o nake nīagaconokerwo nī Mūrū wa Mūndū rīrīa agacooka arī na riiri wake, na riiri wa Ithe, o na wa araika arīa atheru. ²⁷ Ngūmwīra atīrī na ma, amwe a aya marūngīi haha matigacama gīkuū matonete ūthamaki wa Ngai.”

Jesū Kūgarūrūka ūrīa Aatarii

²⁸ Mīthenya ta īana thuutha wa Jesū kwaria ūhoro ūyū nīathiire na Petero, na Johana na Jakubu akīambata nao kīrima igūrū makahooe. ²⁹ Na rīrīa ahooyaga, mūhaanīre wa ūthiū wake ūkīgarūrūka, nacio nguo ciake ikīerūha igikenga o ta rūheni. ³⁰ Na rīrī, andū eerī, nīo Musa na Elija, ³¹ makiumīrīra Jesū marī na riiri mūnene makīaria nake. Maaragia ūhoro wa gūkua gwake, kūrīa aakirie kūhingia akinya Jerusalemu. ³² Petero hamwe na arīa maarī nake nīmahītīwo nī toro, na rīrīa mookīrire, makīona riiri wake na andū acio eerī maarūngīi hamwe nake. ³³ Na rīrīa andū acio maatiganaga na Jesū, Petero akīmwīra atīrī, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū. Reke twake ithūnū ithatū, kīmwe gīaku, na kīmwe kīa Musa, na kīmwe kīa Elija.” (Nowe ndaamenyaga ūrīa oigaga.)

³⁴ Na o akīaragia-rī, itu rīkiumīra na rīkīmahum-bīra, nao magītīgīra mūno nī kūhumbīrwo nī itu rīu.

³⁵ Mūgambo ūkiuma itu-inī rīu, ūkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa, ūrīa ndīthuuriire; mūiguagei.” ³⁶ Thuutha wa mūgambo ūcio kūiguūka, makīona atī Jesū aarī wiki. Nao arutwo magīkira ki na ūhoro ūcio, gūtīrī mūndū o na ūmwe meerire matukū-inī macio maūndū marīa moonete.

Jesū Kūhonīa Kamwana kaarī na Ngoma Thūku

³⁷ Mūthenya ūyū ūngī, maikūrūka kuuma kīrimainī, Jesū agītūngwo nī andū aingī. ³⁸ Na rīrī, mūndū warī gatagatī-inī ka andū acio akīanīrīra, akiuga atīrī, “Mūrutani, ndagūthaitha ūrore mūriū wakwa, nīgūkorwo nī mwana wakwa wa mūmwe. ³⁹ na ngoma thūku nīmūnyiitaga na agakaya o rīmwe; ningī ūkamūrūnda na ūkamūthiorania, ūgatūma arute mūhūyū na kanua. Ndīmūrekagia o na hanini, na nīramwananga.

⁴⁰ Ndīrathaithire arutwo aku maingate ngoma īyo, no mararemwo.”

⁴¹ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Rūciaro rūrū rūtetīkagia na rūremi, nī nginya rī ngūkara hamwe na inyuī, na ngūmūkirīrīria nginya rī? Rehe mūrūguo haha.”

⁴² Rīrīa kamwana kau gaathiiaga harī Jesū, ndaimono īyo īgīgatungumania thī, na īgīgathiorania. No Jesū agīkūuma roho ūcio mūru, akīhonia kamwana kau, agīgacookeria ithe. ⁴³ Nao othe makīgegio nī ūnene wa Ngai.

Hīndī īrīa andū othe maagegetio nī ūrīa wothe Jesū eekīte, akīrra arutwo ake atīrī, ⁴⁴ “Thikīrīrīai wega ūrīa ngūmwīra: Mūrū wa Mūndū nīegūkunyanīrwo aneanwo moko-inī ma andū.” ⁴⁵ No-o matiamenyire ūguo nī kuuga atīa. Nīmahithītwo ūhoro ūcio, nī ūndū ūcio makīaga kūūmenya, na magītīgīra kūmūuria ūhoro ūcio.

Nūū Mūnene kūrī arīa Angī?

⁴⁶ Na gūkīgīa na ngarari gatagatī ka arutwo makīūrania nūū wao ūngītuīka mūnene kūrī arīa angī. ⁴⁷ Nake Jesū, tondū nīamenyaga meciiria mao, akīoya kaana kanini agīkarūgamia hakuhī nake. ⁴⁸ Agīcooka akīmeera atīrī, “Ūrīa wothe wamūkagīra kaana gaka thiīnī wa rītwa rīakwa, nī niī aamūkagīra; na ūrīa ūnyamūkagīra ti niī aamūkagīra, no nī ūrīa wandūmire. Nīgūkorwo ūrīa mūnini gatagatī-inī kanyu inyuothē, ūcio nīwe mūnene kūmūkīra.”

⁴⁹ Nake Johana akīmwīra atīrī, “Mwathi, nītūronire mūndū akīngata ndaimono na rītwa rīaku, na ithuī tūrageria kūmūgiria tondū ti ūmwe witū.”

⁵⁰ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūtikamūgirie, nīgūkorwo ūrīa ūtarī ūthū na inyuī, ūcio nī ūmwe wanyu.”

Andū a Samaria Kūregaa Jesū

⁵¹ Na rīrī, kahinda gake gaakuhīrīria ga kwambata matu-inī, Jesū nīatuire itua rīa gūthiī Jerusalemu. ⁵² Nake agītūma andū mathiī mbere yake kūhaarīria mañndū nī ūndū wake, magīthiī magītoonya gatūūra kamwe ga Samaria;* ⁵³ no andū a kūu matiamūnyiitire ūgeni, tondū aathiiaga Jerusalemu. ⁵⁴ Rīrīa arutwo ake, Jakubu na Johana monire ūguo makīuria atīrī, “Mwathani, nīuk-wenda twītie mwaki uume igūrū ūmaniine?” ⁵⁵ Nowe Jesū akīhūgūra akīmakaania, ⁵⁶ nao magīthiī gatūūra kangī.

Thogora wa Kūrūmīrīra Jesū

⁵⁷ Rīrīa maathiiaga na njira, mūndū ūmwe akīmwīra atīrī, “Nīndikūrūmagīrīra kūrīa guothe ūrīthiīaga.”

⁵⁸ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mbwe nī irī marima na nyoni cia rīera-inī nī irī itara, no rīrī, Mūrū wa Mūndū ndarī handū angīgīrīra mūtwe wake.”

⁵⁹ Akīrīa mūndū ūngī atīrī, “Nūmīrīra.”

No mūndū ūcio akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, reke nyambe thiī ngathike baba.”

⁶⁰ Jesū akīmwīra atīrī, “Reke arīa akuū mathikage akuū ao ene, no wee thiī ūkahunjie ūhoro wa ūthamaki wa Ngai.”

⁶¹ Na mūndū ūngī akīmwīra atīrī, “Mwathani, nī ūngūkūrūmīrīra, no reke nyambe thiī ngoigīre andū aitū ūhoro.”

⁶² Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Gūtirī mūndū o na ūrikū ūnyiitaga mūraū na guoko gwake na agacooka kūrora na thuutha wagīriire gūtungata ūthamaki-inī wa Ngai.”

* ^{9:52} Andū a Samaria maarī ūthū mūnene mūno na Ayahudi.

¹ Thuutha wa ūguo Mwathani agīthuura andū angī mīrongo mūgwanja na eerī, akīmatūma eerī eerī, mathiī mbere yake matūūra-inī mothe na kündū kūrīa we aakirie gūthīi. ² Akīmeera atīrī, “Magetha nī maingī, no aruti a wīra nī anini. Nī ūndū ūcio, thaithai Mwathani wa magetha atūme aruti wīra mathiī magetha-inī make. ³ Thiī! Ndamūtūma ta tūgondu gatagatī-inī ka njūūi. ⁴ Mūtigakuue kībeti, kana mūhuko, o na kana iraatū; na mūtikageithie mūndū o na ūrkū njīra-inī.

⁵ “Nyūmba o yothe īrīa mūrītoonyaga-rī, ambagai kuuga atīrī, ‘Thayū ūrogīa nyūmba īno.’ ⁶ Na kūngīko-wo nī kūrī mūndū mwendi thayū kuo, thayū ūcio wanyu nīūrīkaraga nake; na kūngīkorwo gūtirī, thayū ūcio wanyu nī ūrīmūcookagīrīra. ⁷ Ikarai nyūmba īyo, mūrīage na mūkanyua kīrīa gīothe marīmūheaga, nīgūkorwo mūruti wīra nīagīrīirwo kūheagwo mūcaara wake. Mutikoimage nyūmba īmwe mūgathiī īrīa īngī.

⁸ “Mūngīgatoonya itūūra mūnyiitwo ūgeni-rī, rīnīgai o kīrīa mūngīheo. ⁹ Honagiai arīa arūaru kuo, na mūmeerage atīrī, ‘Ūthamaki wa Ngai nīūmūkuhīrīrie.’ ¹⁰ No mūngīgatoonya itūūra o rīothe mwage kūnyiitwo ūgeni-rī, umagarai, mūthīi njīra-inī ciarīo muuge atīrī, ¹¹ ‘Nītwaribariba o na rūkūngū rwa itūūra rīanyu rūrīa rwīnyiitīrīire magūrū maitū, rūmūcookerere. No rīrī, menyai wega ūū: ūthamaki wa Ngai nīūmūkuhīrīrie.’ ¹² Ngūmwīra atīrī, Sodomu nīgūgakirīrīrio mūthenya ūcio gūkīra itūūra rīu.

¹³ “Inyuū andū a Korazini, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuū andū a Bethsaida, kaī mūrī na haaro-ī! Tondū korwo ciama iria mwaringīrīwo nīcio ciaringīrīwo andū a Turo na Sidoni, mangīeririre tene mehumbe nguo cia makūnia na mehurīrīie mūhu. ¹⁴ No andū a Turo na Sidoni nīmagakorwo marī murū mūthenya ūcio wa ciira

gükira inyuī. ¹⁵ Na inyuī, andū a Kaperinaumu, mūūī atī nīmūgatūugirio nginya matu-inī? Aca, mūkaaharūrūkio mūkinye kūria kūriku mūno.

¹⁶ “Mündū ūria ūmūthikagirīria inyuī nī niī athik-agirīria, na ūria ūmūregaga nī niī aregaga, na ūria ūrīndegaga nī ūria wandūmire arīregaga.”

¹⁷ Nao andū acio mīrongo mūgwanja na eerī magīcooka makenete, makiuga atīrī, “Mwathani, o na ndaimono nīratwathīkagīra thiīnī wa riītwa rīaku.”

¹⁸ Nake akīmacookeria atīrī, “Nīndīronire Shaitani akīgūa kuuma igūrū ta rūheni. ¹⁹ Inyuī nīndīmūheete ūhoti wa kūrangirīria nyoka na tūng’aurū, na wa gūtooria hinya wothe wa thū; gūtirī kīndū gīkamwīka ūūru. ²⁰ No rīrī, mūtigakene tondū ngoma nīmwathīkagīra, no kenagai tondū marītwa manyu nīmandīktwo kūrīria Igūrū.”

²¹ Na ihinda o rīu, Jesū akīiyūrwo nī gīkeno kīa Roho Mūtheru, akiuga atīrī, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thī, nīngūkūgaatha tondū nīhithīte andū arīa oogī na marī na ūmenyo maūndū maya, no ūkamaguūrīria tūkenge. Baba, wīkīte ūguo tondū nīguo wendi waku.

²² “Nīnengeretwo maūndū mothe nī Baba. Gūtirī mūndū ūūī Mūriū nūū, tiga Ithe witū, na gūtirī mūndū ūūī Ithe witū nūū o tiga Mūriū na arīa othe Mūriū endaga kūguūrīria.”

²³ Agīcooka akīhūgūkīra arutwo ake, akīmeera marī oiki atīrī, “Kūrathimwo nī maitho marīa marona kīrīa mūrona. ²⁴ Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, anabii aingī na athamaki nīmerirīrie kuona maūndū marīa mūrona, no matiamonire na nīmerirīire kūigua maūndū marīa mūraigu, no matiamraigure.”

25 Na rīrī, hīndī ūmwe mūrutani ūmwe wa watho nīarūgamire nīguo agerie Jesū, akīmūuria atīrī, “Mūrutani, njagīriirwo nī gwīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?”

26 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Kwandikītwo atīa Watho-inī? Wee-rī, kaī ūthomaga atīa?”

27 Mūndū ūcio akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe, o na meciiria maku mothe”; na ‘Endaga mūndū wa itūura rīanyu o ta ūrīa wīyendete wee mwene.’”

28 Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nī wacookia wega; īkaga ūguo, na nīugatūura muoyo.”

29 No mūndū ūcio nīeendaga gwītua mwega, nī ūndū ūcio akīuria Jesū atīrī, “Nake mūndū wa itūura nūū?”

30 Nake Jesū akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Nī kwarī na mūndū ūmwe waikūrkaga oimīte Jerusalemu arorete Jeriko, na akīnyiitwo nī atunyani. Nao makīmūruta nguo, makīmūhūura, magīcooka magīthīi, makīmūtiga arī hakuhī gūkua. **31** Mūthīnjīri-Ngai ūmwe nīagereire njīra īyo, na rīrīa onire mūndū ūcio, akīhītūkīra mūkīra-inī ūrīa ūngī wa njīra. **32** Üguo noguo Mūlawii eekire, hīndī ūrīa aakinyire hau, o nake, amuona akīhītūkīra mūkīra ūrīa ūngī wa njīra. **33** No rīrī, Mūsamaria ūmwe warī rūgendo-inī nīakinyire harīa mūndū ūcio aarī, amuona akīmūiguīra tha. **34** Agīthīi harī we, akīmuoha ironda, na akīmūtitīria maguta na ndibei. Agīcooka akīmuoya, akīmūhaicia igūrū ūrīa ndigiri yake, akīmūtwara nyūmba ya ageni, akīmūmenyerera. **35** Kwarooka gūkīa Mūsamaria ūcio akīruta dinari igīrī, agīcinengera mwene nyūmba īyo ya ageni, akīmwīra atīrī, ‘Mūmenyagīrīre, na ndacooka nīngagūcookeria kīrīa kīngī ūgaakorwo ūhūthīrīte.’

³⁶ “Ügwīciiria nī mündū ūrīkū wa acio atatū watuīkire mündū wa itūura harī mündū ūcio wanyiitītwo nī atunyani?”

³⁷ Nake mūrutani ūcio wa watho akīmūcookeria atīrī, “Nī ūrīa wamūiguīrīre tha.”

Jesū akīmwīra atīrī, “Thīi ūgeeke o ta ūguo.”

Jesū arī Mūciī kwa Maritha na Mariamu

³⁸ Na rīrī, Jesū na arutwo ake marī njīra-inī magīthīi, nīatoonyire gatūura kamwe kūrīa aanyiitirwo ūgeni mūciī kwa mūtumia wetagwo Maritha. ³⁹ Maritha aarī na mwarī wa nyina wetagwo Mariamu, nake aikarīte magūrū-inī ma Mwathani athikīrīrie ūrīa oigaga. ⁴⁰ Nowe Maritha nīarī na mīhang'o nī ūndū wa maūndū marīa mothe magīrīire kūhaarīrio. Agīuka harī Jesū, akīmūuria atīrī, “Mwathani, kaī ūtarona ūrīa mwarī wa maitū andekereirie wīra? Mwīre oke andeithie!”

⁴¹ Nake Mwathani akīmūcookeria atīrī, “Maritha, Maritha, nūtangīkīte, na ūgethīinia na maūndū maingī,

⁴² no nī harī ūndū ūmwe tu ūbataranītie. Mariamu nīethuurīre ūndū ūrīa mwega makīria, naguo ūndū ūcio ndangītunywo.”

11

Ūrutani wa Jesū ūkonīi Mahooya

¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū aarī handū akīhooya. Rīrīa aarīkirie kūhooya, mūrutwo ūmwe wake akīmwīra atīrī, “Mwathani, tūrute kūhooya o ta ūrīa Johana aarutire arutwo ake.”

² Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rīrīa mūkūhooya, ugagai atīrī:

“Ithe witū (ūrī Igūrū),
rūtwa rīaku nīrīamūrwo,
ūthamaki waku nīūuke.

(Ūrīa wendete nīwīkagwo gūkū thī,

o ta ūrĩa gwíkagwo kũu igürũ.)

³ Tüheage o müthenya irio ciitü cia gütüigana.

⁴ Na ütürekere mehia maitü,
o ta ūrĩa o na ithü türekagíra arĩa othe matwihagíria.
Na ndügatüware magerio-ini
(no kühonokia ütühonokagie ūru-ini).”

⁵ Agícooka akímeera atíri, “Mündü ūmwe wanyu angíkorwo arĩ na mürata nake athiï gwake ütukü gatagatí amwíre atíri, ‘Mürata wakwa, he mígate itatü, ⁶nígúkorwo ndí na mürata wakwa wanjeerera, na ndirí na kindü gĩa kümühe aríe.’

⁷ “Nake mündü ūcio ūrĩ nyumba thíiní amúcookerie atíri, ‘Tiga güüthíinia. Níndikítie kühinga mürango na türí toro hamwe na ciana ciakwa. Ndingíhota güükira ngühe mígate.’ ⁸ Ngümwíra atíri, o na angíkorwo ndangíükira amühe mígate iyo ní ūndü wa ūrata-ri, no ní ūndü wa ūrĩa amüringíririe-ri, mündü ūcio níegüükira amühe kíriä gjothe abatairio níkio.”

⁹ “Ní ūndü ūcio ngümwíra atíri: Hooyai na nímüküheo; mathaai na nímükuona; ringaringai mürango na nímükühingüríwo. ¹⁰ Nígúkorwo ūrĩa wothe ūhooyaga níahagwo; na ūrĩa ūmaathaga níonaga; na ūrĩa ūringaringaga mürango níahingüragíriwo.

¹¹ “Ní müciari ūrkü thíiní wanyu ūngíitio thamaki ní mwana wake, nake amühe nyoka? ¹² Kana eetio itumbí amühe kang’aurü? ¹³ Angíkorwo inyuí, o na mürí ooru, nímüüí kühé ciana ciányu iheo njega-ri, Ithe wanyu ūrĩa ūrĩ Igürü githí ndaríkíragíriia kühé Roho Mütheru kürí arĩa mamühooyaga!”

Jesú na Beelizebuli

¹⁴ Na ríri, Jesú níaingataga ndaimono yume thíiní wa mündü ūtaaragia. Ríriä ndaimono iyo yoimire, mündü ūcio ūtaaragia akíaria, nakio kírindí kíia andü gíkígega.

¹⁵ No amwe ao makiuga atīrī, “Aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli ūrīa mūnene wa ndaimono.” ¹⁶ Nao andū angī makīmūgeria, makīmūuria amaringīre kīama kiumīte igūrū.

¹⁷ Jesū nīamenyire ūrīa meciiragja, nake akīmeera atīrī: “Ūthamaki o wothe ūngīgayūkana ūukanīrīre guo mwene no ūharagane, nayo nyūmba ūngīgayūkana yūkanīrīre yo nyene no īgwe.” ¹⁸ Angīkorwo Shaitani nīagayūkanīte akeyükīrīra we mwene-rī, ūthamaki wake ūngīkīhaanda atīa? Ndoiga ūguo tondū mūroiga atī nī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli. ¹⁹ Ningī angīkorwo niī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli-rī, arūmīrīri anyu maingataga ndaimono na hinya wa ū? Nī ūndū ūcio-rī, acio nīo makaamūtuīra ciira. ²⁰ Na rīrī, ingīkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kīara kīa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīūukīte kūrī inyuī.

²¹ “Rīrīa mūndū njamba oya indo ciate ciothe cia mbaara, arangīre nyūmba yake mwene, indo ciate ci-ikaraga irī ngitīre. ²² No rīrī, mūndū ūngī ūrī na hinya kūmūkīra angīmūtharīkīra amūtoorie, nīamūtun-yaga indo ciate cia mbaara irīa ehokete, na akagaīra andū indo irīa akoragwo atahīte.

²³ “Mūndū ūrīa ūtarī hamwe na nīī, ūcio nī thū yakwa, na ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na nīī, ūcio nī kūhuruunja ahurunjaga.

²⁴ “Na rīrī, hīndī ūrīa ngoma thūku yoima thīnī wa mūndū, ūtuīkanagīria werū-inī ūgīcaria ūhūrūko na ūkawaga. Hīndī ūyo ūkoiga atīrī, ‘Nīngūcooka nyūmba ūrīa ndoimire.’ ²⁵ Na yacooka ūgakora nyūmba ūyo ūrī haate, ūgathondekwo wega. ²⁶ Hīndī ūyo ngoma ūyo thūku ūkagīra ngoma ingī mūgwanja thūku makīria mayo, igatoonya, igaikara kuo. Naguo mūkarīre wa mūndū ūcio ūgathūka gūkīra wa mbere.”

²⁷ Rīrīa Jesū aaragia maündū maya-rī, mündū-wanja warī gatagatī-inī ga kīrīndī akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Kūrathimwo nī maitūguo ūrīa wagūciarie na agīkuongithia.”

²⁸ Nake Jesū agīcookia atīrī, “Kūrathimwo nī arīa maiguaga kiugo kīa Ngai na magagīathīkīra.”

Kīmenyithia kīa Jona

²⁹ Na rīrīa kīrīndī kīa andū kīongererekire-rī, Jesū akiuga atīrī, “Rūrū nī rūciaro rwaganu. Rūragia rūringīrwo kīama, no gūtirī kīama rūkaringīrwo tīga o kīrīa kīaringīrwo Jona. ³⁰ Nīgūkorwo o ta ūrīa Jona aarī kīmenyithia kūrī andū a Nineve, ūguo noguo Mūrū wa Mūndū egūkorwo arī kīmenyithia kūrī rūciaro rūrū. ³¹ Mūtumia-mūthamaki ūrīa wa mwena wa Gūthini niākarūgama hīndī ya ciira hamwe na andū a rūciaro rūrū arūtuire ciira, nīgūkorwo oimire ituri cia thī oke athikīrīrie ūūgī wa Solomoni, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Solomoni arī haha. ³² Andū a Nineve nīmakarūgama hīndī ya ciira hamwe na rūciaro rūrū marūtuire ciira; nīgūkorwo nīmeririre maahunjīrio nī Jona, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Jona arī haha.

Tawa wa Mwīrī

³³ “Gūtirī mūndū ūgwatagia tawa agacooka akaūiga handū ūtangīoneka kana akaūiga rungu rwa irebe, no aūigaga handū igūrū nīguo arī megūtoonya nyūmba mathererwo nī ūtheri. ³⁴ Riitho rīaku nīrīo tawa wa mwīrī waku. Rīrīa maitho maku marī mega, mwīrī waku wothe o naguo ūkoragwo ūiyūrīte ūtheri. No rīrīa matarī mega-rī, mwīrī waku o naguo ūkoragwo ūiyūrīte nduma. ³⁵ Hakīrī ūguo-rī, menyerera ūtheri ūrīa ūrī thīinī waku ndūgatuīke nduma. ³⁶ Nī ūndū ūcio-rī, mwīrī waku wothe ūngīiyūrwo nī ūtheri, na ndūrī handū harī nduma,

nīūrītheragīrwo nī ūtheri biū, o ta ūrīa ūtheri wa tawa ūkūmūrīkagīra.”

Haaro Ithathatū

³⁷ Hīndī ūrīa Jesū aarīkirie kwaria, Mūfarisai ūmwe akīmūnyiita ūgeni gwake makariānīre; nī ūndū ūcio agīthīi, agīkara metha-inī. ³⁸ No Mūfarisai ūcio ona ūguo akīgega nī ūndū Jesū ndaambire gwīthamba moko atanariā irio.

³⁹ Nake Mwathani akīmwīra atīrī, “Inyuī Afarisai mūthambagia gīkombe na thaani mwena wa na igūrū, no thīinī wanyu mūiyūrītwo nī ūkoroku na waganu. ⁴⁰ Inyuī irimū ici! Githī ūrīa wombire mwena wa na nja to we wombire mwena wa na thīinī? ⁴¹ No rīrī, heagai athīni kīrīa kīrī thīinī wa thaani, na hīndī ūyo indo ciithe nīgūtuīka theru harī inyuī.”

⁴² “Kaī mūrī na haaro inyuī Afarisai-ī! Tondū mūru-tagīra Ngai gīcunjī gīa ikūmi gīa terere, na togotia na nyeni cia mīthemba yothe no mūkaaga kūrūmbūiya kīhoto na wendani wa Ngai. Mwaagīrīrwo nī gwīkaga maūndū macio mūtegūtiganīria macio mangī ma mbere.

⁴³ “Kaī mūrī na haaro inyuī Afarisai-ī! Tondū mwendaga gūikarīra itī iria cia mbere thunagogi-inī na mūgeithagio mūrī ndūnyū-inī.

⁴⁴ “Kaī mūrī na haaro-ī, tondū mūtarīi ta mbīrīra itarī rūrīri iria andū mageragīra igūrū rīacio matekūmenya.”*

⁴⁵ Mūrutani ūmwe wa Watho akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Mūrutani, rīrīa ūkwaria maūndū macio-ī, nīūratūruma o na ithūī.”

⁴⁶ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “O na inyuī arutani a Watho kaī mūrī na haaro-ī! Tondū mūkuuithagia andū

* 11:44 Ayahudi nīmahakaga mbīrīra ciao coka nīgeetha gūtikagē na mūndū ūngīchutia tondū ūguo nīkūngītūmire mūndū anyiitwo nī thaahu.

mīrigo mīritū ūrīa matangīhota gūkuua, na inyuī ene mūtingīmīhutia o na kaara kamwe mūmateithie.

⁴⁷ “Kaī mūrī na haaro-ī! Tondū mwakagīra anabii mbīrīra, o arīa mooragirwo nī maithe manyu ma tene. ⁴⁸ Nī ūndū ūcio mūgakiruta ūira atī nīmwītikanītie na ūrīa maithe manyu meekire; atī nīo mooragire anabii, na inyuī mūkamaakīra mbīrīra. ⁴⁹ Tondū wa ūguo ūūgī wa Ngai uugīte atīrī, ‘Nīngamatūmīra anabii na atūmwo, moorage amwe ao na manyariire arīa angī.’ ⁵⁰ Nī ūndū ūcio rūciaro rūrū nīrūgaciirithīrio thakame ya anabii othe ūrīa yanaitwo kuuma o kiāmbīrīria gīa thī, ⁵¹ kuuma thakame ya Habilī nginya thakame ya Zekaria ūrīa woragīrwo gatagatī-inī ga kīgongona na handū harīa hatheru. Iī nīguo, ngūmwīra atīrī, rūciaro rūrū nīrūkaherithīrio thakame īyo.

⁵² “Kaī mūrī na haaro inyuī arutani a watho-ī! Tondū nīmweheretie kīhingūro kīa ūmenyo. Inyuī ene mūti-igana gūtoonya, na arīa marendā gūtoonya mūkamagiria.”

⁵³ Jesū aarīkia kuuma kūu, Afarisai na arutani a watho makīambīrīria kūmūkararia marī na ūru mūno na kūmūūgīta na kūmūūria ciūria nīguo aarie maūndū maingī, ⁵⁴ makīgeria kūmūtega maigue kana nī harī ūndū mūrū angīaria.

12

Gūkaanio na Kūmīrīrio

¹ O hīndī īyo, rīrīa kīrīndī kīa andū ngiri nyingī kīonganīte hamwe, nginya makarangana-rī, Jesū akīamba kwarīria arutwo ake, akīmeera atīrī, “Mwīmenyererei ndawa ya kūimbia mīgate ya Afarisai, na nīyo ūhinga. ² Gūtīrī ūndū mūhithanie ūtakaguūrio, o na kana ūndū mūhithe ūtakamenyeka. ³ Maūndū marīa mwarīirie

nduma-inī, makaiguuo mūthenya barigici, na ūrīa wothe mwanahehanīrīra matū-inī mūrī tūnyūmba twa thīnī, niūkanīrīrō kuma nyūmba igūrū.

⁴ “Ngūmwīra atīrī arata akwa, tigagai gwītigīra arīa mooragaga mwīrī na thuutha ūcio gūtirī ūndū mangīhota gwīka. ⁵ No nī ngūmuonia ūrīa inyuī mwagīrīrō nī gwītigīra: Mwītigagīrei ūrīa ūngīrūraga mwīrī na thuutha wa ūguo arī na ūhoti wa gūkia mūndū Jehanamu. Ngūmwīra atīrī na ma, mwītigagīrei ūcio. ⁶ Githī tūnyoni tūtano tūtiendagio tūthendi twīrī? No rīrī, gūtirī o na kamwe gatuo Ngai ariganagīrō nīko. ⁷ No ti-itherū, o na njuīrī cianyu cia mūtwe nī ndare. Tigagai gwītigīra, inyuī mūrī a bata gūkīra tūnyoni tūingī.

⁸ “Ngūmwīra atīrī, ūrīa wothe ūkanyumbūra mbere ya andū, o nake Mūrū wa Mūndū nīakamumbūra mbere ya araika a Ngai. ⁹ No ūrīa ūkangaana mbere ya andū ūcio nīagakaanwo mbere ya araika a Ngai. ¹⁰ Nake mūndū o wothe ūrīa ūgaacambia Mūrū wa Mūndū nīakarekerwo, no ūrīa wothe ūkaruma Roho Mūtheru ndakarekerwo.

¹¹ “Rīrīa mūgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mūciirithio-rī, mūtikanetange na ūrīa mūgacookia kana ūrīa mūkoiga, ¹² nīgūkorwo hīndī ūyo Roho Mūtheru nīakamūruta ūrīa mwagīrīrō nī kuuga.”

Ngerekano ya Gītonga Kīrimū

¹³ Mūndū ūmwe warī gatagatī-inī ka andū acio akīmwīra atīrī, “Mūrutani, ūra mūrū wa maitū tūgayane nake igai riitū.”

¹⁴ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūndū ūyū, nūū ūndūtē wa kūmūtuithania ciira kana wa kūmūgayania indo cianyu?” ¹⁵ Agīcooka akīmeera atīrī, “Mwīmenyererei!

Mütigakorokere maündū; nīgūkorwo muoyo wa mündū ndūthimagwo na müigana wa indo iria arī nacio.”

¹⁶ Agīcooka akīmahe ūhoro na ngerekano, akīmeera atīrī, “Mūgūnda wa mündū ūmwe gītonga nīwaciarire mūno. ¹⁷ Nake akīyūria na ngoro yake atīrī, ‘Ngwīka atā? Ndīrī na handū ha kūiga magetha makwa.’

¹⁸ “Agīcooka akiuga atīrī, ‘Nīndamenya ūrīa ngwīka. Ngūtharia makūmbī makwa, njake mangī manene kūrī mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciathe kuo. ¹⁹ Njooke njīire ngoro yakwa atīrī, “Ūrī na indo nyīngī njega wīgīire cia gūkūigana mīaka mīngī. Wīhu-urūkīre, ūrīe na ūnyue, na ūcanjamūke.”’

²⁰ “No Ngai akīmwīra atīrī, ‘Wee kīrimū gīkī! Ūtukū ūyū wa ūmūthī nīūgwītio muoyo waku. Indo īcio wīgīire-rī, igaatuīka cia ū?’

²¹ “Ūguo nīguo gūgaatuīka harī mündū o wothe ūrīa wīgagīra mīthithū, no akaaga gwītongia na ūhoro wa Ngai.”

Mütigatangīke

²² Jesū agīcooka akīira arutwo ake atīrī, “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, mütigetangage nī ūndū wa mīyo yanyu nī ūndū wa kīrīa mūrīrīaga, kana kīrīa mūrīhumbaga mīrīyanyu. ²³ Muoyo-rī, ūrī bata gūkīra irio, naguo mwīrī ūrī bata gūkīra nguo. ²⁴ Ta mwīciiriei ūhoro wa mahuru: Matihaandaga kana makagetha, o na matirī kūndū gwa kūiga irio kana makūmbī, no Ngai nīamaheaga irio. Inyuī gitīhī mütirī a bata mūno gūkīra nyoni! ²⁵ Nūū wanyu ūngīhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rīmwe nī ūndū wa gwītanga? ²⁶ Rīu-rī, angīkorwo mütīngīhota gwīka ūndū mūnini ūguo-rī, mūgītangīkaga na maündū macio mangī nīkī?”

²⁷ Ta mwīcūraniei ūrīa itoka ikūraga. Itirutaga wīra kana ikogotha ndigi. No ngūmwīra atīrī, o na Solomoni arī na riiri wake wothe, ndaagemetē ta kīmwe gīacio. ²⁸ Angīkorwo ūguo nīguo Ngai ahumbaga nyeki ya gīthaka, ūrīa ūrī ho ūmūthī na rūciū igaikio mwaki-inī-rī, gīthī inyuū ndarīkīmūhumbaga makīria, inyuū mwītikītie o hanini! ²⁹ Tigagai gūthīnīka ngoro-inī cianyu nī ūndū wa kīrīa mūrīrīaga kana mūrīnyuuaga; mūtigatangīkage nī ūndū wa ūguo. ³⁰ Nīgūkorwo maūndū maya mothe nīmo andū a gūkū thī arīa matetikītie Ngai macaranagia namo, no Ithe wanyu nīo atī nīmūbatarītio nīmo. ³¹ No rīrī, caragai uthamaki wake, na maūndū maya mangī mothe nīmūrīheagwo o namo.

³² “Tigagai gwītigīra, inyuū rūru rūrū rūnini, nīgūkorwo Ithe wanyu nīonete arī wega kūmūhe uthamaki ūcio. ³³ Endiae indo iria mūrī nacio mūcooke mūteithie athīnī. Mwīthondekerei ibeeti cia mbeeca iria itangītarūka, na mwīgīre na kīgīna igūrū kīrīa gītangīthira, kūrīa gūtarī mūici ūngīkuhīrīria na gūtirī memenyi cia gūkīananga ³⁴ Nīgūkorwo o kūrīa mīthiithū wanyu ūrī, nokuo ngoro cianyu o nacio irīkoragwo irī.

Gūikara Mwīiguīte

³⁵ “Ikaragai mwīhotorete, mwīhaarīirie gūtungata, na mūige matawa manyu magīakanaga, ³⁶ o ta andū metereire mwathi wao acooke kuuma iruga-inī rīa kīhikanio, nīguo rīrīa agaacooka, aaringaringa mūrango mamūhingūrīre o narua. ³⁷ Nīgakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi wacio agaakora ciīiguīte rīrīa agaacooka. Ngūmwīra atīrī na ma, nīakehotora acitungatīre, aciikarie metha-inī, na acooke acirehere irio irīe. ³⁸ Nīgakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi

wacio agaakora ciīhaarīirie, o na angīgooka ūtukū gata-gatī kana thaa kenda gūgīkīa.³⁹ No rīrī, menyai ūū: Korwo mwene nyūmba nīamenyete ithaa rīrīa müici egūūka-rī, ndangiarekire nyūmba yake ītuuo.⁴⁰ O na inyuū no nginya müikarage mwīhaarīirie, tondū Mūrū wa Mūndū agooka ithaa rīrīa mūtamwīrīgīriiire.”

⁴¹ Petero akīmūūria atīrī, “Mwathani, nī ithuū ūrahe ūhoro na ngerekano īno kana ūreera mūndū o wothe?”

⁴² Nake Mwathani agīcookia akīmūūria atīrī, “Ndungata ya kwīhokwo na njūgī, o īrīa mwathi wayo angīhokera kūroraga ndungata ciake, na īciheage irio hīndī īrīa yagīrīire, nīrīkū? ⁴³ Nīgakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata īyo, īrīa mwathi wayo agooka akore īgīka ūguo.

⁴⁴ Ngūmwīra atīrī na ma, nīakamīhokera indo ciake cio-the. ⁴⁵ No rīrī, ī ndungata īyo īngīra na ngoro yayo atīrī, ‘Mwathi wakwa ndaraccooka narua,’ nayo yambīrīrie kūhūūra ndungata cia arūme na cia andū-a-nja, na kūrīa na kūnyua na kūrīō-rī, ⁴⁶ Mwathi wa ndungata īyo agooka mūthenya ūrīa ītāmīrīgīriiire o na ithaa rīrīa ītooī, nake nīakamīherithia mūno, na amītuīre ciira ta wa andū arīa matarī ehokeku.

⁴⁷ “Ndungata īrīa īmenyaga ūrīa mwathi wayo endaga na ndīīhaaragīria kana īgeeka ūrīa Mwathi wayo endaga, īkaahūūrwo mahūūra maingī. ⁴⁸ No īrīa ītooī na nīk-agā maūndū marīa magīriire kūherithanīrio, īkaahūūrwo mahūūra matarī maingī. Ūrīa wothe ūheetwo indo ny-īngī, ageetio indo ny-īngī; nake ūrīa wīhokeirwo ny-īngī makīria nīageetio ny-īngī makīria.

Gūtīrī Thayū o tiga Nyamūkano

⁴⁹ “Njūkīte kūrehe mwaki gūkū thī, naarī korwo mwaki ūcio nīwambīrīrie gwakana! ⁵⁰ No ndī na ūbatithio ndīrī-batithio naguo, no kaī nīngūthīnīka mūno ūngīgaakinya-ī!

⁵¹ Mūgwīciiria ndokire kūrehe thayū gūkū thī?

Ngūmwīra atīrī, ūguo tiguo, ndookire kūrehe nyamūkano.
⁵² Kuuma rīu gūthiī na mbere, andū atano a mūciī ūmwe marīkoragwo magayūkanīte, atatū magookīrīra eerī, nao eerī magookīrīra atatū. ⁵³ Nao marīkoragwo magayūkanīte ūū, ithe agookīrīra mūriū nake mūriū agookīrīra ithe, nyina agookīrīra mwarī nake mwarī agookīrīra nyina, nyaciawewe agookīrīra mūtumia wa mūriū nake mūtumia wa mūriū agookīrīra nyaciawewe.”

Gūkūūrana Mahinda

⁵⁴ Jesū akīira kīrīndī kīu atīrī, “Hīndī ūria muona itu rīkiambata riumīte ithūiro, o rīmwe muugaga atīrī, ‘Nīgūkuura mbura,’ na gūkoira. ⁵⁵ Hīndī ūria rūhuho rwahurutana ruumīte gūthini muugaga atīrī, ‘Nīgūkūgīna ūrugarī,’ na gūkagīa. ⁵⁶ Inyuī hinga ici! Nīmūūi wega gūkūūrana ūria igūrū na thī gūtariī. Mūkīremagwo nīgūkūūrana ūhoro wa mahinda maya tūrī nīkī?

⁵⁷ “Mwagaga gwītuīra inyuī ene ūria kwagīrīire nīkī?
⁵⁸ Na rīrī, rīrīna mūrathiī na thū yaku kūrī mūciirithania-rī, geria mūno wīiguithanie nayo mūrī o njīra-inī, ndī-gagūkururie īgūtware kūrī mūciirithania, nake mūciirithania akūneane kūrī mūnene, nake mūnene ūcio agūkie njeera. ⁵⁹ Ngūkwīra atīrī, ndūkoima kuo ūtarīlhīte thiirī wothe, hatarī gathendi ūgūtigia.”

13

Mwīrīrei kana Mūthire

¹ Na rīrī, nī kwarī na andū amwe maarī ho hīndī ūyo, arīa meerire Jesū ūhoro wa andū a Galili arīa mooragītwo nī Pilato makīruta magongona, nayo thakame yao igī-tukana na ya nyamū cia magongona mao. ² Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Anga mūgwīciiria atī andū acio maanyariirwo ūguo tondū acio maarī ehia gūkīra andū acio angī othe a Galili? ³ Ngūmwīra atīrī, aca! No rīrī,

mwaga kwīrira, o na inyuī inyuothē mūkaniinwo o tao.

⁴ Kana andū arīa ikūmi na anana, arīa magwīrīrwo nī nyūmba īrīa ndaaya kūu itūura rīa Siloamu ikimooraga-rī, anga mūgwīciiria atī maarī na mahītia maingī gūkīra andū arīa angī othe maatūuraga kūu Jerusalemu? ⁵ Ngūmwīra atīrī, aca! No rīrī, mwaga kwīrira, o na inyuī inyuothē mūkaaniinwo o tao.”

⁶ Agīcooka akīmaarīria na ngerekano, akiuga atīrī, “Mündū ūmwe aarī na mūkūyū wahandītwo thīnī wa mūgūnda wake wa mīthabibū, nake agīthīī gūcaria maciaro mūtī-inī ūcio, no ndaigana kuona ngūyū o na ūmwe. ⁷ Nī ūndū ūcio, akīrīa mūruti wa wīra wa mūgūnda ūcio wa mīthabibū atīrī, ‘Rīu nī mīaka ītatū njūkaga gūcaria maciaro mūkūyū-inī, ūyū na ndirī ndoona ngūyū o na ūmwe. Úteme! Üūthūkagīria mūgūnda nīkī?’

⁸ “No mündū ūcio akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, ‘Mwathi ūyū, nītūreke ūikare mwaka ūngī ūmwe, ndīūrīmīre na ndīwīkīre thumu. ⁹ Naguo ūngīciara hīndī ūyo, nī wega! No ūngīaga gūciara, no ūtemwo.’”

Mūtumia Kionje Kūhonio Mūthenya wa Thabatū

¹⁰ Na rīrī, mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū nīkūrtana aarutanaga thīnī wa thunagogi ūmwe, ¹¹ nakuo gūgīkorwo nī kwari na mūtumia wonjetio nī ngoma thūku mīaka ikūmi na ūnana. Atūire ainamīriire atekūhota gwītiira o na hanini. ¹² Hīndī īrīa Jesū aamuonire, akīmwīta, akīmwīra atīrī, “Mūtumia ūyū nīwohorwo kūuma kūrī wonje waku.” ¹³ Agīcooka akīmūigīrīra moko, na kahinda o kau agītiira, na akīgooca Ngai.

¹⁴ Nake mūnene wa thunagogi akīrakara mūno nī ūndū wa Jesū kūhonania mūthenya wa Thabatū. Nake akīrīa andū atīrī, “He na mīthenya ītandatū ya kūruta wīra. Nī ūndū ūcio, ūkagai kūhonio mīthenya ūyo, no ti mūthenya wa Thabatū.”

¹⁵ Nowe Mwathani akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Inyuī hinga ici! Githī o mündū wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugū mūthenya wa Thabatū, amītware īthī īkanyue maaī? ¹⁶ Nake mūtumia ūyū mwarī wa Iburahīmu, ūrīa ūtūire ohetwo nī Shaitani mīaka ikūmi na īnana; ndakīagīrīrwo nī kuohorwo o na kūrī mūthenya wa Thabatū?”

¹⁷ Rīrīa oigire ūguo, thū ciake ciothe igīconoka, no kīrīndī kīu kīa andū gīgīkena nī ūndū wa maūndū magegania marīa eekaga.

Ngerekano ya Mbegū ya Karatarī na ya Ndawa ya Kūimbia Mīgate

¹⁸ Ningī Jesū akīūria atīrī, “Ūthamaki wa Ngai ūhaanaine na kī? Na ngūūgerekania na kī? ¹⁹ Ūhaana ta mbeū ya karatarī ūrīa mündū oire akīhaanda mūgūnda wake. Igīkūra īgītūka mūtī, nacio nyoni cia rīera-inī igīuka igīaka itara honge-inī ciaguo.”

²⁰ Ningī akīūria atīrī, “Ingīgerekania ūthamaki wa Ngai na kī? ²¹ Ūhaana ta ndawa ya kūimbia mīgate ūrīa mündū-wa-nja ooire na akīmītukania na mūtu mūingī, o nginya wothe ūkīimba.”

Mūrango ūrīa Mūceke

²² Nake Jesū agīthī ahītūkīire matūūra-inī na tūtūūra-inī akīrutanaga erekeire Jerusalemu. ²³ Nake mündū ūmwe akīmūūria atīrī, “Mwathani anga no andū anini tu makahonokio?”

Nake akīmeera atīrī, ²⁴ “Geragiai na hinya gūtoonyera mūrango ūrīa mūceke; tondū ngūmwīra atīrī, andū aingī nī makaageria gūtoonya, no matikahota. ²⁵ Rīrīa mwene nyūmba agaakorwo okīrīte na ahinge mūrango-rī, mūkaarūgama hau nja mūkīringaringaga mūrango mūkīmūthaithaga, mūkoiga atīrī, ‘Mwathi witū, tūhingūrīre mūrango.’

“Nake nñakamūcookeria amwīre atīrī, ‘Niñ ndimūññ o na ndiññ kūrīa muumīte.’

²⁶ “Hīndī ïyo nñmūkoiga atīrī, ‘Nñtwariññanagīra na tūkanyuuanīra nawe, o na nñwarutanaga njīra-inī cia matūñra maitū.’

²⁷ “Nowe nñakamacookeria atīrī, ‘Niñ ndimūññ, o na ndiññ kūrīa muumīte. Njehererai, inyuñ inyuothē mwñkaga ûñru!’

²⁸ “Kūu nñgūkagīa na kīrīro, na kūhagarania magego, rīrīa mñkoona Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe marī ûthamaki-inī wa Ngai, no inyuñ mñkorwo mñlikñtio nja. ²⁹ Nao andū nñmagooka kuuma mwena wa irathīro, na wa ithūñro, na wa gathigathini, na wa gñthini, maikare thī iruga-inī kūu ûthamaki-inī wa Ngai. ³⁰ No ti-therū, nñ kūrī andū marī thuutha magaatuïka a mbere, na nñ kūrī a mbere magaatuïka a thuutha.”

Kieha kīa Jesū nñ ûndū wa Jerusalemu

³¹ O hīndī ïyo Afarisai amwe magñuka kūrī Jesū makñmwīra atīrī, “Uma gñkū ûthiñ kñndū kñngī. Herode nñarenda gñkñûragithia.”

³² Nake agñcookinia atīrī, “Thiññ mñkeere mbwe ïyo atīrī, ‘Umñthī na rñciñ ngñkorwo ngññgata ndaimono na ngñhonia andū, na mñthenya wa ñtatū ndññkie wīra wakwa.’ ³³ O na kūrī ûguo, umñthī na rñciñ o na oke no nginya ngorwo ngñthiñ o na mbere, nñgñkorwo ti-therū gñtirī mñnabii ûngñkuíra nja ya Jerusalemu!

³⁴ “Atīrīrī, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ûragaga anabii, na ûkahñûra na mahiga nyuguto arññ matñmñtwo kūrī we, nñ maita maingñ atññ ndanenda gñcookinirñria ciana ciaku hamwe o ta ûrñña ngñkñ ëcookinagñrñria tñcui twayo mathagu-inī mayo, no ndñnjñtikagñria! ³⁵ Atīrīrī,

nyūmba yaku ūiyūrīte ihooru. Ngūmwīra atīrī, mūtikanya-
ona rīngī o nginya rīrīa mūkoiga atīrī, ‘Kūrathimwo nī
mūndū ūrīa ūgūuka na rīitwa rīa Mwathani.’”

14

Jesū e Nyūmba kwa Mūfarisai

¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū nīathiire
kūrīa irio nyūmba ya mūnene ūmwe wa Afarisai, nao
andū maikarīte mamūrorete mūno. ² Na hau mbere
yake nī haarī na mūndū warūarīte mūrimū wa kūimba
mwīrī. ³ Jesū akīuria Afarisai na arutani a watho atīrī,
“Watho nīwītīkīrītie kūhonania mūthenya wa Thabatū,
kana ndwītīkīrītie?” ⁴ No-o magīkira ki. Nake akīnyiita
mūndū ūcio, akīmūhonia na akīmwīra athiī.

⁵ Agīcooka akīmooria atīrī, “Nūū wanyu ūngīaga kūruta
mūriū irima, kana ndegwa yake īgwīte irima rīa maaī
mūthenya wa Thabatū?” ⁶ Nao makīaga ūndū wa kūmū-
cookeria.

⁷ Rīrīa Jesū oonire ūrīa ageni maathuuraga itī iria
ciaikaragīrwo nī ageni a gūtīo maikarīre cio-rī, akīmahe
ngerekano īno, akiuga atīrī: ⁸ “Mūndū angīgwīta iruga-
inī rīa kīhikanio-rī, ndūgaikarīre itī iria ciigīrwo ageni a
gūtīo, tondū no hakorwo mūndū ūngī mūtīie gūgūkīra
wītīwo nī mwene iruga. ⁹ Kūngīkīhaana ūguo-rī, mwene
iruga ūrīa ūmwītīte inyuī eerī no ooke, akwīre atīrī,
‘Eherera mūndū ūyū gītī kīu.’ Hīndī īyo, nīūgaikara thu-
utha biū ūconokete. ¹⁰ No hīndī ūrīa ūngītīwo-rī, ikaragīra
itī cia thuutha, nīgeetha ūrīa ūgwītīte ooka, akwīre
atīrī, ‘Mūrata wakwa, thiī ūgaikare harīa mbere.’ Hīndī
īyo nīūkaheo gītīo maitho-inī ma ageni arīa angī othe.
¹¹ Nīgūkorwo mūndū ūrīa wothe wītūgagīria nīakanyi-
ihio, na ūrīa wothe wīnyiihagia nīagatūūgīrio.”

¹² Jesū agīcooka akīira mündū ūcio wamwītīte atīrī, “Waruga iruga rīa mūthenya kana rīa hwaī-inī-rī, ndūgetage o arata aku kana ariū a thoguo, kana andū anyu, o na kana andū arīa atongu a itūura rīanyu; ūngīka ūguorī, nao nīmagagwīta na nī ūndū ūcio makūrīhe ūguo ūmekīte. ¹³ No hīndī ūrīa waruga iruga ūtaga athīini, na cionje, na ithua, na atumumu, ¹⁴ nawe nīūkarathimwo. O na gūtuīka matingīhota gūkūrīha, nīūkarīhwo hīndī ūrīa andū arīa athingu makaariūkio.”

Ngerekano ya Iruga Inene

¹⁵ Na ūrīa mündū ūmwe wa arīa maikarīte metha-inī hamwe nake aiguire ūguo, akīira Jesū atīrī, “Kūrathimwo-rī, nī mündū ūrīa ūkaarīa irio iruga-inī rīa ūthamaki wa Ngai.”

¹⁶ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mündū ūmwe nīahaarīrie iruga inene na agīita ageni aingī. ¹⁷ Nacio thaacia kūrīa ciakinya, agītūma ndungata yake ūkeere andū arīa meetīwo atīrī, ‘Ūkai, nīgūkorwo maūndū mothe nīmahaarīrie.’

¹⁸ “Nao othe, o mündū akīambīrīria kūheana ciīgwatio. Wa mbere akiuga atīrī, ‘No hīndī ndīragūrire mūgūnda na no nginya thiī ngawone. Thiī ūmwīre andekere.’

¹⁹ “Ūrīa ūngī akiuga atīrī, ‘No hīndī ndīragūrire ndegwa ikūmi cia kūrīma, na nīndīrathīi gūcigeria. Thiī ūmwīre andekere.’

²⁰ “Nake ūngī akiuga atīrī, ‘No hīndī ndīrahikanirie, nī ūndū ūcio ndiihota gūūka.’

²¹ “Ndungata ūyo ūgīthīi, ūkīmenyithia mwathi wayo ūhoro ūcio. Hīndī ūyo mwene mūciī akīrakara na agīathā ndungata ūyo akīmīra atīrī, ‘Umagara narua ūthīi ūjīrānī iria nene, o na tūcīra-inī twa itūura, ūrehe athīini, na cionje, na arīa atumumu, o na ithua.’

²² “Nayo ndungata ūyo ūkiuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, ūrīa wathanire nīwīkītwo, na no hatigaire handū.’

²³ “Hīndī ūyo Mwathi wayo akīira ndungata ūyo atīrī, ‘Umagara ūthīi rīu njīra-inī na ndeere-inī cia mīgūnda, ūkaringīrīrie andū moke nīgeetha nyūmba yakwa ūiyūre.

²⁴ Ngūmwīra atīrī, gūtirī mūndū o na ūmwe wa acio metītwo ūgaacama iruga rīakwa.””

Thogora wa Gūtuīka Mūrutwo

²⁵ Na rīrī, andū aingī nīmatwaranire na Jesū, nake akīmahūgūkīra, akīmeera atīrī, ²⁶ “Mūndū o wothe angīuka kūrī nī na aage gūthūūra ithe na nyina, na mūtumia wake, na ciana ciake, na ariū a nyina, na aarī a nyina, o na muoyo wake we mwene-rī, ndangīhota gūtuīka mūrutwo wakwa. ²⁷ Nake mūndū o wothe ūtegwikuūra mūtī wake wa kwambīrwo anūmīrīre, ndangīhota gūtuīka mūrutwo wakwa.

²⁸ “Atīrīrī, mūndū ūmwe wanyu angīenda gwaka nyūmba ndaaya na igūrū-rī, githī ndangīamba gūikara thī atare thogora nīguo one kana wīra na mbeeca cia kūmīrīkia? ²⁹ Nīgūkorwo angīremwo nī kūmīrīkia thu-utha wa gwaka mūthingi, andū arīa othe marīmīonaga nīmarīmūthekagīrīra, ³⁰ makoiga atīrī, ‘Mūndū ūyū aam-bīrīrie gwaka nyūmba akīremwo nī kūmīrīkia.’

³¹ “Kana mūthamaki angīkorwo akirīi gūthīi kūrūa mbaara na mūthamaki ūngī-rī, githī ndangīamba gūikara thī ecūūranie kana ahota kūrūa arī na andū ngiri ikūmi na mūthamaki ūrīa ūroka kūmūkīrīra arī na andū ngiri mīrongo ūrī? ³² Angīona atī ndangīhota kūmūtooria, angītūmīra mūthamaki ūcio ūngī andū arī o kūraya mathīi makamūūrie kūgīe na thayū. ³³ Ūguo noguo, mūndū o wothe wanyu angīaga kūrekia indo ciothe iria arī nacio, ndangītuīka mūrutwo wakwa.

³⁴ “Na rīrī, cumbī nī mwega, no cumbī ūngīkorwo nīñuthirīte mūcamo waguo-rī, ūngīcooka gūcamithio ta cumbī na kī? ³⁵ Cumbī ūcio ndūrī bata gūitwo tūri-inī o na kana gūitwo kīara-inī, nīgūteeo ūteagwo.

“Ūria ūrī na matū ma kūguia, nīakīigue.”

15

Ngerekano ya Ng'ondū Yūrīte

¹ Na rīrī, etia mbeeca cia igooti na “ehia” othe nīmoonganaga harī we nīguo mamūigue. ² No Afarisai na arutani a watho magīteta makiuga atīrī, “Mūndū ūyū nīamūkagīra ehia na akarīanīra nao.”

³ Nī ūndū ūcio Jesū akīmahe ngerekano īno akīmeera atīrī: ⁴ “Mūndū ūmwe wanyu angīkorwo na ng'ondū igana rīmwe, na īmwe yacio yūre-rī, githī ndatigaga icio mīrongo kenda na kenda kūu werū-inī, athīi agacarie īyo īmwe yūrīte, nginya amīone? ⁵ Na aarīkia kūmīona, akamīigīrīra ciande ciake akenete, ⁶ akainūka mūcīi. Aga-cooka ageeta arata ake na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre nī ūndū nīnyonete ng'ondū yakwa īrīa īrorīte.’ ⁷ Ngūmwīra atīrī, ūguo noguo kūgiaga gīkeno kīnene igūrū nī ūndū wa mūndū ūmwe mwīhia wīrirīte, gūkīra ūria gūkenagwo nī ūndū wa andū mīrongo kenda na kenda atthingu arīa matabatarītio nī kwīrira.

Ngerekano ya Ciringi Yūrīte

⁸ “Kana mūtumia angīkorwo arī na icunjī ikūmi cia betha, īmwe yacio yūre-rī, githī ndagwatagia tawa, aka-haata nyūmba yothe, na akamīcaria na kīyo o nginya amīone? ⁹ Na amīona-rī, ageeta arata ake o na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre tondū nīnyonete mbeeca yakwa īrīa īrorīte.’ ¹⁰ Ngūmwīra atīrī,

ūguo noguo gūkoragwo na gikeno harī araika a Ngai nī ūndū wa mwīhia ūmwe wīrirīte.”

Ngerekano ya Mwanake ūrīa Worīte

¹¹ Jesū agīthiī na mbere akīmeera atīrī, “Nī kwarī na mūndū ūmwe warī na ariū eerī. ¹² Ūrīa mūnini akīra ithe atīrī, ‘Baba ngaīra igai rīrīa rīngīgatuūka rīakwa.’ Nī ūndū ūcio ithe akīmagayania indo ciake.

¹³ “Na matukū manini mathira, mūriū ūcio mūnini agīcookanīrīria indo ciake ciathe, akiumagara agīthiī būrūri warī kūraya, na arī kūu agītanga indo ciake na mūtūrīre wa ūmaramari. ¹⁴ Nake aarīkia kūhūthīra indo ciake ciathe, gūkīgīa na ng’aragu nene kūu būrūri ūcio wothe, nake akīambīrīria gūthīnīka. ¹⁵ Nī ūndū ūcio agīthiī kūuria wīra kūrī mūndū ūmwe wa būrūri ūcio, nake akīmūtwara akārīithagie ngūrwe gīthaka-inī gīake. ¹⁶ Nīeriragīria kwīhūūnia na makoro marīa maarīīagwo nī ngūrwe icio tondū gūtirī mūndū wamūheaga kīndū gīa kūrīa.

¹⁷ “Na rīrīa ecookerire, akiuga atīrī, ‘Nī ndungata ciigana atīa cia baba irī na irio cia gūciigana o na igatigara, na niī nguagīre gūkū nī ng’aragu! ¹⁸ Nīngūkīra thiī kūrī baba ngamwīre atīrī: Baba, nīnjīhīrie Ngai na ngakwīhīria. ¹⁹ Ndīagīrīrwo nīgūcooka gwītagwo mūrūguo rīngī; ndua ta ndungata īmwe yaku.’ ²⁰ Nī ūndū ūcio agīfūkīra, agīthiī kūrī ithe.

“No arī o haraaya, ithe akīmuona, nake akīringwo nī tha nī ūndū wake; agīteng’era kūrī mūrūwe, akīmūhīmbīria na akīmūmumunya.

²¹ “Nake mūriū akīmwīra atīrī, ‘Baba, nīnjīhīrie Ngai o na ngakwīhīria. Ndīagīrīrwo nīgūcooka gwītagwo mūrūguo rīngī.’

²² “No ithe akīra ndungata ciake atīrī, ‘Thīī narua mūrehe nguo irīa njega mūno mūmūhumbe, na

mūmwikire gīcūhi kīara, na iraatū magūrū. ²³ Ningī mūrehe njaū ya gīcegū īrīa noru mūmīthīnje. Mūreke tūgiē na iruga na tūkūngūire. ²⁴ Nīgūkorwo mūriū ūyū wakwa ararī mūkuū na nīariūkīte; nīarorīte na rīu nīonekete.' Nī ūndū ūcio makīambīrīria gūkūngūira.

²⁵ "Na rīrī, hīndī ūyo mūriū ūrīa mūkūrū aarī mūgūnda. Na rīrīa aakuhīrīrie mūciī akīinūka-rī, akīigua gūkīinwo nyīmbo na ndūhiū. ²⁶ Nī ūndū ūcio mūriū ūcio agīta ndungata ūmwe ya mūciī, akīmīūria gītūmi kīa maūndū macio. ²⁷ Nayo ndungata ūyo ūkīmwīra atīrī, 'Mūrū wa maitūguo nīokīte, nake thoguo nīamūthīnjīire njaū ya gīcegū īrīa noru, tondū nīamūcookereire arī mwega na arī mūgima.'

²⁸ "Mūrū wa nyina ūcio mūkūrū akīrakara na akīrega gūtoonya nyūmba. Nī ūndū ūcio ithe akiuma nja, akīmūthaitha atoonye thiīnī. ²⁹ No akīra ithe atīrī, 'Ta thikīrīria! Ndūire ngūrutagīra wīra mīaka ūyo yothe, na ndirī ndarega gūgwathīkīra. No rīrī, ndūrī waahē o na koori nīguo tūkūngūire na arata akwa. ³⁰ No rīrīa mūrūguo ūyū ūitangīte indo ciaku na maraya ainūka, ūkamūthīnjīra njaū ya gīcegū īrīa noru!'

³¹ "Ithe akīmwīra atīrī, 'Mūrū wakwa, wee tūtūūraga nawe hīndī ciathe, na indo ciathe iria ndī nacio nī ciaku. ³² No nītwagīrīirwo gūkūngūira na gūcanjamūka, tondū mūrū wa maitūguo ūyū ararī mūkuū na rīu nīariūkīte; nīarorīte na rīu nīonekete.'"

16

Ngerekano ya Mūrūgamīrīri Indo Warī Mūūgī

¹ Nake Jesū akīra arutwo ake atīrī: "Nī kwarī na mūndū ūmwe warī gītonga, nake nī aarī na mūrori wa indo ciake mūrori ūcio nīathitangirwo kūrī gītonga kīu atī nīaitangaga indo ciake. ² Nī ūndū ūcio agīta mūrori ūcio

wa indo, akīmwīra atīrī, ‘Ūhoro ūcio ndīraigua ūgūkonīi nī ūrīkū? Heana ūhoro wa ithabu rīa ūrūgamīrīri waku, tondū ndūgūcooka kūndorera indo ciakwa rīngī.’

³ “Nake mūrori wa indo icio akīyūria na ngoro atīrī, ‘Ngwīka atīa rīu? Mwathi wakwa nīekūndigithia wīra. Ndirī na hinya mūiganu wa kūrima, na nīngūconoka kūhooya. ⁴ Rīu nīndamenya ūrīa ngwīka nīgeetha rīrīa ngaatigithio wīra gūkū, andū makaanyamūkagīra kwao mīciī.’

⁵ “Nī ūndū ūcio agīita mūndū o wothe warī na thiirī wa mwathi wake. Akīuria mūndū wa mbere atīrī, ‘Wee ūrī na thiirī ūigana atīa wa mwathi wakwa?’

⁶ “Nake akīmūcookeria atīrī, ‘Ndī na thiirī wa marebe magana meerī ma maguta ma mītamaiyū.’

“Mūrori ūcio akīmwīra atīrī, ‘Oya marūa maku ma thiirī ūikare thi narua wandīke atī ūrī na thiirī wa marebe igana rīmwe.’

⁷ “Agīcooka akīuria mūndū wa keerī atīrī, ‘Na we ūrī na thiirī ūigana atīa?’

“Nake akīmūcookeria atīrī, ‘Ndī na thiirī wa makūnia igana rīmwe ma ngano.’

“Mūrori ūcio akīmwīra atīrī, ‘Oya marūa maku ma thiirī wandīke ūrī na thiirī wa makūnia mīrongo īnana.’

⁸ “Mwathi ūcio nīagathīrīrie mūrūgamīrīri ūcio wa indo ciake ūtaarī mwīhokeku nī ūndū wa kūgīna ūugī. Nīgūkorwo andū a gūkū thi nī oogī na maūndū mao gūkīra andū a ūtheri. ⁹ Ngūmwīra atīrī, hūthagīrai ūtonga wa gūkū thi na gūthondeka ūrata na andū, nīguo rīrīa ūtonga ūcio ūgaathira, mūkaamūkīrwo ciikaro-inī iria cia tene na tene.

¹⁰ “Mūndū ūrīa wothe ūngūhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingī, na ūrīa wothe ūtangūhokeka na indo nini o na nyingī ndangūhokerwo. ¹¹ Nī ūndū ūcio mūngūkorwo mūtarī ehokeku na ūtonga wa gūkū

thī-rī, nūū ūngīmwīhokera ūtonga ūrīa wa ma? ¹² Ningī mūngīkorwo mūtarī ehokeku na indo cia andū arīa angī-rī, nūū ūngīmūhe indo cianyu ene?

¹³ “Gūtirī ndungata īngīhota gūtungatīra aathani eerī. Nī ūndū no īthūūrire ūmwe yende ūcio ūngī, kana ūheane harī ūmwe, īnyarare ūcio ūngī. Mūtingītungatīra Ngai na mūtungatīre mbeeca.”

¹⁴ Nao Afarisai, arīa meendete mbeeca, rīrīa maiguire maūndū macio mothe, makīambīrīria gūtemba Jesū.

¹⁵ Nake akīmeera atīrī, “Inyuū mwītuuaga ega maitho-inī ma andū, no Ngai nīoī ngoro cianyu, nīgūkorwo ūndū ūrīa ūtuagwo wa bata mūno harī andū, nīguo ūrī magigi maitho-inī ma Ngai.

Ūrutani ūngī wa Jesū

¹⁶ “Ūhoro wa Watho na ūrutani wa Anabii watūire ūhunjagio nginya hīndī ya Johana ūrīa Mūbatithania. Kuuma hīndī ūyo, Ūhoro-ūrīa-Mwega wa ūthamaki-wa-Ngai nī ūhunjagio, na mūndū o wothe nīehatagīrīria aūtoonye.

¹⁷ Nī ūhūthū igūrū na thī gūthira, gūkīra gaturumo karīa kanini mūno ka Watho keherio watho-inī.

¹⁸ “Mūndū ūrīa wothe ūngītigana na mūtumia acooke ahikie mūtumia ūngī, ūcio nīatharītie, nake mūndū mūrūme ūrīa ūngīhikia mūtumia ūtiganīte na mūthuuriwe, nīatharītie.”

Gītonga na Lazaro

¹⁹ “Nī kwarī mūndū warī gītonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mūthembā wa gatani ūrīa njega, nake nīeekenagia o mūthenya. ²⁰ Na rīrī, kīhingo-inī giake nīhaigagwo mūndū wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyūrītwo nī ironda mwīrī, ²¹ nake nīeeriragīria kūrīa rūitīki rūrīa rwagūūaga kuuma metha-inī ya gītonga kīu. O na ngui nacio nīciokaga na igacūna ironda ciake.

²² “Ihindia nīrīakinyire mūhooi thendi ūcio agikua, nao araiaka makīmūkuua makīmūtwara harī Iburahīmu. Gitonga kīu o nakīo nīgīakuire na gīgīthikwo. ²³ Kīrī kūu icua-inī, kīna ruo rūnene, gīgītiira maitho, gīkīona Iburahīmu arī haraaya, na Lazaro arī hau nake. ²⁴ Nī ūndū ūcio gitonga gīkīmwīta gīkīmwīra atīrī, ‘Iburahīmu, Baba, njiguīra tha, ūtūme Lazaro atobokie mūthia wa kīara gīake māaī-inī ooke aahehie rūrīmī, tondū ndī na ruo rūnene gūkū mwaki-inī ūyū.’

²⁵ “Nowe Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, ‘Mūrū wakwa, ririkana rīrīa watūire muoyo woonaga o maūndū mega, hīndī īyo Lazaro nake oonaga o maūndū mooru, no rīu we nīmūnyamarūre, nawe ūrī ruo-inī. ²⁶ Hamwe na ūguorī, gatagatī gaitū nawe harī na mūkuru mūriku mūno wīkīrītwo, nīguo arīa mangīenda kuuma gūkū tūrī moke kūrī we matikaahote, o na gūtīrī mūndū ūngiuma kūu akīre ooke gūkū tūrī.’

²⁷ “Nakīo gitonga kīu gīgīcookia atīrī, ‘Ndagīgūthaitha, baba, ūtūme Lazaro kūrī andū a nyūmba ya baba, ²⁸ nīgūkorwo ndī na ariū a baba atano. Reke athīi akamahe ūhorō, nīguo matikanooke gūkū kūrī na ruo rūnene ūū.’

²⁹ “Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, ‘Marī na Musa na Anabii; nīmamathikīrīrie.’

³⁰ “Nakīo gitonga gīkīmwīra atīrī, ‘Iburahīmu, baba, acio ti aiganu; mūndū angīthīi kūrī o oimīte kūrī arīa akuū, no merire.’

³¹ “Agīkīmūcookeria atīrī, ‘Angīkorwo matingīigua Musa na Anabii, o na mūndū angīriūka kuuma kūrī arīa akuū matingīmūigua.’”

ūtūmaga maündū macio moke kaī arī na haaro-ī! ² Nī kaba mündū ta ūcio ohererwo ihiga rīa gīthīi ngingo aikio iria-inī, gūkīra atūme kamwe ga twana tūtū tūnini keehie. ³ Nī ūndū ūcio-rī, ikaragai mwīiguīte.

“Mūrū wa thoguo kana mwarī wa thoguo angīhia, mūkaanie, na angīrira-rī, mūrekere. ⁴ Angīkwīhīria maita mūgwanja o mūthenya ūmwe, na maita macio mothe mūgwanja agooka harī we agakwīra atīrī, ‘Nīndahera,’ nī wega ūmūrekere.”

⁵ Nao atūmwo makīira Mwathani atīrī, “Tuongerere wītīkio!”

⁶ Nake akīmacookeria atīrī, “Mūngīkorwo na wītīkio o mūnini ta kabegū ga karatarī-rī, mwera mūkūyū ūyū atīrī, ‘Kūrūka, ūkehaande iria-inī,’ naguo no ūmwathīkīre.

⁷ “Nī mündū ūrīkū wanyu ūngīkorwo arī na ndungata ya kūmūrīmīra na mūraū kana ya kūmūrīiithīria ng’ondū, na ndungata īyo yoimīra mūgūnda amīire atīrī, ‘Ūka ūikare thī ūrē?’ ⁸ Githī to amīrīre atīrī, ‘Thondekera irio cia hwaī-inī, na wīhaarīrie ūnjikarie ngīrīna na ngīnyua; na thuutha ūcio no ūrē na ūnyue?’ ⁹ Ningī no agīcookerie ndungata īyo ngaatho nī gwīka ūrīa ūrītīwo ūke? ¹⁰ Ūguo noguo o na inyuī, rīrīa mweka ūrīa wothe mwīrītīwo mwīke, ugagai atīrī, ‘Tūrī o ndungata itarī kīene; twaruta o wīra witū tu.’”

Andū Ikūmi Kūhonio Mangū

¹¹ Na rīrī, Jesū arī rūgendo-inī rwa gūthīi Jerusalemu nīagereire mūhaka-inī wa Samaria na Galili. ¹² Na rīrīa aatoonyaga gatūūra kamwe, agītūngwo nī andū ikūmi maarī na mūrimū wa mangū. Makīrūgama o haraaya, ¹³ makīanīrīra na mūgambo mūnene, makiuga atīrī, “Jesū, Mwathi witū, tūiguīre tha!”

¹⁴ Hīndī ūrīa aamoonire, akīmeera atīrī, “Thīii mūkey-onanie kūrī athīnjīri-Ngai.” Na rīrīa maathiiaga-rī, magītherio.

¹⁵ Rīrīa ūmwe wao onire nīahonio, akīhūndūka akīgooca Ngai na mūgambo mūnene, ¹⁶ Akīgūithia thī magūrū-inī ma Jesū, akīmūcookeria ngaatho. Mūndū ūcio aari Mūsamaria.

¹⁷ Jesū akīūria atīrī, “Githī othe ikūmi matiatherio? Acio angī kenda marī ha? ¹⁸ Gūtirī o na ūmwe ūngūooka kūhe Ngai ūgooci tiga o mūgeni ūyū?” ¹⁹ Agūooka akīmwīra atīrī, “Ūkīra wīthīire; gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone.”

Gūuka kwa Ūthamaki wa Ngai

²⁰ Na rīrī, hīndī ūmwe Afarisai nīmoririe Jesū rīrīa ūthamaki wa Ngai ūgooka. Nake akīmacookeria atīrī, “Ūthamaki wa Ngai ndūukaga na imenyithia iria mūngūrirera, ²¹ kana andū moige atīrī, ‘Ūrī haha,’ kana ‘Ūrī harīa,’ tondū ūthamaki wa Ngai ūrī thīinī wanyu.”

²² Agūooka akīira arutwo ake atīrī, “Ihindā nīrīroka rīrīa mūkeriragīria kuona mūthenya ūmwe wa Mūrū wa Mūndū, no mūtikawona. ²³ Andū nīmakamwīra atīrī, ‘Arī harīa!’ kana ‘Arī haha!’ Mūtikanateng’ere mūmarūmīrīre.

²⁴ O ta ūrīa rūheni rūhenūkaga rūkamūrīka matu kuuma mūthia ūmwe nginya ūrīa ūngī, no taguo gūuka kwa Mūrū wa Mūndū gūkaahaana mūthenya ūcio wake. ²⁵ No rīrī, no nginya ambe one mathīma maingī na aregwo nī andū a rūciaro rūrū.

²⁶ “O ta ūrīa gwatariī matukū-inī ma Nuhu, noguo gūkaahaana matukū-inī ma Mūrū wa Mūndū. ²⁷ Andū acio maakorirwo makīrīa, na makīnyua, na makīhikania, na makīhikio, o nginya mūthenya ūrīa Nuhu aatoonyire thabina. Hīndī ūyo kīguū kīnene gīgūuka gīkīmaniina othe.

²⁸ “Ningī ūguo noguo gwatarii matukū-inī ma Loti. Andū acio maakorirwo makīriā na makīnyua, na makīgūra na makīendia, na makīhaanda na magīaka nyūmba. ²⁹ No mūthenya ūrīa Loti oimire Sodomu, mwaki na ūbiriti ikiura ta mbura kuuma igūrū, ikīmaniina othe.

³⁰ “Ūguo noguo gūkahaana mūthenya ūrīa Mūrū wa Mūndū akaaguūranīrio. ³¹ Mūthenya ūcio, mūndū o wothe ūgaakorwo arī nyūmba igūrū, na indo ciake irī nyūmba thīinī, ndakanaharūrūke gūcigīra. Ningī o na mūndū ūrīa ūgaakorwo arī mūgūnda ndakanahūndūke agīire kīndū. ³² Ta ririkanai mūtumia wa Loti! ³³ Mūndū ūrīa wothe ūgeragia gūtūuria muoyo wake nīakoowro nīguo, nake ūrīa wothe ūragwo nī muoyo wake nīakaūtūuria. ³⁴ Ngūmwīra atīrī, ūtukū ūcio andū eerī nīmagakorwo makomete ūrīrī ūmwe, nake ūmwe wao akuuo, na ūrīa ūngī atigwo. ³⁵ Atumia eerī nīmagakorwo magīthīa hamwe; ūmwe wao akuuo, na ūrīa ūngī atigwo. ³⁶ (Ningī arūme eerī nīmagakorwo makīruta wīra hamwe, ūmwe wao akuuo, ūrīa ūngī atigwo.)”

³⁷ Nao makīmūuria atīrī, “Kūu nī kū Mwathani?”
Nake akīmacookeria atīrī, “Nderi ciūnganaga harīa hothe harī kīimba.”

18

Ngerekano ya Mūtumia wa Ndīgwa Wahooyaga Ategūtitigīthīria

¹ Nake Jesū akīhe arutwo ake ngerekano ya kūmaruta atī nīmagīrīirwo nīkūhooyaga hīndī ciothe mategūkuā ngoro. ² Akīmeera atīrī: “Itūūra-inī rīmwe nī kwarī na mūtuanīri ciira ūteetigagīra Ngai kana agatīā andū. ³ Na itūūra-inī rīu nī kwarī mūtumia ūmwe wa ndīgwa wathiiaga kūrī we kaingī akamwīra atīrī, ‘Ndīhīria harī thū ciakwa.’

⁴ “No mütuanīri ciira ūcio akīrega kūmūteithia kwa ihinda. No marigīrīrio akīra na ngoro atīrī, ‘O na gūtuika ndiītigīrite Ngai kana ngatīa andū-rī, ⁵ no tondū wa ūrīa mütumia ūyū wa ndigwa atiindaga agīthīnia, nīngūtigīrīra ciira wake nīwatuuo na kīhootho nīguo atige kūūnogagia na gūtindaga agītūka!’”

⁶ Nake Mwathani akiuga atīrī, “Nīmwaigua ūrīa mütuanīri ciira ūcio ūtarī kīhootho oigire? ⁷ Githī o nake Ngai ndagatua ciira na kīhootho wa arīa ake ethuuriire, o arīa mamūkayagīra mūthenya na ūtukū? No aage kūmateithia na ihenya? ⁸ Ngūmwīra atīrī, agaatigīrīra atī nīmaciirīrwo na kīhootho, o na ningī na ihenya. O na kūrī ūguo-rī, rīrīa Mūrū wa Mūndū agooka-rī, nīagakora andū metikītie gūkū thī?”

Ngerekano ya Mūfarisai na Mwītia Mbeeca cia Igooti

⁹ Ningī Jesū akīarīria andū amwe arīa meīhokaga o ene, magetuaga athingu na makahūthagia andū arīa angī othe, akīmahe ngerekano, akīmeera atīrī: ¹⁰ “Andū eerī nīmambatire hekarū-inī kūhooya. Ūmwe aarī Mūfarisai na ūcio ūngī aarī mwītia wa mbeeca cia igooti. ¹¹ Mūfarisai ūcio akīrūgama akīlhoorea we mwene, akiuga atīrī, ‘Ngai, nīndagūcookeria ngaatho nīgūkorwo ndihaana ta andū arīa angī, arīa atunyani, na arīa mekaga ūūru, na itharia, o na kana ta mwītia ūyū wa mbeeca cia igooti. ¹² Nīndīhingaga kūrīa irio maita meerī o kiumia, na ngaruta gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe iria nyonaga.’

¹³ “No rīrī, mwītia wa mbeeca cia igooti ūcio akīrūgama o haraaya; na ndaigana gūtiira maitho make na igūrū, no nī kwīgūtha eegūthaga gīthūri enyīhītie, akoiga atīrī, ‘Ngai, njiguīra tha, niī mūndū mwīhia.’

¹⁴ “Ngūmwīra atīrī, mwītia mbeeca cia igooti nīainūkire atuītwo mūthingu mbere ya Ngai gūkīra ūcio ūngī.

Nīgūkorwo ūrīa wothe wītūgagīria nīakanyiihio nake ūrīa wīnyiihagia nīagatūgīrio.”

Twana na Jesū

¹⁵ Na rīrī, andū nao nīmarehagīra Jesū twana nīguo atūhutie. Arutwo ake mona ūguo, makīmakaania. ¹⁶ Nowe Jesū agīta twana tūu harī we, akiuga atīrī, “Rekei twana tūu tūuke kūrī nīi, tigai gūtūgiria, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wa arīa matariī ta tuo. ¹⁷ Ngūmwīra atīrī na ma, ūrīa wothe ūtakamūkīra ūthamaki wa Ngai ta kaana ndakaūtoonya.”

Mūnene warī Gītonga

¹⁸ Mūnene ūmwe akīmūuria atīrī, “Mūrutani mwega, ingīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?”

¹⁹ Nake Jesū akīmūuria atīrī, “Ūkūnjīta mwega nīkī? Gūtīrī o na ūmwe mwega tiga Ngai we wiki. ²⁰ We nīū ūrīa maathani moigīte, ‘Ndūkanatharanie, na ndūkanoragane, na ndūkanaiye, na ndūkanaigīrire mūndū ūrīa ūngī kīgeenyo, na tīa thoguo na nyūkwa.’”

²¹ Nake akīmūcookeria atīrī, “Maathani macio mothe ndūire ndīmarūmītie kuuma ndī o mūnini.”

²² Jesū aigua ūguo, akīmwīra atīrī, “Harī ūndū ūmwe ūtīgarītie gwīka. Thiī wendie kīrīa gīothe ūrī nakīo ūhe athīnni mbeeca icio, na nīukūgīa na mūthiithū igūrū. Ūcooke ūkī ūnūmīrīre.”

²³ Rīrīa mūnene ūcio aiguire ūguo, akīigua kīeha mūno, tondū aarī mūtongu mūno. ²⁴ Jesū akīmūrora, akiuga atīrī, “Kaī nī hinya andū arīa atongu gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai-ī! ²⁵ Nī ūhūthū ngamīrra īhungurīre irima rīa cindano, gūkīra gītonga gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai.”

²⁶ Nao arīa maiguire ūhoro ūcio makīūria atīrī, “Nūū ūngīkīhota kūhonoka?”

²⁷ Jesū akīmacookeria atīrī, “Maūndū marīa matahotekaga nī andū nīmahotekaga nī Ngai.”

²⁸ Nake Petero akīmwīra atīrī, “Ithuī tūtigīte maūndū maitū mothe tūgakūrūmīrīra!”

²⁹ Jesū akīmeera, “Ngūmwīra atīrī na ma, gūtirī mūndū ūtigīte mūciī wake, kana mūtumia wake, kana ariū a nyina, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, nī ūndū wa ūthamaki wa Ngai, ³⁰ ūtakaheo maita maingī ma kīrīa atigīte ihinda-inī rīrī tūrī, na ihinda rīrīa rīgooka aheo muoyo wa tene na tene.”

Jesū kwaria Ūhoro wa Gīkuū Giake Rīngī

³¹ Na rīrī, Jesū agītwara arutwo ake arīa ikūmi na eerī handū keheri-inī akīmeera atīrī, “Nītūkwambata tūthīi Jerusalemu, na maūndū mothe marīa maandikirwo nī anabii makoniī Mūrū wa Mūndū no nginya mahin-gio. ³² Nake nīakaneanwo kūrī andū-a-Ndūrīrī. Nao nī makaamūnyūrūria, na mamūrume, na mamūtuire mata, na mamūhūure iboko, o na mamūūrage. ³³ Naguo mūthenya wa gatatū nīakariūka.”

³⁴ Nao arutwo ake makīaga kūmenya ūndū o na ūmwe wa macio. Nīmahithītwo ūhoro ūcio na matiamenyire ūrīa aameeraga.

Jesū Kūhonīa Mūtumumu

³⁵ Nake Jesū akuhīrīria Jeriko, mūndū warī mūtumumu nīaikarīte mūkīra-inī wa njīra akīhooya mbeeca. ³⁶ Rīrīa aiguire andū aingī makīhītūka, akiūria ūrīa gwekīk-agā. ³⁷ Andū makīmwīra atīrī, “Nī Jesū wa Nazarethi ūrahītūka.”

³⁸ Nake akīanīrīra, akiuga atīrī, “Jesū, mūrū wa Daudi, njiguīra tha.”

³⁹ Arīa maatongoretie makīmūkaania makīmwīra akire, nowe agīkīrīrīria kwanīrīra akiugaga atīrī, “Mūrū wa Daudi, njiguīra tha!”

⁴⁰ Nake Jesū akīrūgama, agīathana, mūndū ūcio at-warwo harī we. ⁴¹ Rīrīa aakuhīriie, Jesū akīmūuria atīrī, “Ükwenda ngwikīre atīa?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.”

⁴² Jesū akīmwīra atīrī, “Cooka kuona, gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone.” ⁴³ O rīmwe akīambīriia kuona, nake akīrūmīrīra Jesū, akīgoocaga Ngai. Rīrīa andū othe moonire ūguo, o nao makīgooca Ngai.

19

Zakayo ūrīa Mwītīa Mbeeca cia Igooti

¹ Na rīrī, Jesū nīatoonyire Jeriko, akīhītūkīra kuo.

² Nakuo kūu Jeriko nī kwarī mūndū wetagwo Zakayo; warī mūnene wa etia mbeeca cia igooti na aarī gītonga.

³ Nīendaga kuona Jesū aarī ū, no ndangīahotire kūmuona nī ūndū wa ūingī wa andū, na tondū aarī mūndū mūkuhī.

⁴ Nī ūndū ūcio akīhanyūka mbere yao, akīhaica mūkūyū ūnguo amuone, nīgūkorwo Jesū aageragīra njīra īyo.

⁵ Nake Jesū aakinya hau, agītiira maitho na igūrū, akīmwīra atīrī, “Zakayo, harūrūka narua, tondū ūmūthī no nginya thiī gwaku mūcīi.” ⁶ Nī ūndū ūcio akīharūrūka narua, akīmūnyiita ūgeni akenete.

⁷ Nao andū moona ūguo makīambīriia kūnuguna, makiuga atīrī, “Mūndū ūyū aathīi gūceera kwa mūndū mwīhīa.”

⁸ Nowe Zakayo akīrūgama, akītīra Mwathani atīrī, “Mwathani, rīu nīngūheana nuthu ya indo ciakwa kūrī athīni, na hangīkorwo harī mūndū o na ūrīkū ndunyīte kīndū, nīngūmūrīha kīndū kīu maita mana.”

⁹ Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Ūmūthī ūhonokio nīukinyīte nyūmba īno, tondū mūndū ūyū o nake nī

mūrū wa Iburahīmu. ¹⁰ Nīgūkorwo Mūrū wa Mūndū ookire gūcaria na kūhonokia kīrīa kīrīte.”

Ngerekano ya Mina Ikūmi

¹¹ Na o mathikīriie maūndū macio, agīthiī na mbere kūmahe ūhoro na ngerekano, tondū nīakuhīriie Jerusalemu, na andū acio meciiragia atī ūthamaki wa Ngai warī o hakuhī gūkinya. ¹² Akīmeera atīrī: “Mūndū ūmwe warī igweta nīathiire būrūri wa kūraya agatuuo mūthamaki, na thuutha wa ūguo acooke. ¹³ Nī ūndū ūcio agīta ndungata ciake ikūmi, agīcihe mina ikūmi, agīciira atīrī, ‘Onjorithagai mbeeca ici nginya rīrīa ngacooka.’

¹⁴ “No andū a būrūri wake nīmamūthūire, nao magītūma andū mamuumē thuutha makoige atīrī, ‘Tūtik-wenda mūndū ūyū atuīke mūthamaki witū.’

¹⁵ “Na rīrī, rīrīa aacookire arīkītie gūtuuo mūthamaki, agītūmanīra ndungata iria aaneete mbeeca, nīguo amenye uumithio ūrīa cionete.

¹⁶ “Ndungata ya mbere īgūka, īkīmwīra atīrī, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithītie mina ingī ikūmi.’

¹⁷ “Nake Mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Nīwīkīte wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondū wa kwīhokeka na ūndū mūnini ūguo, tuīka mūrori wa matūūra manene ikūmi.’

¹⁸ “Nayo ndungata ya keerī īgūka, īkīmwīra atīrī, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithītie mina ingī ithano.’

¹⁹ “Nake mwathi wayo akīmīra atīrī, ‘Tuīka mūrori wa matūūra manene matano.’

²⁰ “Nayo, ndungata ya gatatū īgūka, īkīmwīra atīrī, ‘Mwathi, mina yaku nīyo īno; ndaamīohire na gītambaya ngīmīhitha. ²¹ Nīndagwītīgīrīre, tondū ūrī mūndū mūrū. Nīwoyaga kīrīa ūtarutīre wīra, na ūkagetha kīrīa ūtahandīte.’

²² “Nake mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Wee ndungata īno njaganu! Ngūgūtuīra ciira kūringana na ciugo ciaku. Githī nīwooī atī ndī mūūru, na atī njoyaga kīrīa itarutiire wīra na ngagetha kīrīa itahaandīte? ²³ Wakiagire kūiga mbeeca ciakwa bengi nīkī, nīgeetha rīrīa ngaacooka ndīcioye irī na uumithio?’

²⁴ “Agīcooka akiīra arīa maarūgamīte hau atīrī, ‘Mūtunyei mina īyo arī nayo, mūmīnengere ūrīa ūrī na mina ikūmi.’

²⁵ “Makīmwīra atīrī, ‘Mwathi, githī ndarī na mina ikūmi!’

²⁶ “Nake akīmacookeria atīrī, ‘Ngūmwīra atīrī, mūndū ūrīa wothe ūrī na kīndū, nīakongererwo ingī nyingī, no ūrīa ūtarī na kīndū, o na kīrīa arī nakīo nīagatuunywo.

²⁷ No rīrī, andū acio marī ūthū na niī, o acio mateendaga ndūike mūthamaki wao-rī, marehei, mūmooragīre o haha ndī.’”

Jesū Gūtoonya Jerusalemu na Ūhootani

²⁸ Nake Jesū aarīkia kuuga ūguo, agīthīī na mbere kwambata erekeire Jerusalemu. ²⁹ Aakuhīrīria Bethifage na Bethania, o kū Kīrima-inī kīa Mītamaiyū, agītūma arutwo ake eerī, akīmeera atīrī, ³⁰ “Thīī itūūra rīrīa mbere yanyu, na mūgītoonya, nīmūkuona njaū ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndīrī yakuua mūndū; mīohorei mūmīrehe. ³¹ Mūndū angīmūūria atīrī, ‘Nī kīī kīratūma mūmīohore?’ Mwīrei atīrī, ‘Mwathani nīabatarītio niyo.’”

³² Nao acio maatūmirwo magīthīī, magīkora maūndū matariī o ta ūrīa Jesū aamerīte. ³³ Na rīrīa moohoraga njaū īyo, eene yo makīmooria atīrī, “Mūroohora njaū īyo nīkī?”

³⁴ Nao magīcookiea atīrī, “Mwathani nīabatarītio niyo.”

³⁵ Makīmītwarīra Jesū, magīcooka makīigīrīra nguo ciao igūrū rīa njaū īyo, na magīkarīria Jesū igūrū rīayo.

³⁶ Na rīrīa aathiiaga, andū makiara nguo ciao njīra-inī.

³⁷ Rīrīa aakinyire hakuhī na njīra īrīa īikūrūkagīra Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, gīkundi gīothe kīa arutwo gīkiambīrīria kūgooca Ngai, andū makīanīrīra makenete nī ūndū wa ciama iria ciathe moonete makiuga atīrī:

³⁸ “Kūrathimwo-rī, nī mūthamaki ūrīa ūgūūka na rītwa rīa Mwathanī!”

“Thayū ūrogīa kūu igūrū, naguo riiri ūgīe kūu igūrū mūno!”

³⁹ Afarisai amwe maarī gīkundi-inī kīu makīira Jesū atīrī, “Mūrutani, kaania arutwo aku!”

⁴⁰ Nowe akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī, aya maangīkira, mahiga no maanīrīre.”

⁴¹ Na rīrīa aakuhīrīrie itūūra rīu inene rīa Jerusalemu, aarīona akīrīra nī ūndū warīo, ⁴² akiuga atīrī, “Naarī korwo ūmūthī wee mwene nīukūmenyete kīrīa kīngīkurehere thayū! No rīu, ūhoro ūcio nīuhithītwo maitho maku. ⁴³ Hīndī nīgakinya rīrīa thū ciaku igaaka ihumbu cia tīri ikūrigiicīrie, na ikūhingīrīrie na mīena yothe.

⁴⁴ Nīigūtungumania thī, wee hamwe na ciana ciaku iria irī kūu thīinī waku. Matigatiga ihiga o na rīmwe rīrī igūrū wa rīrīa rīngī, tondū ndūigana gūkūūrana ihinda rīrīa Ngai ookire gūgūceerera.”

Jesū arī thīinī wa Hekarū

⁴⁵ Agīcooka agītoonya hekarū thīinī, na akīambīrīria kūrutūrūra andū arīa meendagīria indo kuo. ⁴⁶ Akīmeera atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī, ‘Nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya kūhooyagīrwo’ no inyuī mūmītuīte ‘ngurunga ya atunyani.’”

⁴⁷ Na o müthenya, niārutanaga kūu thīnī wa hekarū. No athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, na atongoria arīa maarī gatagatī ka andū nīmageragia kūmūruga. ⁴⁸ No matingionire njīra ya kūmūruga, tondū andū otthe nīmaikaraga mathikīriie ciugo ciate.

20

Kiūria Gīkonii Ühoti wa Jesū

¹ Na rīrī, müthenya ūmwe akīruta andū kūu hekarū-inī na akīhunjagia Úhoro-úriā-Mwega-rī, athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magīūka kūrī we. ² Makīmūuria atīrī, “Twīre wīkaga maündū maya na ūhoti úrīkū. Nūū wakūheire ūhoti úcio?”

³ Nake akímacookeria atíri, "O na níñ níngümüüria kíüria. ⁴ Ta njíirai, übatithio wa Johana-rí, woimíte igúrú kana woimire kúrri andú?"

⁵ Makīānirīa o ene ūhoro ūcio, makīīrana atīrī, “Tūngiuga atī ‘Woimīte igūrū’ egūtūuria atīrī, ‘Mwakīre-gire kūmwītīkia nīkī?’ ⁶ Ningī tuoiga atī ‘Woimīte kūrī andū’, andū othe nīmegūtūhūra na mahiga nyuguto, nī ūndū nīmetikītie atī Johana aarī mūnabii.”

⁷ Nī ūndū ūcio magīcookeria Jesū atīrī, "Ithuī tūtiūī woimīte kū."

⁸ Nake Jesū akīmeera atīrī, “O na niī ndikūmwīra njīk-agā maūndū maya na ūhoti ūrīkū.”

Ngerekano ya Akombori a Müqündə

⁹ Agīcooka akīhe andū ūhoro na ngerekano akīmeera atīrī, "Mūndū ūmwe nīahaandire mūgūnda wake mīthabibū, na akīūkomborithia arīmi angī, agīcooka agīthiī kūndū kūraya na agīkara kuo ihinda iraaya.
¹⁰ Na rīrī, hīndī ya magetha yakinya-rī, agītūma ndungata yake kūrī akombori acio nīgeetha mamīnengere maciaro mamwe ma mūgūnda ūcio wa mīthabibū. No

akombori acio makīmīhūura na makīmīingata ītarī na kīndū. ¹¹ Agīcooka agītūma ndungata īngī, īyo o nayo makīmīhūura makīmīconorithia na makīmīingata ītarī na kīndū. ¹² O rīngī agītūma ndungata ya gatatū, nao makīmīihangia na makīmīingata.

¹³ “Nake mwene mūgūnda ūcio wa mīthabibū akīiyūria atīrī, ‘Ngwīka atīa? Ngūtūma mūrū wakwa, ūrīa nyendete; hihi mahota kūmūhe gītīo’.

¹⁴ “No rīrīa akombori acio maamuonire, makīarīrīria ūhoro ūcio. Makīrana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Nītūmūragei nīguo igai rīake rītuīke riitū.’ ¹⁵ Nī ūndū ūcio makīmūruta nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabibū, makīmūrūraga.

“Rīu-rī, mwene mūgūnda ūcio wa mīthabibū-rī, akaameka atīa? ¹⁶ Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andū angī mūgūnda ūcio.”

Rīrīa andū maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Kūroaga gūtuīka ūguo!”

¹⁷ Jesū akīmarora, akīmooria atīrī, “Maandīko marīa mandīkītwo atīrī:
“Ihiga rīrīa aaki maaregire,

nīrīo rītuīkīte ihiga inene rīa koine’,
ūguo nī kuuga atīa? ¹⁸ Mūndū ūrīa wothe ūkaagwīra ihiga rīu, nīrīkamuunanga, no ūrīa rīkaagwīra nīrīkamūhe-henja.”

¹⁹ Arutani a watho na athīnjīri-Ngai arīa anene magīcaria ūrīa mangīmūnyiitithia o na ihenya tondū nīmamenyire aaheanire ngerekano īyo akāaria ūhoro wao. No nīmetigagīra andū.

Kūrutīra Kaisari Igooti

²⁰ O makīmūtuīragia-rī, makīmūtūmīra andū a kūmūthigaana metuīte andū ega. Nao magīthīi nīgeetha mamūnyiite akiuga ūndū mūūru, nīguo mamūneane

moko-inī ma wathani wa barūthi. ²¹ Nī ūndū ūcio athigaani acio makīmūuria atīrī, “Mūrutani, nītūūi wee waragia na ūkarutana maūndū marīa magīriire, na atī ndūtīagīra andū maūthī, no wee ūrutanaga ūhoro wa Ngai na ma, ūrīa kwagīriire. ²² Atīrīrī, nītwagīriirwo nī kūrutīra Kaisari igooti kana ca?”*

²³ Nowe Jesū akīona ūhinga ūrīa maarī naguo akīmeera atīrī, ²⁴ “Ta nyoniai mbeeca cianyu. Mbica īno na rīitwa rīrī nī cia ū?”

²⁵ Makīmūcookeria atīrī, “Nī cia Kaisari.”

Akīmeera atīrī, “Kīrutagīrei Kaisari kīrīa kīrī gīake, na mūrutagīre Ngai kīrīa kīrī gīake.”

²⁶ Nao makīaga ūndū wa kūmūnyiita naguo harī maūndū marīa aaririe arī mbere ya andū. Na tondū wa ūrīa maagegirio nī ūrīa aamacookeirie ūhoro-rī, magīkira ki.

Ūhoro wa Kūriūka na wa Kūhikania

²⁷ Na rīrī, andū amwe a Asadukai, arīa moigaga atī gūtīrī ūhoro wa kūriūka, magīuka kūrī Jesū, makīmūuria atīrī, ²⁸ “Mūrutani, Musa aatwandikīire atī mūrū wa nyina na mūndū angīkua atige mūtumia atarī na ciana-rī, mūndū ūcio no nginya ahikie mūtumia ūcio watigwo nīguo aciarīre mūrū wa nyina ciana. ²⁹ Na rīrī, kwarī aanake mūgwanja a nyina ūmwe. Wa mbere akīhikania na agīkua, agītiga mūtumia atarī na ciana. ³⁰ Nake wa keerī, ³¹ na wa gatatū makīmūhikia, na makīrūmanīrīra ūguo nginya wa mūgwanja; othe magīkua, makīmūtiga atarī na ciana. ³² Marigīrīrio-inī, mūtumia ūcio o nake agīkua. ³³ Rīu-rī, hīndī ya kūriūka agaakorwo arī mūtumia wa ū harī acio mūgwanja, nīgūkorwo othe nīmamūhikītie?”

* 20:22 Kuuga andū marute igooti rīa Kaisari nīkūngīarakaririe Ayahudi, na kuuga matikarute nīkūngīarakaririe anene a Roma.

³⁴ Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū a ihinda rīirī nīo mahikaga na makahikania. ³⁵ No rīrī, arīa magaatuuo aagīrīru a gūkinya ihinda rīu o na gūkinyanīrio ihinda rīa kūriūka kwa arīa akuū-rī, acio matikahikanagia o na kana mahikanagie. ³⁶ Andū acio matigacooka gūkua; nīgūkorwo makahaana ta araika. Andū acio magakorwo marī ciana cia Ngai, nīgūkorwo nī ciana cia ūhoro ūcio wa kūriūka. ³⁷ Naguo ūhoro wa atī andū arīa akuū nīmariūkagio-rī, Musa o nake nīawonanirie harī haarī kīhinga kīrīa gīakanaga mwaki na gītihīe, rīrīa eetire Mwathani ‘Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.’ ³⁸ We ti Ngai wa arīa akuū, no nī wa arīa marī muoyo, nīgūkorwo harī we andū othe arīa marī muoyo matūūragio nīwe.”

³⁹ Nao andū amwe a arutani a watho makīmwīra atīrī, “Mūrutani, nīwoiga wega!” ⁴⁰ Na gūtirī mūndū o na ūmwe wageririe kūmūūria ciūria ingī.

Kristū nī Mūriū wa Ū?

⁴¹ Jesū agīcooka akīmooria atīrī, “Andū moigaga Kristū nī mūriū wa Daudi nī ūndū wa kī? ⁴² Daudi we mwene mīoigīte ibuku-inī rīa Thaburi atīrī:

“Mwathani nīerire Mwathani wakwa atīrī:

“Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūrīo,

⁴³ nginya ngaatūma thū ciaku

ituīke gaturwa ka makinya maku.”

⁴⁴ Atīrīrī, Daudi aamwītire ‘Mwathani’. Angīgīcooka gūtuīka mūriū wake atīa?”

⁴⁵ O andū acio othe mathikīrīirie, Jesū akiīra arutwo ake atīrī, ⁴⁶ “Mwīmenyererei arutani a watho. O mendaga gūthīi mehumbīte nguo ndaaya, na makenda kūgeithagio ndūnyū-inī, na gūikaragīra itī iria cia bata thunagogi-inī, o na gūikara handū ha andū arīa atīku maruga-inī.

⁴⁷ No nīo matoonyagīrīra atumia a ndigwa makamatunya

nyūmba ciao, na nīguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andū ta acio nīmakaherithio mūno makīria.”

21

Mūhothi wa Mūtumia wa Ndigwa

¹ Na rīrī, aatiira maitho, Jesū akīona itonga igīkīra mīhothi yao harīa heekagīrwo kīgīna kīa hekarū. ² Agīcooka akīona mūtumia mūthīni, warī wa ndigwa, agīkīra tūthendi twīrī o ho thīnī. ³ Akiuga atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, mūtumia ūyū mūthīni wa ndigwa nīahotha mbeeca nyingī gūkīra andū arīa angī othe. ⁴ Andū acio angī othe maaheana kūringana na ūtonga wao; no mūtumia ūyū o na arī mūthīni, ahotha kīrīa gīothe oima nakīo gīa kūmūtūuria.”

Imenyithia cia Mūthia wa Mahinda

⁵ Na rīrī, arutwo amwe ake nīmaragia ūhoro wa hekarū, ūrīa yagemetio na mahiga mathaka na iheo iria ciarutīrwo Ngai. No Jesū akiuga atīrī, ⁶ “Ha ūhoro wa mīako īno mūrona-rī, hīndī nīroka rīrīa gūtagakorwo ihiga rīrī igūrū wa rīrīa rīngī; mothe nīmakamomorwo.”

⁷ Nao makīmūuria atīrī, “Mūrutani, nī rī maūndū macio magekīka? Na kīmenyithia kīa atī marī hakuhī gwīkīka nī kīrīkū?”

⁸ Nake akīmacookeria atīrī, “Mwīmenyagīrīrei mūtikanahaenio. Nīgūkorwo andū aingī nīmagooka na rīitwa rīakwa makiugaga atīrī, ‘Nī niī We,’ na ningī mamwīre atīrī, ‘Ihinda nīrīkuhīrīrie.’ Mūtikanamarūmīrīre. ⁹ Rīrīa mūkaigua ūhoro wa mbaara na wa ngūī, mūtikanetigīre. Maūndū macio no nginya mekīke mbere, no ūguo ti kuuga ithirīro nīkinyu.”

¹⁰ Agīcooka akīmeera atīrī, “Rūrīrī nīrūgookīrīra rūrīa rūngī, na ūthamaki ūkīrīre ūrīa ūngī. ¹¹ Nīgūkaagīa na ithingithia nene mūno, na ng’aragu, na mīrimū

mīūru kūndū na kūndū, na maūndū ma kūmakania na imenyithia nene kuuma igūrū.

¹² “No maūndū macio mothe matanakinya-rī, nīmūkanyiitwo, na mūnyariirwo na mūneanwo thunagogi-inī na njeera o na mūtwarwo mbere ya athamaki na aathani. Maūndū macio mothe mügeekwo nī ūndū wa rītwa rīakwa. ¹³ Ündū üyū ūgaakorwo ūrī mweke wanyu wa kūmarutīra ūira. ¹⁴ No rīrī, mūtikanatangīke mügūciiria o mbere, ūrīa mügeeciirīrīra. ¹⁵ Nīgūkorwo nīngamūhe ciugo na ūugī iria thū cianyu itakahota gwītiiria kana gūkararia. ¹⁶ Nīmūgakunyanīrwo o na nī aciari anyu, na arīa mūciaranīrwo nao, na andū a mbarī cianyu, o na arata, na nīmakoragithia amwe anyu. ¹⁷ Andū othe nīmakamūmena nī ūndū wakwa. ¹⁸ No rīrī, gūtirī rūcuīrī o na rūmwe rwa mūtwe wanyu rūkoora. ¹⁹ Kūumīrīria kwanyu nīkuo gūgaatūma mūhonokie mīoyo yanyu.

²⁰ “Rīrīa mūkoona Jerusalemu kūrigiicīrio nī thigari cia mbaara, hīndī iyo mūkaamenya atī kūniinwo kwarīo kūrī hakuhī. ²¹ Hīndī iyo arīa marī Judea nīmorīre irīma-inī, na arīa marī thiīnī wa itūūra rīu inene nīmoime kuo, nao arīa marī ng'ongo-inī matikaritoonye. ²² Nīgūkorwo ihinda rīu nīrīo rīgaakorwo rīrī rīa kūherithanio, nīguo maūndū marīa mothe mandīktwo mahingio. ²³ Kaī atumia arīa magaakorwo marī na ndā, na arīa magaakorwo makīongithia twana matukū macio nīmagathīnīka-ī! Nīgūkorwo būrūri üyū nīükagīa na kīnyariirīko kīnene na mang'ūrī ma gūükīrīra andū aya. ²⁴ Nīmakoragwo na rūhiū rwa njora, o na matahwo matwarwo mabūrūri mothe ma thī. Itūūra rīa Jerusalemu nīrīkarangīrīrio nī andū-a-Ndūrīrī o nginya mahinda ma andū-a-Ndūrīrī mahingio.

²⁵ “Na nīgūkagīa imenyithia thiīnī wa riūa na mweri-inī na njata-inī. Nakuo gūkū thī, ndūrīrī nīikaigua ruo

na igejio nī mūrurumo wa iria na makūmbī ma maaī makihūrana. ²⁶ Andū nīmakaringīka nī ūndū wa kūmaka, na guoya wa maündū marīa magooka thī, nīgūkorwo maahinya ma igūrū nīmakenyenyo. ²⁷ Hīndī īyo nīmakona Mūrū wa Mūndū agīuka arī thīinī wa itu arī na hinya na riiri mūningī. ²⁸ Hīndī īrīa maündū macio makaambīrīria gwīkīka-rī, mūkaarūgama mūtiire mītwe yanyu na igūrū, nīgūkorwo hīndī yanyu ya gūkūrwo nīkuhīrīirie.”

²⁹ Ningī akīmahe ngerekano īno: “Ta rorai mūtī wa mūkūyū na mītī īyo īngī yothe. ³⁰ Rīrīa yathundūra mathangū, mūmīonaga na mūkamenya atī ihinda rīa riūa rīrī hakuhī. ³¹ Üguo noguo hīndī īrīa mūkoona maündū macio mothe magikīka, mūkaamenya o wega atī ūthamaki wa Ngai nīkuhīrīirie.

³² “Ngūmwīra atīrī na ma, rūciaro rūrū rūtigathira maündū macio mothe matahingītio. ³³ Igūrū na thī nīgathira, no ciugo ciakwa itigathira.

³⁴ “Mwīmenyererei, ngoro cianyu itikanakorwo itahītwo nī ndīa, na ūrīiu na metanga ma muoyo ūyū, naguo mūthenya ūcio ūmūkorerere ta mūtego o rīrīa mūtangīgereria. ³⁵ Nīgūkorwo ūndū ūyū ūgaakorerera andū arīa othe matūrūraga thī-īno. ³⁶ Ikaragai mwīiguīte hīndī ciothe, na mūhooyage nīguo mūkaahota kūrīra maündū marīa makirī gwīkīka, na nīguo mūkaahota kūrūgama mbere ya Mūrū wa Mūndū.”

³⁷ Na o mūthenya Jesū nīarutanaga hekarū-inī, na hwaī-inī agathiī gūkoma kīrīma-inī kīrīa gītagwo Kīrīma kīa Mītamaiyū. ³⁸ Nao andū othe nīmathiiaga hekarū-inī rūciinī tene kūmūthikīrīria.

¹ Na rīrī, Giathī kīa Mīgate īrīa ītekīrītwo Ndawa ya Kūimbia, kīrīa gītagwo Bathaka,* nīgīakuhiīrie, ² nao athīnjīri-Ngai arīa anene na arutani a watho nīmacaragia ūrīa mangīuragithia Jesū, nīgūkorwo nīmetigagīra mūingī wa andū. ³ Hīndī īyo Shaitani agītoonya thīnī wa Judasi ūrīa Mūisikariota, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī. ⁴ Nake Judasi agīthīi kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na kūrī anene a arangīri a hekarū makarīkanīre ūrīa angīkunyanīra Jesū. ⁵ Nao magīkena na magītīkīra kūmūhe mbeeeca. ⁶ Nake agītīkīra, na akīambīrīria gūcaria mweke wa kūneana Jesū kūrī o rīrīa hatarī na andū.

Bathaka ya Mūthia

⁷ Naguo mūthenya wa kūrīa Mīgate īrīa ītekīrītwo Ndawa ya Kūimbia ūgīkinya, rīrīa gatūrūme ka Bathaka kaarutagwo igongona. ⁸ Jesū agītūma Petero na Johana, akīmeera atīrī, “Thīiī mūgatūhaarīrie irio cia Bathaka, tūrīe.”

⁹ Nao makīmūuria atīrī, “Ūkwenda tūgacihaarīrie kū?”

¹⁰ Akīmacookeria atīrī, “Mūgītoonya itūura-inī inenerī, nīmūgūcemania na mūndū ūkuuīte ndigitū ūrī na maaī. Mūmūrūmīrīre o nginya nyūmba ūrīa egūtoonya. ¹¹ Mwatoonya mwīre mūndū ūrīa mwene nyūmba īyo atīrī, ‘Mūrutani aroria atīrī: Nyūmba ya ageni ūrī ha, harīa ingīrīira Bathaka na arutwo akwa?’ ¹² Nake nīekūmuonia nyūmba nene ya igūrū ūrī na indo kuo. Haarīriai irio cia Bathaka kuo.”

¹³ Nao magīthīi, magīkora maūndū matariī o ta ūrīa Jesū aamerīte. Nī ūndū ūcio makīhaarīria irio cia Bathaka.

¹⁴ Rīrīa ihinda rīakinyire, Jesū na atūmwō ake magīkara metha-inī. ¹⁵ Nake akīmeera atīrī, “Nīngoretwo ndīirīrīrie mūno kūrīanīra Bathaka ūno na inyuī

* 22:1 Giathī kīa Bathaka kiāmbagīrīria hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na ūna mweri-inī wa Nisani.

itananyariirwo. ¹⁶ Nī ūndū ngūmwīra atīrī, ndikamīrīa rīngī nginya rīrīa īgaakinyanīrio ūthamaki-inī wa Ngai.”

¹⁷ Jesū agīcooka akīoya gīkombe, agīcookeria Ngai ngaatho, akīmeera atīrī, “Oyai, mūnyuanīre. ¹⁸ Nīgūkorwo ngūmwīra atī kuuma rīu ndikanya rīngī ndibei ya maciaro ma mīthabibū, o nginya rīrīa ūthamaki wa Ngai ūgooka.”

¹⁹ Agīcooka akīoya mūgate, na aarīkia gūcookeria Ngai ngaatho, akīwenyūranga akīmahe akīmeera atīrī, “Ūyū nīguo mwīrī wakwa ūrīa ūheanītwo nī ūndū wanyu, īkagai ūū nīguo mūndirikanage.”

²⁰ Maarīkia kūrīa agīika o ūguo, akīoya gīkombe, akīmeera atīrī, “Gīkombe gīkī nīkīo kīrīkanīro kīrīa kīerū thīnī wa thakame yakwa ūrīa ūgūitwo nī ūndū wanyu. ²¹ No rīrī, guoko kwa ūrīa ūrīngunyanīra kūrī hamwe na nīi metha-inī īno. ²² Mūrū wa Mūndū nīegwīkwo o ta ūrīa gūtuītwo, no mūndū ūrīa ūkūmūkunyanīra kaī arī na haaro-ī!” ²³ Nao makīambīrīria kūrīania gatagatī-inī kao nī ūrīkū wao ūngīka ūguo.

²⁴ Ningī nīmagīire na ngarari makiūrīania nūū gatagatī-inī kao ūngīuuo mūnene. ²⁵ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Athamaki a andū-a-Ndūrīrī nīmenenehagia igūrū rīa andū ao; nao acio maathanaga nīo meīitaga Ateithania. ²⁶ No inyuī mūtiagīrīirwo nīkūhaana ūguo. Handū ha ūguo, ūrīa mūnene gatagatī-inī kanyu agīrīirwo kūhaana ta ūrīa mūnini mūno, nake ūrīa wathanaga atūke ta ūrīa ūtungataga. ²⁷ Nī ūndū-rī, nūū mūnene, nī ūrīa ūikaraga metha-inī kūrīa kana nī ūrīa ūramūtungata? Githī ti ūrīa ūikaraga metha-inī? No nīi ndūire na inyuī, haana ta ūrīa ūmūtungatagīra. ²⁸ Inyuī nī inyuī mūkoretwo mūrī hamwe na nīi hīndī ya magerio makwa.

²⁹ Na o ta ūrĩa Baba aheete ūthamaki, o na niĩ nĩndamühe ūthamaki, ³⁰ nĩguo mūkarīagīra na mūkanyuuagīra metha-inĩ yakwa ūthamaki-inĩ wakwa, na ningi mūikarīire itĩ-cia-ūnene, mūtuagīre mīhīrīga ūrĩa ikūmi na ūrĩ ya Isiraeli ciira.

³¹ “Simoni, Simoni, atĩrĩ, Shaitani nĩahooete rūtha nĩguo agūthūngūthie o ta ūrĩa ngano ūthūngūthagio. ³² No wee, Simoni nĩngūhooeire nigeetha wītikio waku ndugathire. Na warīkia kūnjookerera, ūumagīrīrie ariū na aarĩ a thogou.”

³³ Nowe agīcookia atĩrĩ, “Mwathani, nĩndīhaarīrie gūkio njeera o na gūkuana ūrĩa hamwe nawe.”

³⁴ Nake Jesū akīmūcookeria atĩrĩ, “Petero, ngūkwīra atĩrĩ, ūmūthī ngūkū ūtanakūga, nūrīngaana maita matatū uuge atī ndūnjūūi.”

³⁵ Jesū agīcooka akīmooria atĩrĩ, “Rūrīa ndamütümire mūtarī na kabeti, kana mūhuko, o na kana iraatū-rī, nī harī kīndū mwagire?”

Nao magīcookie atĩrĩ, “Gūtirī kīndū twagire.”

³⁶ Nake akīmeera atĩrĩ, “Rū akorwo ūrī na kabeti kana mūhuko-rī, kuua; na akorwo ndūrī na rūhiū rwa njora-rī, endia nguo yaku ya igūrū, ūrūgūre. ³⁷ Na ngūmwīra atĩrĩ, ūhoro ūrīa wandīkītwo atī, ‘Nīataranīrio hamwe na arīa aagarari watho’ no nginya ūhinge harī niĩ. Nīgūkōrwo maündū marīa maandīkītwo igūrū rīakwa nī hīndī marahinga.”

³⁸ Nao arutwo makīmwīra atĩrĩ, “Mwathani, ta rora haha tūrī na hiū cia njora igīrī.”

Nake akīmeera atĩrĩ, “Icio nī njiganu.”

Jesū Kūhoera Kīrima-inĩ kīa Mītamaiyū

³⁹ Nake Jesū akiumagara agīthīi Kīrima-inĩ kīa Mītamaiyū o ta ūrīa amenyerete gwīkaga, nao arutwo ake makīmūrūmīrīra. ⁴⁰ Na aakinya ho akīmeera atĩrĩ,

“Hooyai mütikagwe magerio-inī.” ⁴¹ Akīehera ho, agīthīi ta itīna rīa harīa mündū angīhota gūkia ihiga, agīturia ndu akīhooya, ⁴² akiuga atīrī, “Baba, ūngienda-rī, nje-hereria gīkombe gīkī; no ti ūrīa niī ngwenda, no nī ūrīa wee ūkwenda.” ⁴³ Na mūraika akīmuumirīra oimīte igūrū, akīmuongererera hinya. ⁴⁴ Nake agīkīrīfīria kūhooya, arī na ruo rūnene ngoro-inī, nayo thithino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magītaata thi.

⁴⁵ Aatiga kūhooya agīcooka harī arutwo, akīmakora makomete, moorītwo nī hinya nī kīeha. ⁴⁶ Akīmooria atīrī, “Mūkomete nīkī? Ūkīrai mūhooe nīgeetha mütikagwe magerio-inī.”

Jesū Kūnyiitwo

⁴⁷ O hīndī īyo aragia, hagīuka gīkundi kīa andū, nake mündū ūrīa wetagwo Judasi, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī, nīwe wamatongoretie. Agīkuhīrīria Jesū amūmumunye, ⁴⁸ nowe Jesū akīmūuria atīrī, “Judasi, ūgūkunyañira Mūrū wa Mündū na kūmūmumunya?”

⁴⁹ Hīndī īrīa arūmīrīri a Jesū monire ūrīa kwerekeire gwīkīka, makīmūuria atīrī, “Mwathani, tūmahūure na hiū ciitū cia njora?” ⁵⁰ Nake ūmwe wao agītinia gūtū kwa ūrīo kwa ndungata ya mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene.

⁵¹ Nowe Jesū akīmacookeria atīrī, “Ūhoro ūcio nīūkinye hau!” Agīcooka akīhutia gūtū kwa mündū ūcio, akīmūhonia.

⁵² Ningī Jesū akīuria athīnjīrī-Ngai arīa anene, na anene a arangīri a hekarū, o na athuuri, arīa mookīte kūmūnyiita atīrī, “Kaī ndī mūtongoria wa akararia a watho, atī nīkīo muoka kūmūnyiita mūrī na hiū cia njora na njūgūma?

⁵³ Ndīratūrīraga na inyūi hekarū-inī o mūthenya, na mūtirī mwageria kūmūnyiita. No rīrī, rīrī nīrīo ithaa rīanyu, ithaa rīrīa wathani wa nduma ūraathana.”

Petero Gūkaana Jesū

⁵⁴ Hīndī īyo makīmūnyiita, makīmūruta hau makīmūt-wara kwa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, nake Petero akīmūrūmīrīra arī o haraaya. ⁵⁵ Nao maarīkia gwakia mwaki o nja gatagatī na gūikara thī hamwe, Petero nake agīkara thī hamwe nao. ⁵⁶ Ndungata īmwe ya mūirītu īkīmuona na ūtheri wa mwaki aikarīte hau, īkīmūrora wega, īkiuga atīrī, “Mūndū ūyū oima hamwe nake.”

⁵⁷ Nowe agīkaana ūhoro ūcio, akiuga atīrī, “Mūirītu ūyū, niī ndimūūī.”

⁵⁸ Thuutha wa kahinda kanini mūndū ūngī akīmuona, akiuga atīrī, “O nawe ūrī ūmwe wao.” Petero akīmūcookeria atīrī,

“Mūndū ūyū, niī ndirī wao!”

⁵⁹ Thuutha wa ithaa rīmwe, mūndū ūngī akiuga ag-watīirie atīrī, “Hatirī nganja mūndū ūyū moima hamwe nake, nīgūkorwo o nake nī Mūgalili.”

⁶⁰ Petero agīcookia atīrī, “Mūndū ūyū, niī ndiūī ūrīa ūroiga!” Na hīndī o īyo oigaga ūguo, ngūkū īgīkūga.

⁶¹ Mwathani akīthūgūra akīrora Petero. Nake Petero akīririkana ūrīa Mwathani aamwīrīte atī, “Ūmūthī ngūkū ītanakūga nīrīngāana maita matatū.” ⁶² Nake agīthīi nja, akīrīra arī na ruo rūngī.

Arangīri Kūnyūrūria Jesū

⁶³ Andū arīa maarangīrīte Jesū makīambīrīria kūmūnyūrūria makīmūhūrīga. ⁶⁴ Makīmuoha maitho na gītambaya makīmwīra atīrī, “Toiga nūū wakūgūtha.”

⁶⁵ Na nīmamwīrire maūndū mangī maingī ma kūmūruma.

Jesū Mbere ya Pilato na Herode

⁶⁶ Rūciinī gwakīa, kīama gīa athuuri arīa atongoria a andū, hamwe na athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani

a watho, gīgīcemania, nake Jesū akīrehwo mbere yao.

⁶⁷ Makīmwīra atīrī, “Akorwo nīwe Kristū, twīre.”

Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ingīmwīra, mūtingīnjītīkia, ⁶⁸ na ingīmūūria kīūria, mūtingīnjokeria. ⁶⁹ No kuuma rīu, Mūrū wa Mūndū arīkoragwo aikarīte guokoinī kwa ūrīo kwa Ngai ūrīa Mwene-Hinya.”

⁷⁰ Othe makīmūūria atīrī, “Wee ūkīrī Mūrū wa Ngai?”

Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Nīmwamenya nī kuuga atī nī niī we.”

⁷¹ Makīūria atīrī, “Tūgūkīenda ūira ūngī wakī? Nītweiguīra ūhoro kuuma kanua gake mwene.”

23

¹ Hīndī īyo kīūngano kīu gīothe gīgīkīra, gīkīmūtwara kūrī Pilato. ² Nakīo gīkīambīrīria kūmūthitanga gīkiuga atīrī, “Nītuonete mūndū ūyū akīhītīthia rūrīrī rwitū. Nīakararagia ūhoro wa kūrutīra Kaisari igooti na agetuaga atī nīwe Kristū, na nī mūthamaki.”

³ Nī ūndū ūcio Pilato akīmūūria atīrī, “Wee nīwe mūthamaki wa Ayahudi?”

Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Iī, ūguo woiga nīguo.”

⁴ Nake Pilato akīrīra athīnjīri-Ngai ariā anene na andū acio angī atīrī, “Ndikuona ūndū ingīthitangīra mūndū ūyū.”

⁵ Nao magīthīī na mbere kuuga magwatīirie atīrī, “Nīatūmīte andū mookanīrīre Judea guothe nī ūndū wa ūrutani wake. Aambīrīirie Galili na nīokīte nginya o gūkū.”

⁶ Pilato aigua ūguo, akīūria kana mūndū ūcio nī wa kuuma Galili. ⁷ Rīrīa aamenyire atī Jesū aarī wa būrūri ūrīa wathanagwo nī Herode, akiuga atwarwo kūrī Herode, ūrīa wakoretwo arī Jerusalemu ihinda-inī rīu.

⁸ Rīrīa Herode oonire Jesū, nīakenire mūno, tondū kwa ihinda iraaya nīakoretwo akienda kūmuona. Kūringana

na ūrĩa aiguïte ūhoro wake, aarĩ na mwîhoko wa kûmuona akîringa ciama. ⁹ Akîuria Jesû ciûria nyingî, nowe Jesû ndaigana kûmûcookeria o na kîmwe. ¹⁰ Nao athînjîri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maarûgamîte hau, makîmûthitanga magwatîirie mûno. ¹¹ Nake Herode na thigari ciake makîmûthekerera na makîmûnyûrûria. Makîmûhumba nguo yarî thaka, na makîmûcookiea kûrî Pilato. ¹² Nao Herode na Pilato magîtuma ūrata mûthenya ûcio, tondû mbere ïyo maatûrîte marî ūthû.

¹³ Pilato agiïta athînjîri-Ngai arĩa anene, na aathani, na andû hamwe, ¹⁴ akîmeera atîrî, “Mûndeheire mûndû ūyû atî nî mûndû ūhîtitagia andû. Na nî ndatuîria ūhoro wake mûrî ho, no ndirî ūndû mûûru ndoona wa maûndû marîa mûmûthitangîre. ¹⁵ O nake Herode ndanamuona arî na mahîtia, nîgûkorwo nîamûcookiea kûrî ithuî; nî ūndû ûcio, ndarî ūndû ekîte wa gûtûma ooragwo. ¹⁶ Nî ūndû ûcio ngûmûhûrithia, njooke ndîmûrekererie.” (¹⁷ Nîgûkorwo, kwarî mûtugo amohorere mûndû ūmwe hîndî ïyo ya Iruga.)

¹⁸ No andû acio makîanîrîra na mûgambo ūmwe, makiuga atîrî, “Twehererie mûndû ūyû! Tuohorere Baraba!” (¹⁹ Baraba aikîtio njeera nî ūndû wa kûrutithia ngûî itûûrainî rîu inene, na nî ūndû wa kûûragana.)

²⁰ Nake Pilato, tondû nîeendaga kûrekereria Jesû, akî-maarîria o rîngî. ²¹ No-o magîthîi na mbere kwanîrîra, makiugaga atîrî, “Mwambe mûtî-igûrû! Mwambe mûtî-igûrû!”

²² Nake akîmooria riita rîa gatatû atîrî, “Nîkî? Nî ūûru ūrîkû mûndû ūyû eekîte? Ndionete gîtûmi gîa gûtûma ooragwo. Nî ūndû ûcio ngûmûhûrithia, njooke ndîmuohore.”

²³ No-o makîanîrîra mategûtigithîria makiugaga aambwo mûtî-igûrû, nayo mîgambo ïyo yao ikîhootana.

²⁴ Nī ūndū ūcio Pilato agītua nīekūmahingīria o ūguo moorītie. ²⁵ Akīohora mūndū ūcio waikītio njeera nī ūndū wa kūrutithia ngūū na kūrragana, o ūcio moigīte mohorerwo, nake Pilato akīneana Jesū ekwo kūringana na ūrīa mendaga.

Kwambwo kwa Jesū

²⁶ Na rīrīa thigari cioimagaragia Jesū, ikīnyiita mūndū woimaga mīgūnda-inī wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio ikīmūigīrīra mūtharaba wa Jesū aūkuue na amuumē thuutha. ²⁷ Andū gīkundi kīnene makīmūrūmīrīra, hamwe na atumia maagirīkaga na makarīra mūno. ²⁸ Nake Jesū akīlhūgūra na kūrī o, akīmeera atīrī, “Inyuū aarī a Jerusalemu, tigai kūndīrīra; mwīrīrīrei inyuū ene na ciana cianyu. ²⁹ Nīgūkorwo kūrī hīndī īgooka rīrīa mūkoigaga atīrī, ‘Kūrathimwo-rī, nī atumia arīa thaata, na nda iria itarī ciaciara, o na nyondo iria itarī ciongwo!’ ³⁰ Hīndī īyo

“‘nīmakeera irīma atīrī, “Tūgwīrei!”

o na macooke meere tūrīma atīrī, “Tūhumbīrei!”’

³¹ Nī ūndū-rī, andū mangīkorwo nīmareeka maūndū maya rīrīa mūtī ūrī mūigū-rī, gūgakīhaana atīa woma?”

³² Na rīrī, andū angī eerī ageri ngero, o nao nīmatwarirwo hamwe nake makooragwo. ³³ Rīrīa maakinyire karīma-inī handū heetagwo Ihīndī-rīa-Mūtwe, makīmwamba ho hamwe na ageri ngero acio, ūmwe mwena wake wa ūrīo, na ūrīa ūngī mwena wake wa ūmotho. ³⁴ Nake Jesū akiuga atīrī, “Baba mohere, nīgūkorwo matiūū ūrīa mareeka.” Nao magīcuukīra nguo ciake mītī, magīcigayana.

³⁵ Nao andū nīmarūgamīte hau makīmwīrorera: Nao anene nīmamūnyūrūragia makoiga atīrī, “Nīarahonoka-

gia andū arīa angī, nīehonokie aakorwo nīwe Kristū wa Ngai, Ūrīa wake Mūthuure.”

³⁶ Thigari o nacio igīuka, ikīmūnyūrūria. Ikīmūkundia thiki,* ³⁷ ikīmwīra atīrī, “Akorwo nīwe Mūthamaki wa Ayahudi, wīhonokie.”

³⁸ Na nī haarī maandīko maandīkītwo igūrū rīake atīrī: ŪYŪ NĪWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.

³⁹ Ümwe wa ageri ngero acio maambanīrio nake akīmūruma, akīmwīra atīrī, “Githī wee tiwe Kristū? Wīhonokie, na ūtūhonokie!”

⁴⁰ No mügeri ngero ūcio ūngī akīmūkaania, akīmūūria atīrī, “Ndūngītigīra Ngai, kuona atī ūtuīrīirwo o ūrīa atuīrīirwo? ⁴¹ Ithū ūtherithītīo na kīhooto, nīgūkorwo tūraherithītīo ūrīa twīkīte. No rīrī, mūndū ūyū ndarī ūndū mūnūru ekīte.”

⁴² Agīcooka akīira Jesū atīrī, “Itīkīra gūkandirikana rīrīa ūgooka ūthamaki-inī waku.”

⁴³ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūkwīra na ma, ūmūthī nīrūkorwo hamwe na niī ikenero.”

Gūkua kwa Jesū

⁴⁴ Na rīrī, kwarī ta thaa thita cia mūthenya, naguo būrūri wothe ūkīgīa nduma nginya thaa kenda, ⁴⁵ tondū riūa nīrīatigire kwara. Nakīo gītambaya kīa hekarū gīgīatūkana maita meerī. ⁴⁶ Nake Jesū akiānīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Baba, roho wakwa ndaūiga moko-inī makū.” Aarīkia kuuga ūguo, agītūkana.

⁴⁷ Rīrīa mūnene wa gīkundi gīa thigari igana oonire ūrīa gwekīka, akīgooca Ngai, akiuga atīrī, “Ti-itheru ūyū oima mūndū mūthingu.” ⁴⁸ Rīrīa andū arīa othe maarūgamīte hau kwīrorera moonire ūrīa gwekīka, makīinūka methikīire, na makīihūūraga ithūri nī kīeha. ⁴⁹ No arīa

* 23:36 Thiki yarī kīndū kīgagatu gīa kūnyuu na no yahūthagīrwo kūniina ruo. Jesū nīaregire kūnyua kīndū gīa kūmūniinīra ruo.

othe maamūūī, o hamwe na atumia arĩa maamūrūmīrīire kuuma Galili, makīrūgama o haraaya, meroreire maündū macio.

Gūthikwo kwa Jesū

⁵⁰ Na rīrī, nī haarī na mündū wetagwo Jusufu, mūthuuri wa Kīama, na aarī mündū mwega na mūrūngīrīru, ⁵¹ nake ndetīkanītie na ūguo maatuīte na mageeka. Oimīte itūūra rīa Arimathea, būrūri wa Judea, na nietagīrīra ūthamaki wa Ngai. ⁵² Nake agīthīi kūrī Pilato, akīhooya etīkīrio akuue mwīrī wa Jesū.† ⁵³ Nake agīcuurūria mwīrī wa Jesū mūtharaba-inī, akīükünja na taama wa gatani, agīcooka akīuiga thīnī wa mbīrīra yenjetwo rwaro-inī rwa ihiga, nayo ndīakoretwo ūigītwo mündū. ⁵⁴ Na mūthenya ūcio warī wa Ihaarīria, nayo Thabatū yarī hakuhī kwambīrīria.

⁵⁵ Nao atumia arĩa moimīte na Jesū Galili makīrūmīrīra Jusufu, makīona mbīrīra na makīona ūrīa mwīrī wake waigirwo ho. ⁵⁶ Magīcooka makīnūka, makīhaarīria mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rīrī, mūthenya wa Thabatū makīhurūka kūringana na ūrīa gwathanītwo.

24

Kūriūka kwa Jesū

¹ Na rīrī, mūthenya wa kwambīrīria kiumia, rūciinī tene, atumia magīthīi mbīrīra-inī makuuīte indo nungi wega iria maathondekete. ² Nao magīkora ihiga rīgarāgarītio rīkeherio mūromo-inī wa mbīrīra, ³ no rīrīa maa-toonyire, matiigana gūkora mwīrī wa Mwathani Jesū. ⁴ Na rīrīa maagegete nī ūhoro ūcio, makiumīrīwo o rīmwe nī arūme eerī mehumbīte nguo njerū ciakengaga mūno,

† 23:52 Mīrī ya ageri ngero arĩa maambagwo mītī-igūrū ndīathikagwo, no yateagwo kūndū kūru. Jusufu nīnonanirie ūrūme na wendo rīrīa eetirie mwīrī wa Jesū.

makīrūgama hakuhī nao. ⁵ Nao atumia acio metigīrīte mūno, makīinamīrīra, magīturumithia mothiū mao thī, no arūme acio makīmooria atīrī, “Mūracaria ūrīa ūrī muoyo kūrī arīa akuū nīkī?” ⁶ Ndarī haha; nīariūkīte! Ririkanai ūrīa aamwīrire hīndī ūrīa aarī na inyuī Galili atī: ⁷ ‘Mūrū wa Mūndū no nginya aneanwo moko-inī ma andū ehia, aambwo mūtī-igūrū, na mūthenya wa gatatū ariūke.’” ⁸ Hīndī īyo makīririkana ciugo ciake.

⁹ Na rīrī, maacocka kuuma mbīrīra-inī, makīhe arutwo arīa ikūmi na ūmwe na arīa angī othe ūhoro ūcio. ¹⁰ Mariamu Mūmagidali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arīa angī maarī nao, nīo meerire atūmwō ūhoro ūcio. ¹¹ No-o matiigana gwītīkia atumia acio, tondū ūhoro ūcio wahaanaga ta ūrimū kūrī o. ¹² No rīrī, Petero agīukīra, agīteng’era mbīrīra-inī. Na ainamīrīra akīona mataama ma gatani maigītwo thī marī moiki, agīthīira agegearīte nī ūndū wa ūguo gwekīkīte.

Arutwo Eerī Magīthīi Emau

¹³ Na rīrī, mūthenya o ro ūcio arutwo eerī a Jesū maarī rūgendo-inī magīthīi itūura rīetagwo Emau, rīrī ta kilomita ikūmi kuuma Jerusalemu. ¹⁴ Nao nīmaragia ūhoro wa maūndū marīa mothe meekīkīte. ¹⁵ Na rīrīa maathīiaga makīaragia ūhoro ūcio, Jesū akīmoimīrīra, agītwarana nao; ¹⁶ no matiigana kūrekwo mamūmenye.

¹⁷ Nake akīmooria atīrī, “Nī ūhoro ūrīkū ūcio mūrathīi mūkīaragia?”

Nao makīrūgama matukīte mothiū. ¹⁸ Ūmwe wao, wetagwo Kileopa akīmūuria atīrī, “Wee kaī ūrī mūgeni Jerusalemu ūtamenyete maūndū marīa mekīkīte kuo matukū-inī maya?”

¹⁹ Nake akīmooria atīrī, “Nī maūndū marīkū?”

Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī ūhoro wa Jesū wa Nazarethi, ūrīa ūraarī mūnabii ūrī na ūhoti wa ciugo

iria araaragia na ciiko iria areekaga arĩ mbere ya Ngai o na mbere ya andū othe. ²⁰ Athinjiri-Ngai arĩa anene na aathani aitū maramünearire atuĩwo kūragwo, na maramwambithia mütĩ-igürü. ²¹ No ithuĩ-rĩ, turehokaga atĩ ūcio nĩwe ūguküura andū Israeli. Makiria ma ūguo, rĩu nĩ mütthenya wa itatū kuuma maündū maya mothe mekika. ²² Hamwe na ūguo atumia amwe aitū nĩmatū-makirie mūno tondū megüthiite mbirira-inĩ ruciinĩ tene, ²³ no matinona mwirĩ wake. Mokire matwira atĩ nĩmonire kione kiaraika, arĩa mameerire atĩ arĩ muoyo. ²⁴ Nao amwe a thiritū iitū nĩmathiire mbirira-inĩ, na makora o ūguo atumia acio mekuugite, no riri, we mwene matina-muona.”

²⁵ Nake Jesū akīmeera atiri, “Inyuĩ andū aya mwagite ūugĩ na mütihihaga gwitikia maündū mothe marĩa anabii moigite! ²⁶ Githi to mühaka Kristū ambe anyariirwo na acooke atoonye riiri-inĩ wake?” ²⁷ Jesū akimataariria ühoro wothe üria waariitio Maandiko-inĩ ūmukoni, ambiririe na maandiko ma Musa na ma Anabii othe.

²⁸ Na maakuhiriria itūra riri maathiiaga, Jesū agītua taarĩ kühituka arahituka. ²⁹ No makimuringiriria na hinya, makimwira atiri, “Raaririra gükü na ithuĩ, níkūratuka na gükirii kükia nduma.” Nĩ ündū ūcio agītoonya aikaranie nao.

³⁰ Riri aikarire metha-inĩ hamwe nao, akīoya mūgate, agīcookia ngaatho, akīwenyüranga, akīmahe. ³¹ Hindī ūyo makihinguka maitho, makimümenya, nake akibuuria, makīaga kumuona ringi. ³² Nao makirania atiri, “Githi ngoro ciitū itiikhähäga hindī ūria ekwaragia na ithuĩ njira-inĩ, na agītaariria ūria Maandiko moigite?”

³³ Nao magükira o hindī ūyo magīcooka Jerusalemu. Kuu magikora arutwo arĩa ikumi na ūmwe, hamwe na arĩa maarĩ nao monganite, ³⁴ makiugaga atiri, “Nĩ ma! Mwathani niariükite na nioimiriire Simoni.” ³⁵ Hindī ūyo

acio eerī makīmeera maündū marīa meekikīte marī njīra-inī, na ūrīa maamenyire Jesū hīndī ūrīa eenyūrīre mūgate.

Jesū Kuumīrīra Arutwo

³⁶ O makīaragia ūhoro ūcio, Jesū akīrūgama gatagatī kao akīmeera atīrī, “Thayū ūrogīa na inyuū.”

³⁷ Nao makīhahūka na makīmaka, magīciiria atī nī ngoma moonaga. ³⁸ Nake akīmooria atīrī, “Mūratangīka nīkī, na nī kīi gīgūtūma mūgīe na nganja meciiria-inī manyu? ³⁹ Ta rorai moko makwa na nyarīrī ciakwa. Nī niī mwene! Huutiai muone; roho ndūrī nyama na mahīndī, ta ūrīa mūrona ndī nacio.”

⁴⁰ Aarīkia kuuga ūguo, akīmoonia moko make na nyarīrī ciake. ⁴¹ Nao magīkorwo matarī maretīkia nī ūndū wa ūrīa makenete na makagega. Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na kīndū gīa kūrīa?” ⁴² Nao makīmūnengera gīcunjī gīa thamaki hī. ⁴³ Nake agīkīoya, akīrīa makītonagīra.

⁴⁴ Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo ndamwīrīre hīndī ūrīa ndaarī na inyuū atī: Maündū mothe marīa mandīkītwo ūhoro wakwa Watho-inī wa Musa, na Maandīko-inī ma Anabii, na Thaburi, no nginya mahingio.”

⁴⁵ Hīndī īyo akīhīngūra meciiria mao nīguo mamene Maandīko. ⁴⁶ Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo kwandīkītwo: Kristū nīakanyariirwo na ariūkio kuuma kūrī arīa akuū mūthenya wa gatatū, ⁴⁷ naguo ūhoro wa kwīrīra na kūrek-erwo kwa mehīa ūkaahunjīrio ndūrīrī ciothe thīinī wa rīntwa rīake, wambīrīrie Jerusalemu. ⁴⁸ Inyuū mūrī aira a maündū macio. ⁴⁹ Na rīrī, nīngūmūtūmīra kīrīa Baba eranīire; no ikarai thīinī wa itūūra rīrī inene nginya rīrīa mūkaaheo hinya kuuma Igūrū.”

Jesū Kwambata Igūrū

⁵⁰ Agīcooka akīmatongoria kuuma kū magīthīi magīkīnya hakuhī na Bethania; akīoya moko na igūrū,

Luka 24:51

98

Luka 24:53

akīmarathima. ⁵¹ Na o akīmarathimaga, akīmatiga,
akīiyūkio akīambata igūrū. ⁵² Nao makīmūgooca
na magīcooka Jerusalemu makenete mūno. ⁵³ Nao
nīmaikaraga hekarū-inī mahinda mothe makīgoocaga
Ngai.

Biblica® Kiugo Gītheru Kĩa Ngai Kīhingūre

Gikuyu: Biblica® Kiugo Gītheru Kĩa Ngai Kīhingūre (Bible) of Kenya
copyright © 2013 Biblica, Inc.

Language: Kikuyu (Gikuyu)

Contributor: Biblica, Inc.

Biblica® Open Kikuyu Holy Word of God™

Copyright © 2013 by Biblica, Inc.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

All content on open.bible is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 License (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

You are free to:

Share – copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt – remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially

Under the following conditions:

Attribution – You must attribute the work as follows: “Original work available for free at www.biblica.com and open.bible” Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike – If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Use of trademarks: Biblica® is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. and may not be included on any derivative works. Unaltered content from open.bible must include the Biblica® trademark when distributed to others. If you alter the content in any way, you must remove the Biblica® trademark before distributing your work.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

100

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-11-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 29 Jan 2022 from source files dated 29 Jan 2022

fc720f23-baa2-5544-80d5-259f1bddeb63